

ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ 1. ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ, ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Νοέμβριος 2018

ΑΝΑΘΕΤΟΥΣΑ ΑΡΧΗ

ΔΗΜΟΣ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ
Δημαρχείο Χερσονήσου, 70014, Γούρνες Πεδιάδος
Τηλ: 2813 404601 | Φαξ: 2813 404608
dimos@hersonisos.gr | www.hersonissos.gr

ΕΤΑΜ α.ε.
εταιρεία συμβούλων

ΕΤΑΜ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΩΝ
& ΜΕΛΕΤΗΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
Γ. Παπανδρέου 5, 71306, Ηράκλειο
Τηλ: 2810 361242 | Φαξ: 2810 361152
info@etam.gr | www.etam.gr

ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΕΡΓΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
1. ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	5
2. ΑΝΑΛΥΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	8
2.1 Η φυσιογνωμία της περιοχής	9
2.2 Δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά	15
2.3 Χρήσεις γης	22
2.4 Οικονομικά στοιχεία	24
2.5 Παραγωγικές δραστηριότητες	30
2.5.1 Πρωτογενής τομέας	32
2.5.2 Δευτερογενής τομέας	34
2.5.3 Τριτογενής τομέας	35
2.6 Χωροταξική-πολεοδομική οργάνωση	37
2.7 Τεχνική υποδομή	42
2.7.1 Οδικό Δίκτυο	42
2.7.2 Υποδομές ύδρευσης, αποχέτευσης	42
2.7.3 Ενέργεια και τηλεπικοινωνίες	45
2.8 Κοινωνικές υποδομές και υπηρεσίες	45
2.9 Φυσικό και Πολιτιστικό περιβάλλον	47
2.9.1 Φυσικό περιβάλλον	47
2.9.2 Πολιτιστικό περιβάλλον	52
2.10 Διαρθρωτικές παρεμβάσεις και έργα	71
3. ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΩΝ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΩΝ (SWOT ΑΝΑΛΥΣΗ).....	75
4. ΣΕΝΑΡΙΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	85

Εισαγωγή

Η Δημοτική Ενότητα Επισκοπής αποτελεί χωρική ενότητα της ενδοχώρας του Δήμου Χερσονήσου, με αγροτικό κατά κανόνα χαρακτήρα και βασικό γνώρισμα την εγγύτητα με το Ηράκλειο, το μεγαλύτερο πληθυσμιακό κέντρο της Κρήτης. Παρά την έντονη τουριστική ανάπτυξη του Δήμου, η περιοχή της Επισκοπής έχει επωφεληθεί σε αναπτυξιακούς όρους ελάχιστα έως καθόλου, ενώ συγκεντρώνει συγκριτικά πλεονέκτημα που απορρέουν από το τοπικό της κεφάλαιο (αγροτική παραγωγή, τοπικά προϊόντα, πολιτιστικά, φυσικά και ανθρωπογενή στοιχεία) που μπορούν να στηρίξουν, υπό προϋποθέσεις, τη διάχυση της τουριστικής κίνησης στο εσωτερικό του Δήμου, δεδομένης και της καταγεγραμμένης ανάγκης για διαφοροποίηση και εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος στην κατεύθυνση του τουρισμού εμπειριών.

Η συνολική εικόνα, οι διαφαινόμενες τάσεις, η αναπτυξιακή υστέρηση, αλλά και οι βάσιμες προοπτικές καθιστούν απολύτως αναγκαία την κατάρτιση ενός στρατηγικού πλαισίου δράσης που θα εντοπίσει ευκαιρίες ανάπτυξης τόσο από το εσωτερικό, όσο και από το εξωτερικό περιβάλλον και θα υποδείξει / προσδιορίσει τομείς που θα λειτουργήσουν ως αναπτυξιακοί πυλώνες στήριξης του τοπικού πληθυσμού και ενδυνάμωσης της τοπικής παραγωγής και επιχειρηματικότητας. Ζητούμενο αποτελεί η μετάβαση της περιοχής σε μια νέα αναπτυξιακή τροχιά με ελπίδες και βάσιμες προοπτικές για το μέλλον.

Από την άλλη, η νέα τάση επιστροφής στην ύπαιθρο ως συνέπεια της οικονομικής κρίσης και των δύσκολων συνθηκών διαβίωσης, αλλά και της αυξημένης ανεργίας στα μεγάλα αστικά κέντρα, ενισχύει τη σκοπιμότητα αυτής της προσέγγισης. Βελτιώνοντας τις συνθήκες και την ποιότητα ζωής συγκρατείται και προσελκύεται πληθυσμός, ενθαρρύνεται η επιχειρηματικότητα, δημιουργούνται θέσεις εργασίας και εν γένει δημιουργείται (εκ νέου) μια «ζωντανή» από όλες τις πλευρές ύπαιθρος.

Επιπλέον, η τάση για ολοκληρωμένη πολυτομεακή προσέγγιση της ανάπτυξης της υπαίθρου που στοχεύει στη διατήρηση βιώσιμων αγροτικών ζωνών, τόσο με την προσαρμογή και την ανάπτυξη της γεωργίας, όσο και την οικονομική διαφοροποίηση (ΜΜΕ, χειροτεχνία, οικοτεχνία, μεταποίηση, υπηρεσίες σε αγροτικό περιβάλλον, εναλλακτικό τουρισμό), τη διαχείριση πόρων, την προστασία του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς, την ανάπτυξη εναλλακτικού τουρισμού και

δραστηριοτήτων αναψυχής υπαγορεύει ότι η οποιαδήποτε αναπτυξιακή προσπάθεια επιχειρηθεί στη Δημοτική Ενότητα Επισκοπής θα πρέπει να είναι αυστηρά στη λογική και την κατεύθυνση της ήπιας/βιώσιμης ανάπτυξης.

Στο πλαίσιο των παραπάνω, εκπονείται το παρόν Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Βιώσιμης Ανάπτυξης της περιοχής Επισκοπής μέσα από το οποίο σε πρώτη φάση μελετώνται, εντοπίζονται και αξιολογούνται τα πλεονεκτήματα και οι διαθέσιμοι πόροι (ανθρωπογενείς, φυσικοί, περιβαλλοντικοί, κ.α.) της περιοχής, αλλά και οι αδυναμίες που υφίστανται και χρήζουν αντιμετώπισης. Μετά από ενδελεχή αποτύπωση της φυσιογνωμίας της περιοχής και τη swot ανάλυση που αποτυπώνει το εσωτερικό και εξωτερικό περιβάλλον που θα διαμορφώσει το ευρύτερο πλαίσιο το οποίο αλληλεπιδρά και επηρεάζει τη μελλοντική αναπτυξιακή δυναμική της Επισκοπής, προτείνονται, υπό μορφή κατευθύνσεων, σενάρια στα οποία θα στηριχθεί το αναπτυξιακό μοντέλο της περιοχής της Επισκοπής.

Μέσα από το Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Βιώσιμης Ανάπτυξης αναμένεται να αντιμετωπιστούν ζητήματα και προκλήσεις και να διαμορφωθούν ευνοϊκές συνθήκες που θα υποστηρίξουν και θα εξελίσσουν την αναπτυξιακή πορεία της περιοχής, συμβάλλοντας παράλληλα στην υιοθέτηση και εναρμόνιση του περιφερειακού αναπτυξιακού σχεδιασμού (ΠΕΠ Κρήτης 2016-2020 και Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης RIS3) που δίδει έμφαση στην προώθηση της αγροδιατροφής, του τουρισμού, του πολιτισμού, του περιβάλλοντος και της προστασίας και ανάδειξης της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

Εν κατακλείδι, σκοπός του Προγράμματος αποτελεί η πρόταση και υιοθέτηση ενός νέου οράματος και αναπτυξιακού μοντέλου με αιχμή και επίκεντρο το τοπικό κεφάλαιο και με ενεργό εμπλοκή της τοπικής κοινωνίας που θα αποτελέσουν συνδιαμορφωτές του εν λόγω σχεδιασμού.

Πιο συγκεκριμένα, ο σχεδιασμός και η υλοποίηση του Προγράμματος θα στοχεύσει:

- Στη διατύπωση του οράματος και των αναπτυξιακών στόχων της περιοχής.
- Στη σύνδεσή του με τον ευρύτερο σχεδιασμό του Δήμου Χερσονήσου και της Περιφέρειας Κρήτης συνολικά, αλλά και των στόχων και των επιδιώξεων της χώρας, αλλά και των πολιτικών της ΕΕ.
- Στην ανασυγκρότηση της τοπικής οικονομίας και την προσαρμογή της στις τοπικές ανάγκες και στις νέες τάσεις και εξελίξεις.
- Στη βελτίωση της ποιότητας ζωής και την αύξηση της ελκυστικότητας της περιοχής.
- Στο σχεδιασμό και τον προγραμματισμό έργων και δράσεων υπέρ της ήπιας – βιώσιμης τοπικής ανάπτυξης.
- Στη δημιουργία μηχανισμών διατήρησης, προστασίας και διαχείρισης του δομημένου και του φυσικού περιβάλλοντος.
- Στην αξιοποίηση του ιστορικού, θρησκευτικού και μνημειακού πλούτου της περιοχής.

1. Καθορισμός Περιοχής Ολοκληρωμένου Προγράμματος

πανοραμική άποψη τμήματος της περιοχής παρέμβασης

Ως περιοχή μελέτης ορίζεται η Δημοτική Ενότητα Επισκοπής (πρώην Δήμος Επισκοπής) που βρίσκεται 18 χιλιόμετρα περίπου νοτιοανατολικά από την πόλη του Ηρακλείου και διοικητικά, με βάση το Ν. 3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Πρόγραμμα Καλλικράτης», ανήκει στο Δήμο Χερσονήσου και χωροθετείται στο δυτικό τμήμα του.

Συνορεύει στα βόρεια με τις Τοπικές Κοινότητες Κάτω Βάθειας, Ελιάς και Ανώπολης (Δ.Ε. Γουβών) και στα ανατολικά με τη Δημοτική Κοινότητα Γουβών. Στα νότια συνορεύει με τις Τοπικές Κοινότητες Σαμπά (Δ.Ε. Θραψανού) και Αποστόλων (Δ.Ε. Καστελλίου) και τέλος, στα δυτικά με τις Τοπικές Κοινότητες Σκαλανίου (Δ.Ε. Ηρακλείου), Μυρτιάς και Αστρακών (Δ.Ε. Ν. Καζαντζάκη).

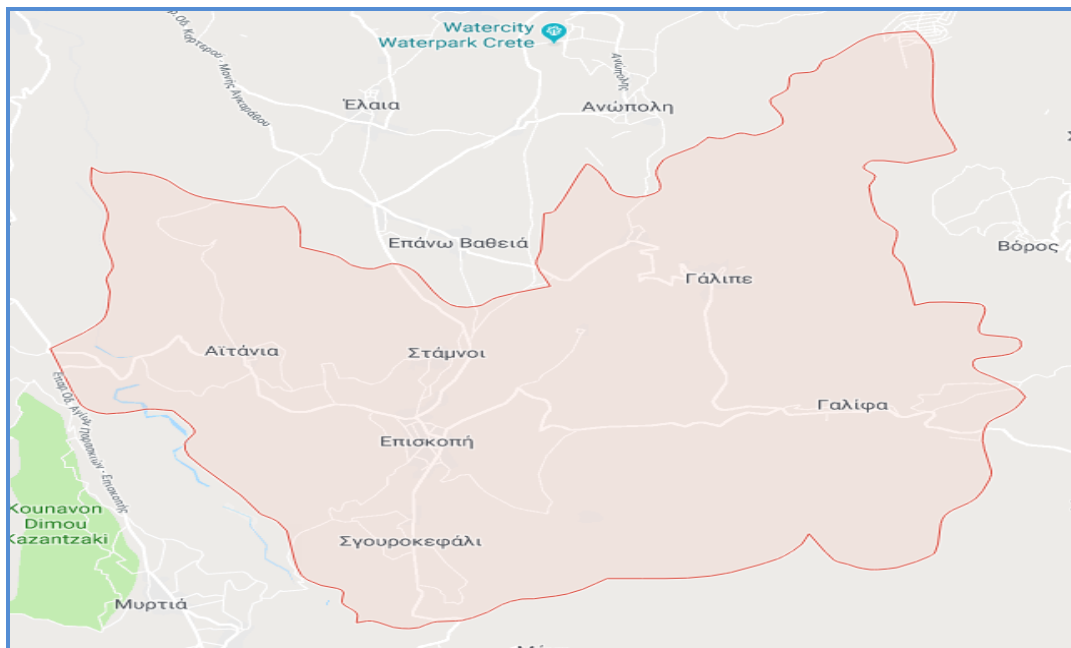
Πρόκειται για μια χωρική ενότητα η οποία γειτνιάζει με διαφορετικής φυσιογνωμίας και αναπτυξιακού προφίλ περιοχές (αγροτικές, τουριστικές, περιαστικές) που επηρεάζουν και (εν πολλοίς) καθορίζουν την αναπτυξιακή της πορεία και δυναμική.

Χαρτογραφική απεικόνιση περιοχής

ΠΗΓΗ: www.oikoskopio.gr/map

Χαρτογραφική απεικόνιση Τοπικών Κοινοτήτων Δ.Ε. Επισκοπής

Με συνολική έκταση 45,5 τ.χλμ., η Δημοτική Ενότητα Επισκοπής καλύπτει μόλις το 16,75% της συνολικής έκτασης του Δήμου Χερσονήσου.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ

Τοπική Κοινότητα		Έκταση (km ²)	Οικισμοί
Δ.Ε. ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ	Αϊτανίων	6,599	Αϊτάνια
	Γαλίφας	7,949	Γαλίφα
	Επισκοπής	15,231	Επισκοπή
			Κακόπετρα
			Σκόπελα
			Σταμνιοί
	Καινούργιου Χωριού	11,497	Χοχλακιές
			Γάλιπε
	Καινούργιο Χωριό		Καινούργιο Χωριό
	Σγουροκεφαλίου	4,224	Σγουροκεφάλι
	ΣΥΝΟΛΟ	45,500	

2. Ανάλυση Υφιστάμενης Κατάστασης

Φαράγγι Αγίας Αναστασίας

2.1 Η φυσιογνωμία της περιοχής

Η Δ.Ε. Επισκοπής χαρακτηρίζεται για την ξεχωριστή της εικόνα και ταυτότητα η οποία είναι συνάρτηση τόσο του φυσικού της ανάγλυφου, όσο και του ανθρωπογενούς και πολιτιστικού της αποτυπώματος, με σημείο αναφοράς τους οικισμούς, τους κατοίκους, την ιστορία και τον τρόπο ζωής τους.

Ειδικότερα :

Αϊτάνια

Τα Αϊτάνια απέχουν από το Ηράκλειο 20 χιλιόμετρα, βρίσκονται δυτικά του οικισμού της Επισκοπής, στην ενδοχώρα του Δήμου Χερσονήσου, και ανατολικά της κοιλάδας του Καρτερού ποταμού. Το δομημένο περιβάλλον, καθώς και το ιδιαίτερο τοπίο της κοιλάδας του Καρτερού ποταμού, καθιστούν τα Αϊτάνια ένα μοναδικό προορισμό για τους λάτρεις της φύσης. Ο ναός της κοιμήσεως της Θεοτόκου δεσπόζει στο τοπίο. Οι κάτοικοι ασχολούνται με τον πρωτογενή τομέα και παράγουν προϊόντα όπως λάδι, σταφίδα, κρασί, επιτραπέζια σταφύλια και κτηνοτροφικά προϊόντα.

Γάλιπε

Το χωριό Γάλιπε βρίσκεται 21 χλμ. νοτιοανατολικά της πόλης του Ηρακλείου και μόλις 5 χλμ. νότια των Γουρνών, σε υψόμετρο 280 μ. Είναι κτισμένο σε λόφο προσφέροντας μοναδική θέα. Η οικονομία του χωριού βασίζεται κυρίως στη γεωργία. Οι βασικές καλλιέργειες είναι η αμπελοκαλλιέργεια (κυρίως για παραγωγή σταφίδας και λιγότερο για κρασί) και η ελαιοκομία για την παραγωγή ελαιολάδου.

Γαλίφα

Η Γαλίφα βρίσκεται 25 χλμ. νοτιοανατολικά της πόλης του Ηρακλείου, κτισμένη στο πλάτεμα της κορυφής ενός λόφου δίπλα στο Άρμενο και το Κεφαλόπουλο, στην ενδοχώρα του Δήμου Χερσονήσου. Το χωριό προσφέρει θέα «άγριας» και συνάμα επιβλητικής ομορφιάς, καθώς περιβάλλεται κυκλικά από γυμνά βουνά. Η Γαλίφα έχει μακρά ιστορία που φτάνει ως τα Μινωικά έτη,

όπως μαρτυρούν τα αρχαία ευρήματα της περιοχής. Γύρω από τον οικισμό κυριαρχούν ελαιώνες. Λόγω της θέσης της, η Γαλίφα αποτελεί σταυροδρόμι πολλών «νερών», ενώ ακόμα υπάρχουν στο χωριό οι ενετικές δεξαμενές, στην τοποθεσία «Λίμνη». Ο επισκέπτης μπορεί να επισκεφτεί το κοινόχρηστο "πατητήρι" στην ομώνυμη περιοχή που τώρα είναι βάση του ναού Σταυρωμένος.

Επισκοπή

Η Επισκοπή βρίσκεται 8,5 χλμ. νότια του οικισμού Κοκκίνη Χάνι, κτισμένη σε υψόμετρο 350 μέτρων, σε αμφιθεατρική θέση, σε έναν από τους πολλούς και ενδιαφέροντες λόφους της περιοχής που εναλλασσόμενοι με εκτάσεις από αμπελώνες και ελαιώνες διαμορφώνουν το μοναδικό ανάγλυφό της. Το όνομα Επισκοπή που διατηρείται ως και σήμερα οφείλεται στο γεγονός ότι μεταφέρθηκε εδώ η έδρα

της επισκοπής Χερσονήσου, μετά την ανάκτηση της Κρήτης από το Νικηφόρο Φωκά το 961. Οι κάτοικοι της Επισκοπής ασχολούνται με την ελαιοκομία, την αμπελουργία και την κτηνοτροφία και σηματοδοτούν καθοριστικά την τοπική οικονομία.

Ο οικισμός χαρακτηρίζεται ως ένα «ανοικτό βυζαντινό μουσείο», καθώς υπάρχουν διάσπαρτοι βυζαντινοί ναοί στους δρόμους και τα μετόχια του χωριού. Επίσης λειτουργεί στον οικισμό το Αργυράκειο Πολεμικό Εθνολογικό Μουσείο.

Καινούργιο Χωριό

Πρόκειται για ένα μικρό, γραφικό, παραδοσιακό οικισμό που παρουσιάζει ενδιαφέρον για την ιστορία του, την αρχιτεκτονική των σπιτιών και τη λαογραφία του. Η κύρια ασχολία των κατοίκων είναι η αμπελοκαλλιέργεια και η ελαιοκομία. Στο χωριό διασώζεται ένα πολύ καλά διατηρημένο συγκρότημα ενετικών πατητηριών όπως επίσης υπάρχει Μουσείο Οίνου. Στο υπόγειό του υπάρχει κελάρι όπου φυλάσσονται βαρέλια με πολλά διαφορετικά είδη κρασιού, καθώς και οι εγκαταστάσεις παραγωγής κρασιού που διασώζονται από την ενετική εποχή. Ακόμη στο Μουσείο υπάρχει επισκέψιμος, εκθεσιακός χώρος με υφαντά και παραδοσιακός αργαλειός. Σημαντικά αξιοθέατα του οικισμού αποτελούν ο Πύργος του Φώσκολου και η εκκλησία της Αγίας Αναστασίας που είναι κτισμένη στα «σπλάχνα» ενός τεράστιου βράχου.

Σγουροκεφάλι

Το Σγουροκεφάλι απέχει 18 χλμ. από το Ηράκλειο και 10 χλμ. από τις Γούρνες. Στον οικισμό ο επισκέπτης θα συναντήσει την εκκλησία της Αγίας Τριάδας, όπου μπορεί να θαυμάσει τις αγιογραφίες που κοσμούν το εσωτερικό της και χρονολογούνται στα μέσα του 18ου αιώνα. Ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζει η πλατεία με το Ηρώο, ένα ιστορικό μνημείο που αναγράφονται οι πεσόντες του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Κύρια ασχολία των κατοίκων είναι η αμπελοκαλλιέργεια και η ελαιοκομία.

Στην περιοχή παράγονται προϊόντα όπως σταφίδα, λάδι και κρασί. Σε απόσταση 1.300μ. δυτικά του οικισμού, ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να περπατήσει στο μοναδικής ομορφιάς φαράγγι του Καρτερού, που οφείλει το όνομά του στον ομώνυμο ποταμό που κυλάει κατά μήκος της κοίτης του φαραγγιού, σε μήκος 22 χλμ. Η περιοχή

έχει ενταχθεί στο δίκτυο των περιοχών Natura 2000. Το φαράγγι προσφέρεται για φυσιολατρικούς περιπάτους και ποδηλασία.

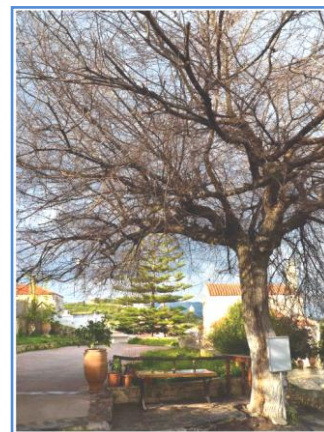
Σκόπελα

Τα Σκόπελα βρίσκονται 6.5 χλμ. νότια των Γουρνών σε υψόμετρο 280 μ. Είναι ένα γραφικό χωριό με εύκολη και γρήγορη πρόσβαση. Σημαντικό αξιοθέατο αποτελεί η εκκλησία των Αγίων Πάντων που το εσωτερικό της διακοσμείται από αγιογραφίες της Βρεφοκρατούσας και του Παντοκράτορος που χρονολογούνται στις αρχές του 19ου αιώνα.

Σταμνιοί

Οι Σταμνιοί αποτελούν ημιορεινό και γραφικό οικισμό σε υψόμετρο 290 μ. σε απόσταση μόλις 17 χλμ. νοτιοανατολικά της πόλης του Ηρακλείου και 7 χλμ. από τις Γούρνες. Πληροφορίες αναφέρουν ότι ήταν ο αρχαιότερος οικισμός της περιοχής με την ονομασία Ίσταμος – στοιχεία που επιβεβαιώνονται από τα αρχαία αντικείμενα που έχουν βρεθεί και βρίσκονται στο μουσείο Ηρακλείου. Οι κάτοικοι του χωριού ασχολούνται με την παραγωγή ελαιολάδου, κρασιού, σταφυλιών και σταφίδας.

Χοχλακιές

Οι Χοχλακιές είναι ένας μικρός οικισμός στην ενδοχώρα του Δήμου Χερσονήσου πολύ κοντά στο χωριό Επισκοπή. Ο επισκέπτης αξίζει να επισκεφθεί το λόφο Τουπάκι, 2 χλμ. ανατολικά του χωριού. Εκεί υπάρχει ένας χώρος πράσινου και αναψυχής, καθώς και η βυζαντινή εκκλησία του Αγίου Γεωργίου.

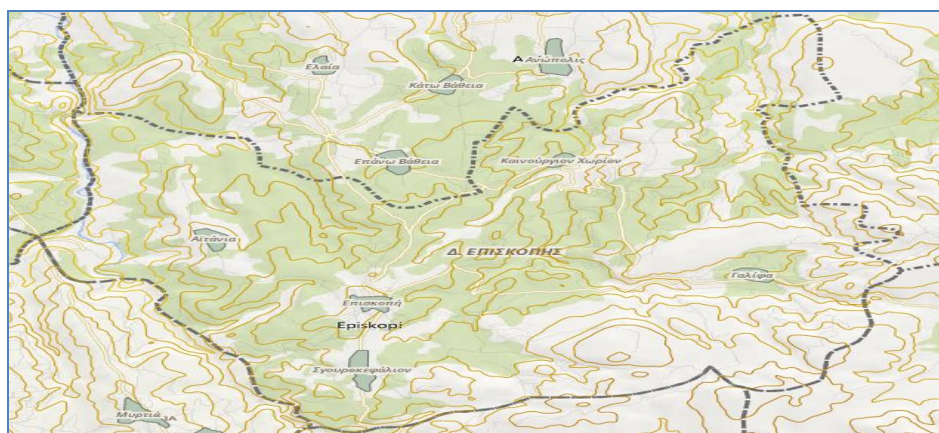
Από γεωμορφολογικής άποψης και σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ, ολόκληρη η Δημοτική Ενότητα Επισκοπής χαρακτηρίζεται ως πεδινή. Όλες σχεδόν οι Τοπικές Κοινότητες έχουν το ίδιο περίπου μέσο σταθμικό υψόμετρο και μόνο οι Τοπικές Κοινότητες Αϊτανίων και Καινούργιου Χωριού έχουν λίγο χαμηλότερο υψόμετρο.

ΥΨΟΜΕΤΡΙΚΕΣ ΖΩΝΕΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΟΡΕΙΝΟΤΗΤΑ	ΜΕΣΟ ΣΤΑΘΜΙΚΟ ΥΨΟΜΕΤΡΟ
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ		313
Τοπική Κοινότητα Αϊτανίων	Π	280
Τοπική Κοινότητα Γαλίσφας	Π	305
Τοπική Κοινότητα Επισκοπής	Π	330
Τοπική Κοινότητα Καινούργιου Χωριού	Π	245
Τοπική Κοινότητα Σγουροκεφαλίου	Π	330

ΠΗΓΗ: Υψόμετρα Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδος, ΕΣΥΕ, 2001

ΥΨΟΜΕΤΡΙΚΕΣ ΖΩΝΕΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ

ΠΗΓΗ: Οικοσκοπιο

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η Δημοτική Ενότητα Επισκοπής διαμορφώνεται από ένα δίκτυο οικισμών μικρού μεγέθους που έχουν ως βασικό χαρακτηριστικό ότι γειτνιάζουν με το αστικό κέντρο του Ηρακλείου, όπου βρίσκονται οι κύριες πύλες εισόδου - εξόδου του νησιού (αεροδρόμιο, λιμάνι), και υπάρχει εύκολη και γρήγορη πρόσβαση, γεγονός που διαμορφώνει διαχρονικά τη μετεξέλιξή της σε περιφερειακή περιοχή του Ηρακλείου.

Η εγγύτητα αυτή σε συνάρτηση και με :

- ✓ την τάση για καλύτερη ποιότητα ζωής εκτός αστικών κέντρων τα τελευταία χρόνια,
- ✓ το σχετικά χαμηλότερο κόστος διαβίωσης
- ✓ την ύπαρξη ευκαιριών απασχόλησης και ημιαπασχόλησης στο πλαίσιο της πολυλειτουργικότητας του αγροτικού χώρου
- ✓ τις σχετικά ικανοποιητικές κοινωνικές υποδομές και περιοχές

έχει οδηγήσει στην προσέλκυση νέων μόνιμων κατοίκων σε όλους σχεδόν τους οικισμούς διαμορφώνοντας νέες προοπτικές για την περιοχή.

Ο μεγαλύτερος πληθυσμιακά οικισμός είναι η Επισκοπή η οποία εμφανίζει λειτουργική συνάφεια με τον οικισμό της Ελιάς, τις Γούρνες και τις Γούβες, αλλά κυρίως με την πόλη του Ηρακλείου που αποτελεί τον κύριο κόμβο συγκοινωνιακής εξυπηρέτησης της περιοχής και το πλησιέστερο ανωτέρου επιπέδου κέντρο παροχής εμπορικών, οικονομικών και λοιπών υπηρεσιών (π.χ. τριτοβάθμια υγειονομική περίθαλψη, τριτοβάθμια εκπαίδευση).

Η εξάρτηση από το Ηράκλειο σε σχέση με τη συγκοινωνιακή εξυπηρέτηση εκτιμάται ότι θα μεταβληθεί στο μέλλον, με τη μεταφορά του διεθνούς αεροδρομίου στο Καστέλι Πεδιάδος που βρίσκεται σε μικρή σχετικά απόσταση από την περιοχή μελέτης.

ΠΗΓΗ : ΠΠΧΣΑΑ Κρήτης, 2017

2.2 Δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά

Σύμφωνα με την τελευταία Απογραφή Πληθυσμού-Κατοικιών 2011 της ΕΛ. ΣΤΑΤ., ο μόνιμος πληθυσμός της περιοχής ανέρχεται σε 2.291 κατοίκους που αντιστοιχεί μόλις στο 8,58% του πληθυσμού του Δήμου Χερσονήσου.

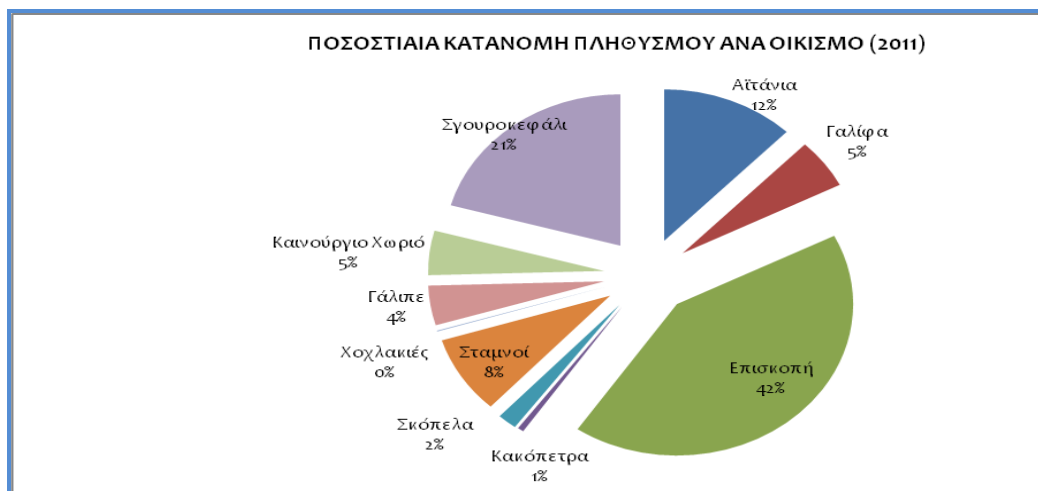
ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ - 2011

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ, ΤΟΠΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ, ΟΙΚΙΣΜΟΙ	ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 2011
Τοπική Κοινότητα Αϊτανίων	280
Αϊτάνια	280
Τοπική Κοινότητα Γαλίστας	122
Γαλίφα	122
Τοπική Κοινότητα Επισκοπής	1.209
Επισκοπή	962
Κακόπετρα	13
Σκόπελα	41
Σταμνιοί	191
Χοχλακίες	2
Τοπική Κοινότητα Καινούργιου Χωριού	206
Γάλιπε	97
Καινούργιο Χωριό	109
Τοπική Κοινότητα Σγουροκεφαλίου	474
Σγουροκεφάλι	474
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ	2.291
ΔΗΜΟΣ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ	26.717

ΠΗΓΗ: ΕΛ.ΣΤΑΤ, Απογραφή 2011.

Η πληθυσμιακή πυκνότητα ανέρχεται στους 50,4 κατ./τ.χλμ., γεγονός που χαρακτηρίζει τη Δ.Ε. Επισκοπής γενικά ως αραιοκατοικημένη περιοχή. Η κατανομή του πληθυσμού δεν είναι ομοιόμορφη, καθώς το 75% των κατοίκων συγκεντρώνεται σε τρεις από τους δέκα οικισμούς ήτοι :

- Επισκοπή, 42%
- Σγουροκεφάλι 20,7%
- Αϊτάνια, 12,2%.

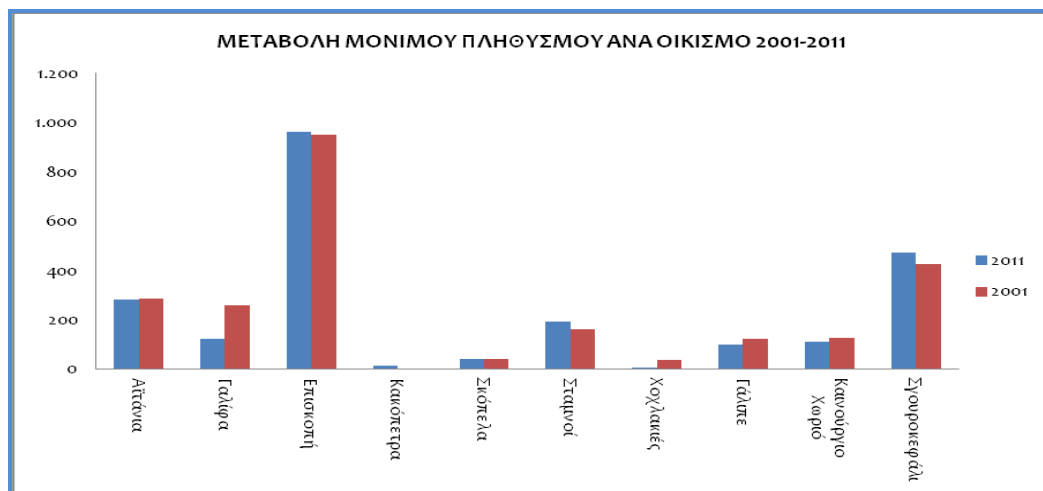

Μεταξύ των δυο τελευταίων απογραφών, του 2011 και του 2001, ο μόνιμος πληθυσμός μειώθηκε κατά 5% περίπου, με τη μεγαλύτερη μείωση να καταγράφεται στους οικισμούς Χοχλακιών (-94,74%), Γαλίφας (-52,71%) και Γάλιπε (-21,77%). Αντίθετα, στους οικισμούς της Επισκοπής, των Σταμνιων και του Σγουροκεφαλίου ο πληθυσμός αυξήθηκε και η μεγαλύτερη θετική μεταβολή της τάξης του 18,63% σημειώθηκε στους Σταμνιούς.

ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΜΟΝΙΜΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ (2001, 2011)

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ, ΤΟΠΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ, ΟΙΚΙΣΜΟΙ	ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 2001	ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 2011	% ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ 2001-2011
Τοπική Κοινότητα Αϊτανίων	286	280	-2,10%
Αϊτάνια	286	280	-2,10%
Τοπική Κοινότητα Γαλίφας	258	122	-52,71%
Γαλίφας	258	122	-52,71%
Τοπική Κοινότητα Επισκοπής	1.192	1.209	1,43%
Επισκοπή	951	962	1,16%
Κακόπετρα	-	13	-
Σκόπελα	42	41	-2,38%
Σταμνιοί	161	191	18,63%
Χοχλακιές	38	2	-94,74%
Τοπική Κοινότητα Καϊνούργιου Χωριού	249	206	-17,27%
Γάλιπε	124	97	-21,77%
Καϊνούργιο Χωριό	125	109	-12,80%
Τοπική Κοινότητα Σγουροκεφαλίου	426	474	11,27%
Σγουροκεφάλι	426	474	11,27%
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ	2.411	2.291	-4,98%
ΔΗΜΟΣ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ	23.864	26.717	11,96%

ΠΗΓΗ: ΕΛ.ΣΤΑΤ, Απογραφές Πληθυσμού 2001 & 2011

Συνολικά, το μέγεθος της Δ.Ε. Επισκοπής, με πληθυσμιακούς όρους, ήταν και παραμένει μικρό, σε σύγκριση με άλλες περιοχές του Δήμου Χερσονήσου και ειδικά με εκείνες που βρίσκονται στα παράλια, όπου ο τουρισμός λειτουργεί ως βαρόμετρο. Ωστόσο και κατά το παρελθόν, η πληθυσμιακή εικόνα υπήρξε σχεδόν όμοια. Κατά την απογραφή του 1991 η περιοχή αριθμούσε συνολικά 2.640 κατοίκους με τις κοινότητες της Επισκοπής και του Σγουροκεφαλίου να είναι οι πολυπληθέστερες (1.184 και 403 αντίστοιχα).

Σε διάστημα είκοσι ετών ο πληθυσμός της περιοχής συρρικνώθηκε κατά 13%. Η γειτνίαση της περιοχής με το διευρυμένο αστικό κέντρο του Ηρακλείου, καθώς και με τις ανεπτυγμένες τουριστικά περιοχές των βορείων παραλίων του νησιού ενισχύουν το φαινόμενο των μετακινήσεων των νέων προς τις εν λόγω περιοχές.

Η συνεχής πληθυσμιακή αποδυνάμωση τεκμηριώνει την ανάγκη για ανασχεδιασμό της αναπτυξιακής στρατηγικής της περιοχής, για αξιοποίηση των ευκαιριών που πηγάζουν από το εσωτερικό και εξωτερικό περιβάλλον προκειμένου να δημιουργηθούν νέες ευκαιρίες και αναπτυξιακές προοπτικές καταστρώνοντας την περιοχή τόπο ελκυστικό για κατοικία, επενδύσεις, εργασία και αναψυχή.

Αναφορικά με το δημογραφικό προφίλ χαρακτηρίζεται από σημάδια γήρανσης, ακολουθώντας τη γενικότερη τάση που επικρατεί στην ενδοχώρα της Κρήτης. Το ποσοστό των ατόμων ηλικίας άνω των 60 ετών στη Δημοτική Ενότητα Επισκοπής

φθάνει το 35% και είναι πολύ υψηλότερο από το μέσο όρο του Δήμου Χερσονήσου (21%). Αντίθετα, ο πληθυσμός 0-19 ετών αντιστοιχεί μόλις στο 20% του πληθυσμού αποκλίνοντας σημαντικά από την αντίστοιχη τιμή σε επίπεδο Δήμου (23%).

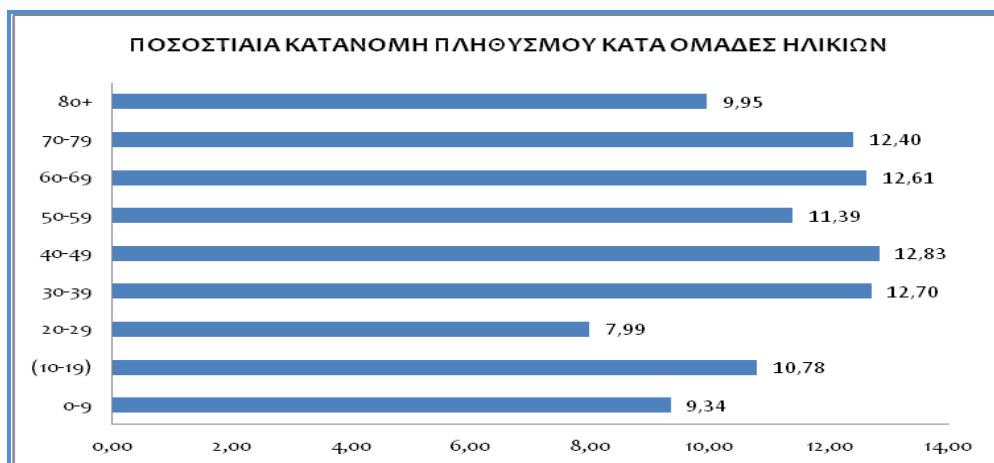
ΣΥΝΘΕΣΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ Δ.Ε. ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΚΑΤΑ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ - 2011

ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ	ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 2011	%
0-9	214	9,34
10-19	247	10,78
20-29	183	7,99
30-39	291	12,70
40-49	294	12,83
50-59	261	11,39
60-69	289	12,61
70-79	284	12,40
80+	228	9,95
ΣΥΝΟΛΟ	2.291	100,00

ΠΗΓΗ: ΕΛ.ΣΤΑΤ, Απογραφή Πληθυσμού 2011

Ακόμη, ιδιαίτερα χαμηλό είναι το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 20-29 ετών (8%) που κατά κανόνα μετακινείται σε τουριστικά και εμπορικά αναπτυγμένες περιοχές (Κοκκίни Χάνι, Γούβες, Χερσόνησος, Ηράκλειο, κ.α.) οι οποίες προσφέρουν περισσότερες εκπαιδευτικές, επαγγελματικές και άλλες ευκαιρίες.

Τέλος, το ποσοστό των ατόμων παραγωγικής ηλικίας (20-59 ετών) είναι αρκετά χαμηλό και αντιστοιχεί στο 45% του συνολικού πληθυσμού, στοιχείο αρνητικό για την ανάπτυξη της περιοχής.

Ακολουθούν αναλυτικότερα στοιχεία σε επίπεδο τοπικής κοινότητας.

Η ένταση του δημογραφικού προβλήματος τεκμηριώνεται και από τους δημογραφικούς δείκτες, οι οποίοι διαμορφώνονται ως εξής:

Α. Δείκτης Νεανικότητας: Δείχνει το ποσοστό των νέων ατόμων (0-14 ετών) στο συνολικό πληθυσμό. Στην περιοχή ο εν λόγω δείκτης θεωρείται αρκετά χαμηλός (15), ειδικά σε σύγκριση με το Δήμο Χερσονήσου (18).

Β. Ο Δείκτης Γήρανσης εκφράζει το κατά πόσο το βάρος του πληθυσμού μετατοπίζεται από τη βάση της πληθυσμιακής πυραμίδας προς την κορυφή, πόσο δηλαδή γερασμένος είναι ο πληθυσμός και κατά πόσο μια περιοχή αντιμετωπίζει πρόβλημα ανανέωσης του πληθυσμού της. Στην περιοχή της Επισκοπής ο δείκτης γήρανσης είναι πολύ υψηλός (197) και υπερβαίνει κατά πολύ τον αντίστοιχο δείκτη σε επίπεδο Δήμου Χερσονήσου (87). Αξίζει να σημειωθεί η μικρή βελτίωση του συγκεκριμένου δείκτη, κατά 5 ποσοστιαίες μονάδες, σε σχέση με το 2001.

Γ. Ο Δείκτης Εξάρτησης δηλώνει την επιβάρυνση που δέχεται ο ενεργός πληθυσμός (15-64 ετών) από το γεροντικό και το νεανικό πληθυσμό (65+ και 0 - 14 ετών). Η τιμή του δείκτη στην περιοχή μελέτης είναι πολύ υψηλότερη (74) από εκείνη σε επίπεδο Δήμου Χερσονήσου (51).

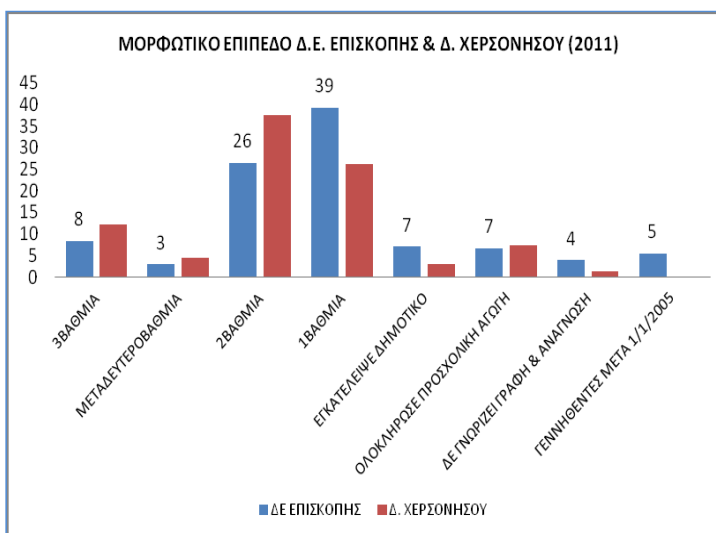
		ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ								
ΤΟΠΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ	Σύνολο	0-9	10-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79	80+
Επισκοπής	1.209	125	135	103	174	167	134	134	123	114
Αϊτανίων	280	27	16	25	39	29	31	42	41	30
Γαλίφας	122	4	10	7	3	10	11	28	32	17
Καινούργιου Χωριού	206	17	11	10	23	21	23	33	31	37
Σγουροκεφαλίου	474	41	75	38	52	67	62	52	57	30
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ	2.291	214	247	183	291	294	261	289	284	228
ΔΗΜΟΣ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ	26.717	32.84	2.896	3.130	4.651	4.126	3.033	2.480	1.888	1.229

ΕΞΕΛΙΞΗ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ

	2011		2001	
	ΔΕ Επισκοπής	Δήμος Χερσονήσου	ΔΕ Επισκοπής	Δήμος Χερσονήσου
Δείκτης Νεανικότητας ¹	15	18	14	17
Δείκτης Γήρανσης ²	192	87	197	88
Δείκτης Εξάρτησης ³	74	51	69	47

ΠΗΓΗ: ΕΛ.ΣΤΑΤ, Επεξεργασία στοιχείων

Ως προς το μορφωτικό επίπεδο των κατοίκων εμφανίζει όμοια εικόνα και χαρακτηριστικά με τις υπόλοιπες περιοχές της Κρητικής υπαίθρου. Τα άτομα που έχουν ολοκληρώσει την τυπική εκπαίδευση αποτελούν την πλειοψηφία του ανθρώπινου δυναμικού (65%). Ταυτόχρονα, το επίπεδο εξειδίκευσης είναι σχετικά χαμηλό, καθώς μόνο το 11% του πληθυσμού έχει ολοκληρώσει τη μεταδευτεροβάθμια ή τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Το φαινόμενο της σχολικής διαρροής, συνιστά σημαντικό κοινωνικό πρόβλημα της ενδοχώρας που ταλανίζει και την περιοχή μελέτης μια και το ποσοστό των ατόμων που εγκατέλειψαν το σχολείο το 2011 αγγίζει το 7% και είναι υπερδιπλάσιο του μέσου όρου σε επίπεδο Δήμου Χερσονήσου (3%). Ενθαρρυντικό είναι το γεγονός ότι το ποσοστό των ατόμων που δε γνωρίζουν ανάγνωση και γραφή συγκεντρώνεται στο 4%.

¹ Δείκτης Νεανικότητας : (πληθυσμός 0-14 ετών) / (συνολικό πληθυσμό) Χ 100

² Δείκτης Γήρανσης: (πληθυσμός 65+ / πληθυσμό 0-14 ετών) Χ 100

³ Δείκτης Εξάρτησης: [(πληθυσμός 0-14 ετών) + (πληθυσμός 65+)] / (πληθυσμός 15-64 ετών) Χ 100

ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

	Επίπεδο Εκπαίδευσης							
	Τριτοβάθμια	Μεταδευτεροβάθμια (Επαγγελματική)	2βάθμια	1βάθμια	Λοιπά			
					Εγκατέλειψε το Δημοτικό, αλλά γνωρίζει γραφή και ανάγνωση	Ολοκλήρωσε την προσχολική αγωγή	Δεν γνωρίζει γραφή και ανάγνωση	Μη κατατασσόμενοι (άτομα γεννηθέντα μετά την 1/1/2005)
ΔΗΜΟΣ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ	12%	4%	37%	26%	3%	7%	1%	8%
Δ.Ε. ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ	193	66	605	902	160	151	89	125
Ποσοστό	8%	3%	26%	39%	7%	7%	4%	5%

ΠΗΓΗ: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Απογραφή Πληθυσμού 2011

Συμπερασματικά, η περιοχή μελέτης συνιστά μια χωρική ενότητα με μικρή πληθυσμιακή μάζα που αδυνατεί στο σύνολό της να συγκρατήσει τον πληθυσμό ο οποίος διαχρονικά συρρικνώνεται. Αίτια της αποδυνάμωσης του πληθυσμού συνιστούν οι εκροές κατά βάση των νέων ατόμων προς τις γειτονικές τουριστικές ζώνες ή και την πόλη του Ηρακλείου όπου προσφέρονται ευκαιρίες εκπαίδευσης, απασχόλησης και επαγγελματικής αποκατάστασης.

Ωστόσο, η τάση αυτή δεν ισχύει για όλους τους οικισμούς. Εξαίρεση αποτελούν οι Σταμνιοί και η Επισκοπή που την τελευταία δεκαετία φαίνεται να προσελκύουν νέους μόνιμους κατοίκους που ζουν στην περιοχή, αλλά εργάζονται σε άλλους οικισμούς.

Αναφορικά με τη σύνθεση του πληθυσμού, η περιοχή αντιμετωπίζει δημογραφικό πρόβλημα. Το υψηλό ποσοστό ηλικιωμένων σε συνάρτηση με το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού και την ανεπαρκή εξειδίκευση, συνιστούν παράγοντες που συγκρατούν την ανάπτυξη της περιοχής και χρήζουν αντιμετώπισης δεδομένου ότι η όποια αναπτυξιακή προσπάθεια για να επιτευχθεί προϋποθέτει ικανό ανθρώπινο δυναμικό.

2.3 Χρήσεις γης

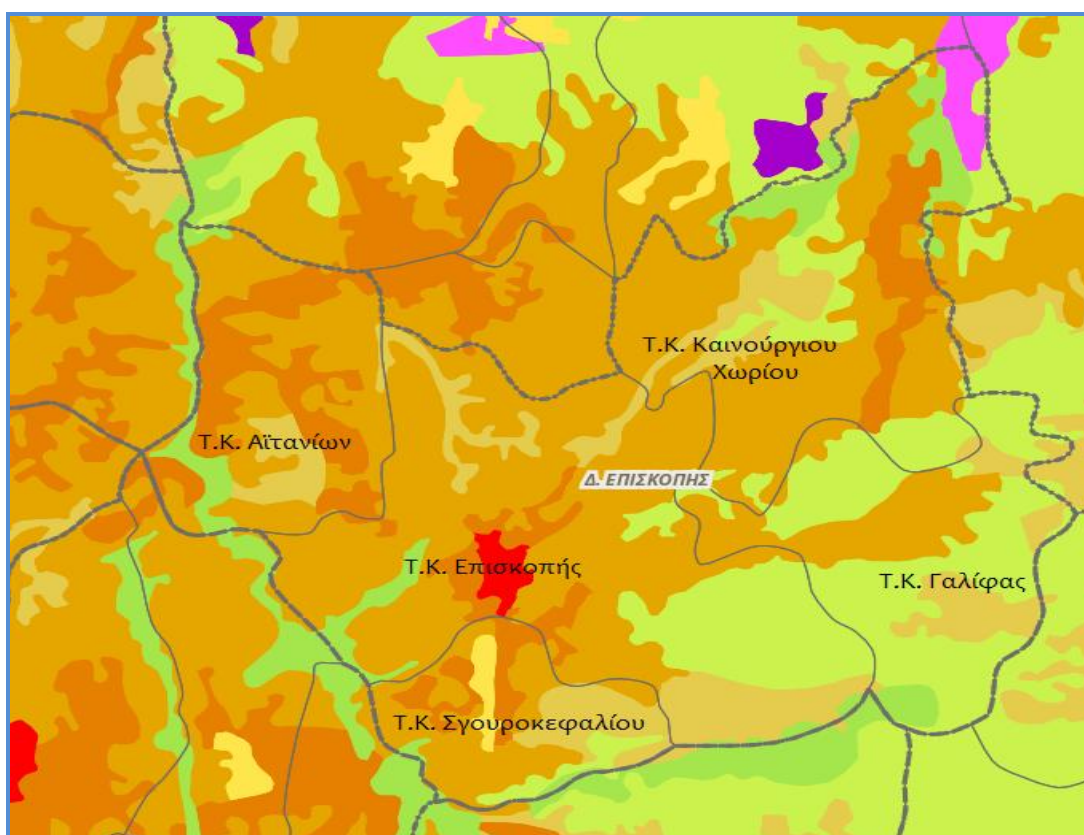
Σύμφωνα με στοιχεία καλύψεων γης του προγράμματος CORINE 2012 προκύπτει ότι μεγάλος μέρος της περιοχής καλύπτεται από ελαινώνες με μικρές εκτάσεις στα ανατολικά να καταλαμβάνονται από φυσικούς βοσκότοπους. Μάλιστα, στην Τοπική Κοινότητα Γαλίστας και συγκεκριμένα περιμετρικά των διοικητικών της ορίων, κυρίαρχη είναι η συγκεκριμένη χρήση γης. Άλλες χρήσεις που καταγράφονται στην περιοχή είναι οι αμπελώνες που αναπτύσσονται σε μεγαλύτερο βαθμό στην Τοπική Κοινότητα Αϊτανίων και δευτερευόντως στο ανατολικό τμήμα της Τοπικής Κοινότητας Καινούργιου Χωριού, στο νότιο τμήμα της Τοπικής Κοινότητας Επισκοπής και στη βόρεια και κεντρική ζώνη της Τοπικής Κοινότητας Σγουροκεφαλίου.

Διακεκομμένη αστική οικοδόμηση αναπτύσσεται στην Επισκοπή, ενώ χώροι οικοδόμησης καταγράφονται βορειοανατολικά της Τοπικής Κοινότητας Καινούργιου Χωριού.

Σκληροφυλλική βλάστηση αναπτύσσεται στις Τοπικές Κοινότητες Αϊτανίων, Επισκοπής και Καινούργιου Χωριού, ενώ σύνθετα συστήματα καλλιέργειας υπάρχουν μόνο στην Τοπική Κοινότητα Σγουροκεφαλίου.

Τέλος, σε όλες τις κοινότητες εντοπίζονται μικρές εκτάσεις καλυπτόμενες από γεωργία.

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΚΑΛΥΨΕΩΝ ΓΗΣ (CORINE 2012)

ΠΗΓΗ: <http://www.oikoskopio.gr/map/>

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

■	Διακεκομμένη αστική δόμηση
■	Χώροι οικοδόμησης
■	Αμπελώνες
■	Ελαιώνες
■	Σύνθετα συστήματα καλλιέργειας
■	Γη που καλύπτεται κυρίως από Γεωργία
■	Σκληροφυλλική βλάστηση
■	Φυσικοί βοσκότοποι

2.4 Οικονομικά στοιχεία

Το προφίλ απασχόλησης στην περιοχή μελέτης προκύπτει από στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ, βάσει των οποίων ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός κυμαίνεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Αντιστοιχεί μόλις στο 34,4% του συνολικού πληθυσμού. Μάλιστα, στο διάστημα 2001-2011 μειώθηκε κάτι παραπάνω από 2,5 ποσοστιαίες μονάδες.

Το αντίθετο ισχύει για τον οικονομικά μη ενεργό πληθυσμό που μεταβάλλεται αυξητικά στο πέρασμα του χρόνου, αποτελεί δε το μεγαλύτερο τμήμα του πληθυσμού και ερμηνεύεται από τη γήρανση που χαρακτηρίζει την περιοχή.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΣ / ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ (2011)

	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 2011
ΤΚ ΑΪΤΑΝΙΩΝ	101	179	280
ΤΚ ΓΑΛΙΦΑΣ	21	101	122
ΤΚ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ	446	763	1.209
ΤΚ ΚΑΙΝΟΥΡΙΟΥ ΧΩΡΙΟΥ	61	145	206
ΤΚ ΣΓΟΥΡΟΚΕΦΑΛΙΟΥ	160	314	474
ΔΕ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ	789	1.502	2.291
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	34,44%	65,56%	
ΔΗΜΟΣ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ	11.240	14.247	26.717
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	42,07%	53,33%	

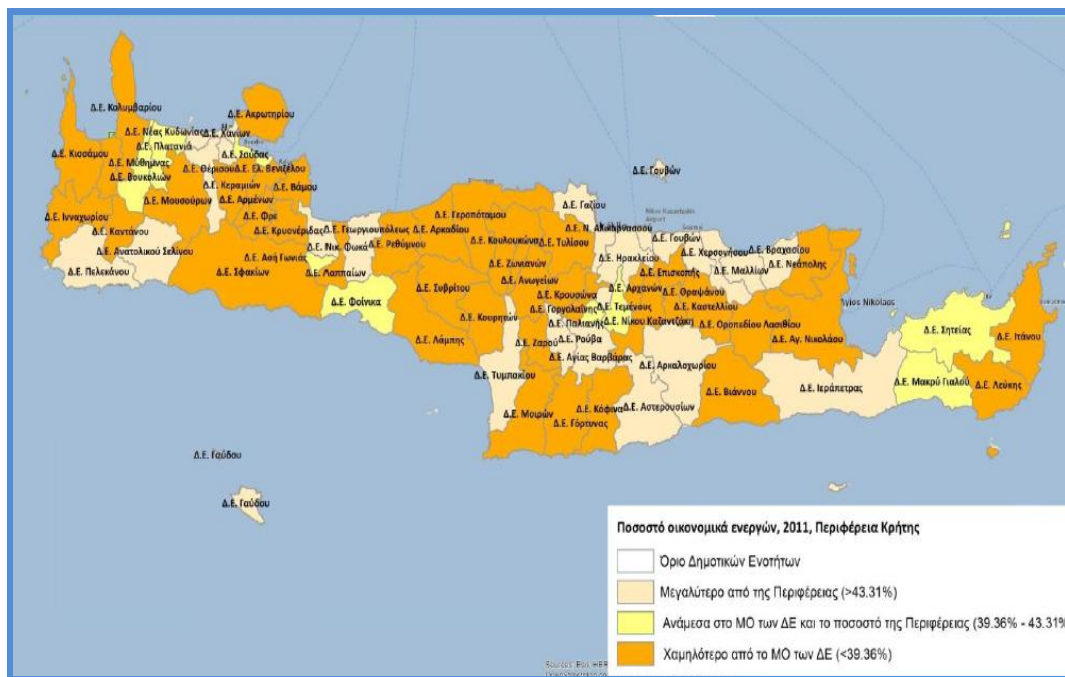
ΠΗΓΗ: ΕΛ.ΣΤΑΤ, Απογραφή 2011

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΣ / ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ (2001)

	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 2001
ΤΚ ΑΪΤΑΝΙΩΝ	142	144	286
ΤΚ ΓΑΛΙΦΑΣ	106	152	258
ΤΚ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ	408	784	1192
ΤΚ ΚΑΙΝΟΥΡΙΟΥ ΧΩΡΙΟΥ	76	173	249
ΤΚ ΣΓΟΥΡΟΚΕΦΑΛΙΟΥ	162	264	426
ΔΕ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ	894	1.517	2.411
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	37,08%	62,92%	-

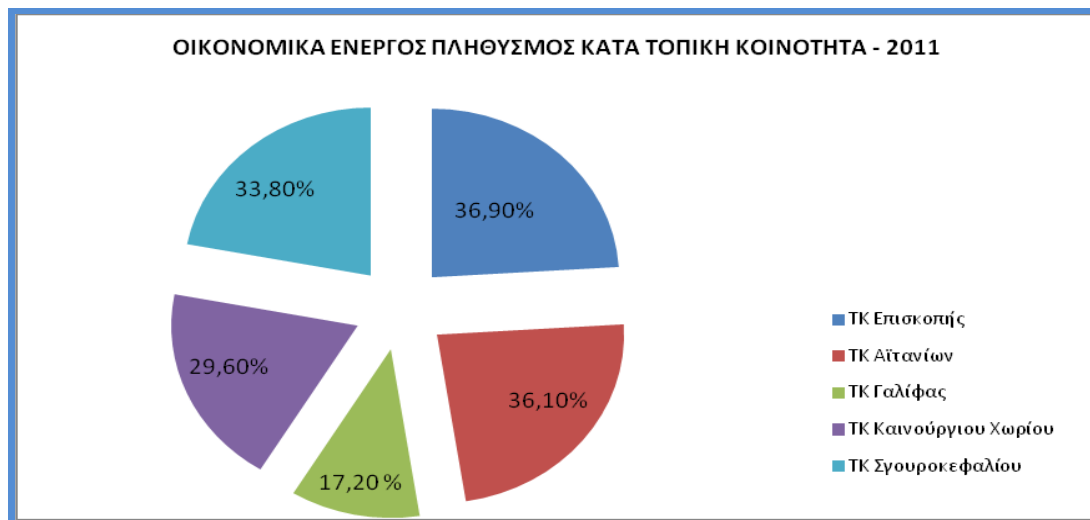
ΠΗΓΗ: ΕΛ.ΣΤΑΤ, Απογραφή 2001

Όπως παραστατικά φαίνεται στον επόμενο χάρτη, η Δημοτική Ενότητα Επισκοπής έχει χαμηλότερο ποσοστό οικονομικά ενεργού πληθυσμού έναντι του μέσου όρου των Δημοτικών Ενοτήτων της Περιφέρειας Κρήτης.

ΠΗΓΗ: Τ. Λαγουδάκη, Τύποι και χαρακτηριστικά περιοχών ΟΧΕ ΕΠ Κρήτη 2014-2020

Σε επίπεδο Τοπικών Κοινοτήτων το χαμηλότερο ποσοστό οικονομικά ενεργού πληθυσμού συναντάται στην περιοχή της Γαλίδας και το υψηλότερο, στην Επισκοπή.

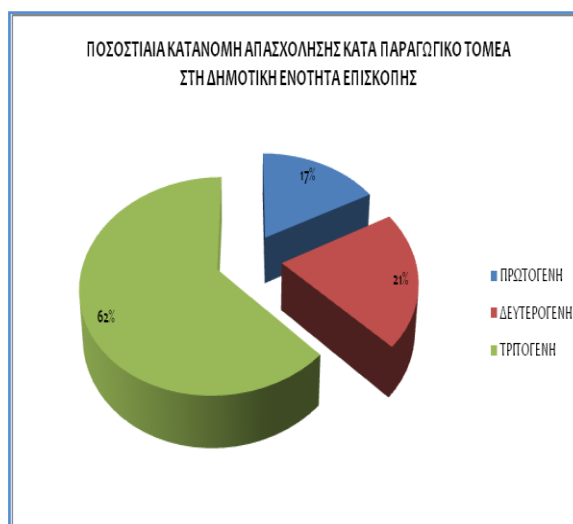
Το ποσοστό της απασχόλησης είναι πολύ χαμηλό στην περιοχή και φθάνει μόλις το 28,9% επί του συνολικού πληθυσμού. Σε όλη την Ελλάδα έχει επηρεαστεί αρνητικά το μέγεθος της απασχόλησης από την οικονομική κρίση η οποία συμπαρασύρει και την περιοχή μελέτης. Στη δεκαετία 2001-2011 μειώθηκε κατά 14,25% και το πρόβλημα εμφανίζεται εντονότερο στις Τοπικές Κοινότητες Αϊτανίων και Γαλίδας με την τελευταία να σημειώνει πτώση της τάξης του 72%.

ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

ΤΟΠΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ	ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ		ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2001-2011
	2001	2011	
ΤΚ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ	367	372	1,36%
ΤΚ ΑΪΤΑΝΙΩΝ	130	85	-34,62%
ΤΚ ΓΑΛΙΔΑΣ	77	19	-75,32%
ΤΚ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟΥ ΧΩΡΙΟΥ	53	51	-3,77%
ΤΚ ΣΓΟΥΡΟΚΕΦΑΛΙΟΥ	145	135	-6,90%
ΔΕ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ	772	662	-14,25%

ΠΗΓΗ : ΕΛ. ΣΤΑΤ., Απογραφή Πληθυσμού 2001,2011

Αναφορικά με τη διάρθρωση της απασχόλησης, η πλειοψηφία των εργαζομένων (ήτοι 62,39%) απασχολείται στον τριτογενή τομέα και οι υψηλότερες τιμές καταγράφονται στις Τοπικές Κοινότητες Γαλίδας και Επισκοπής. Ακολουθεί από πλευράς σημαντικότητας ο δευτερογενής τομέας στον οποίο απασχολείται το 20,54% των εργαζομένων και εμφανίζεται πιο αναπτυγμένος στην Τοπική Κοινότητα Σγουροκεφαλίου.

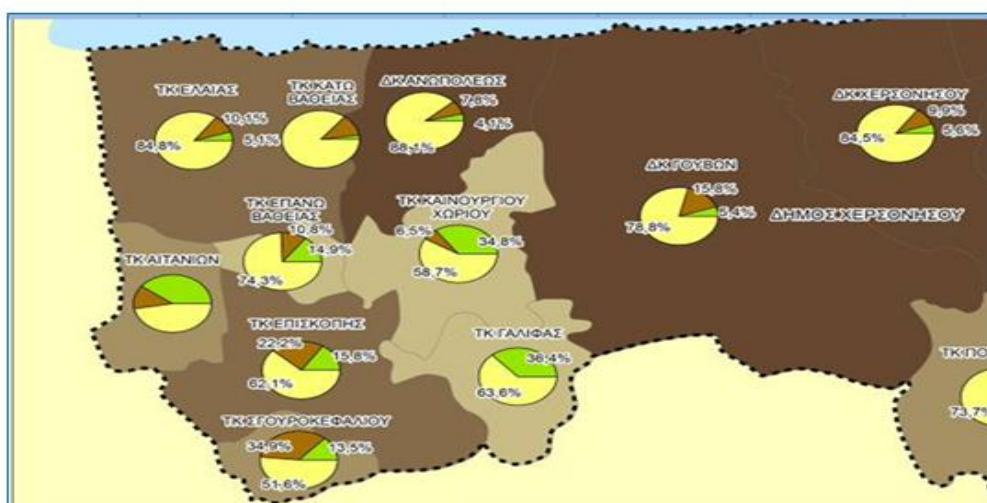
Τέλος, ο πρωτογενής τομέας απορροφά το μικρότερο ποσοστό του εργατικού δυναμικού (17,07%) της περιοχής. Οι Τοπικές Κοινότητες με τα υψηλότερα ποσοστά απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα είναι των Αϊτανίων και του Καινούργιου Χωριού.

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

ΤΟΠΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΠΡΩΤΟΓΕΝΗ	ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗ	ΤΡΙΤΟΓΕΝΗ
Τ.Κ. ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ	372	49	73	250
Τ.Κ. ΑΪΤΑΝΙΩΝ	85	27	10	48
Τ. Κ. ΓΑΛΙΦΑΣ	19	4	2	13
Τ. Κ. ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟΥ ΧΩΡΙΟΥ	51	16	6	29
Τ.Κ. ΣΓΟΥΡΟΚΕΦΑΛΙΟΥ	135	17	45	73
Δ.Ε. ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ	662	113	136	413
ΠΟΣΟΣΤΟ	100	17,07%	20,54%	62,39%
ΔΗΜΟΣ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ	10.311	616	1.332	8.363
ΠΟΣΟΣΤΟ	100	5,97%	12,92%	81,11%

ΠΗΓΗ : Τοπικό Πρόγραμμα CLLD/ Leader Ν.Ηρακλείου 2014-2020

ΔΙΑΦΘΩΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟ ΤΟΜΕΑ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

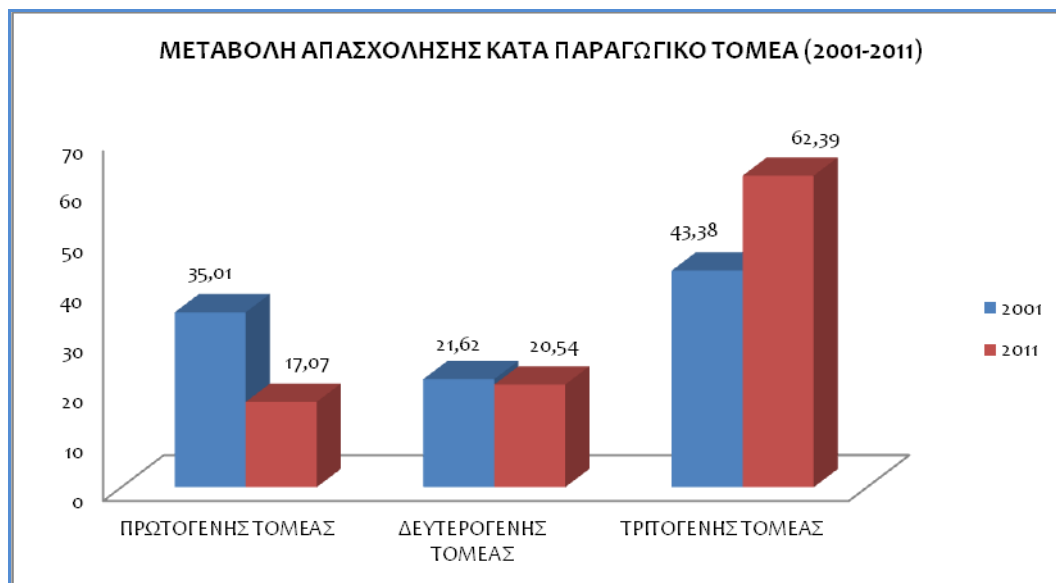

Τομεακή απασχόληση εργαζομένων 2011

ΠΗΓΗ :
Πανεπιστήμιο
Πειραιά

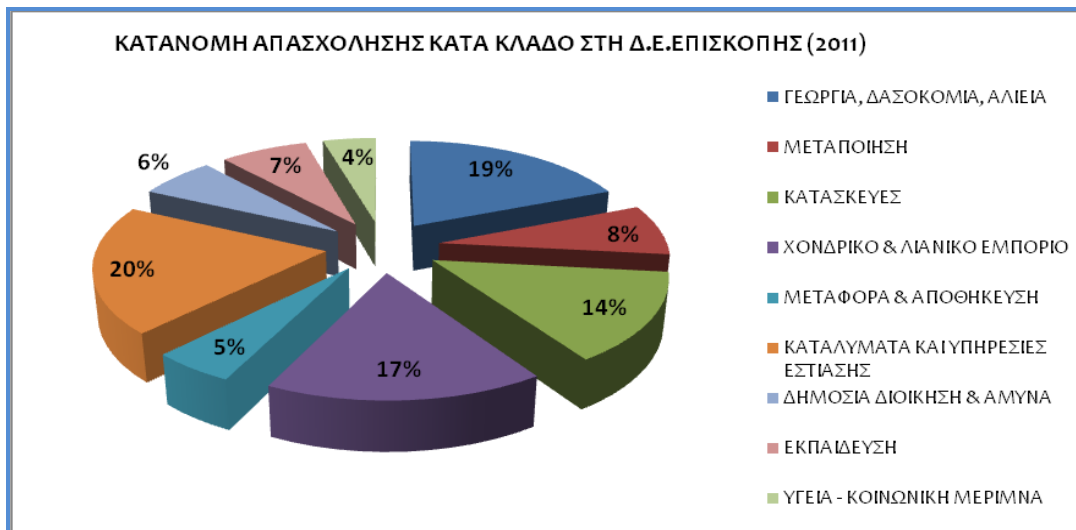
Όπως παραστατικά αποτυπώνεται στο παρακάτω γράφημα, ο πρωτογενής τομέας στο διάστημα 2001-2011 συρρικνώθηκε σημαντικά εν αντιθέσει με τον τριτογενή τομέα ο οποίος προσελκύει το εργατικό δυναμικό που εγκαταλείπει τον πρωτογενή τομέα. Ο δευτερογενής τομέας παραμένει σχεδόν σταθερός.

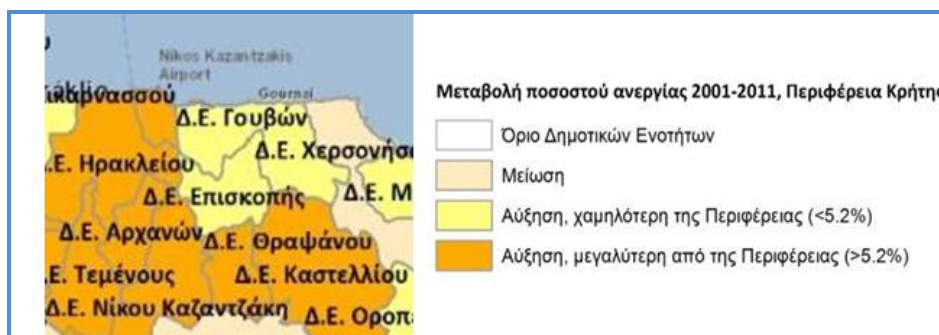
Ειδικότερα, στον πρωτογενή τομέα το εργατικό δυναμικό δραστηριοποιείται κυρίως στη γεωργία.

Στο δεύτερο τομέα της οικονομίας, ο πλέον δυναμικός κλάδος είναι των κατασκευών παρά το γεγονός ότι υπέστη έντονο πλήγμα τα τελευταία έτη με την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης και την αποδυνάμωση του κλάδου της οικοδομής. Σημαντική ωστόσο είναι και η συνεισφορά της μεταποίησης όπου απασχολείται το 7,2% των εργαζομένων της περιοχής μελέτης.

Τέλος, στον τριτογενή τομέα υψηλά ποσοστά απασχόλησης καταγράφονται στον κλάδο των καταλυμάτων και της εστίασης (18,2%) και στον κλάδο του χονδρικού και λιανικού εμπορίου (15,2%). Ακολουθούν με πολύ μεγάλη απόκλιση οι κλάδοι της εκπαίδευσης, της δημόσιας διοίκησης και άμυνας, της μεταφοράς και αποθήκευσης και της υγείας – κοινωνικής μέριμνας.

Σε ότι αφορά την ανεργία, ως αναλογία στον οικονομικά ενεργό πληθυσμό το 2011 ήταν 16,1%, ελαφρώς μεγαλύτερο ποσοστό από το μέσο όρο της Περιφέρειας Κρήτης (15,4%). Αντίστοιχα, το 2001 ήταν 13,7%. Στο διάστημα 2001-2011 το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε στη Δ.Ε. Επισκοπής ωστόσο κυμάνθηκε σε χαμηλότερα επίπεδα από την αύξηση της ανεργίας στο σύνολο της Περιφέρειας.

ΠΗΓΗ: Τ. Λαγουδάκη, Τύποι και χαρακτηριστικά περιοχών ΟΧΕ ΕΠ Κρήτη 2014-2020

2.5 Παραγωγικές δραστηριότητες

Στη Δημοτική Ενότητα Επισκοπής δραστηριοποιούνται συνολικά **127 επιχειρήσεις** με βάση τα στοιχεία του Επιμελητηρίου Ηρακλείου.

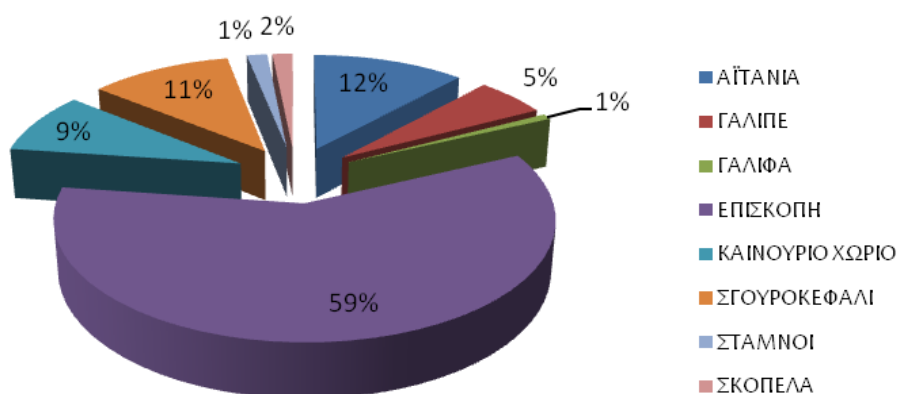
ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΟΙΚΙΣΜΟ Δ.Ε. ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ

ΟΙΚΙΣΜΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΑΪΤΑΝΙΑ	15
ΓΑΛΙΠΕ	7
ΓΑΛΙΦΑ	1
ΕΠΙΣΚΟΠΗ	75
ΚΑΙΝΟΥΡΙΟ ΧΩΡΙΟ	11
ΣΓΟΥΡΟΚΕΦΑΛΙ	14
ΣΤΑΜΝΙΟΙ	2
ΣΚΟΠΕΛΑ	2
Δ.Ε. ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ	127

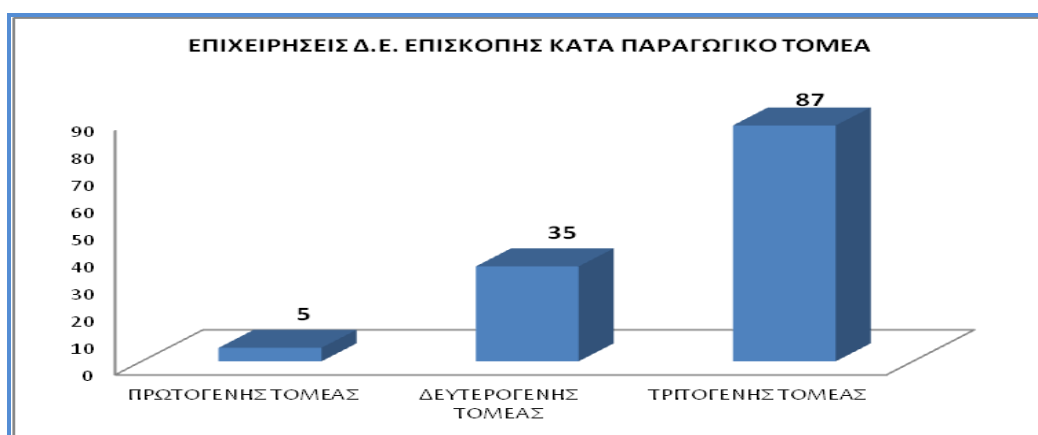
ΠΗΓΗ: Επιμελητήριο Ηρακλείου

Από πλευράς γεωγραφικής κατανομής, το 59% των επιχειρήσεων είναι συγκεντρωμένες στην Επισκοπή, το 12% στα Αϊτάνια και το 11% στο Σουροκεφάλι. Στους υπόλοιπους οικισμούς υπάρχει πολύ μικρός αριθμός επιχειρήσεων.

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΡΙΘΜΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΟΙΚΙΣΜΟ

Στο σύνολό τους είναι πολύ μικρές επιχειρήσεις οικογενειακού χαρακτήρα, οι περισσότερες εκ των οποίων (58%) γεγονός αξιοσήμαντο, ιδρύθηκαν μετά το 2002 και αφορούν σε επιχειρηματικές δραστηριότητες του τριτογενή τομέα.

Πιο αναλυτικά :

Στα **Αϊτάνια** λειτουργούν 15 επιχειρήσεις εκ των οποίων οι 11 αφορούν σε χονδρικό και λιανικό εμπόριο, ενοικίαση και εκμίσθωση, χειραίες μεταφορές, ενώ λειτουργούν επίσης 3 επιχειρήσεις στο δευτερογενή τομέα και 1 στον πρωτογενή.

Στην **Επισκοπή** δραστηριοποιούνται οι περισσότερες επιχειρήσεις (75) της περιοχής μελέτης εκ των οποίων, μόνο οι 16 αφορούν στο δευτερογενή τομέα και συγκεκριμένα στη μεταποίηση τροφίμων, σε εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες, στη βιομηχανία ξύλου και κατασκευή επίπλων, κ.α. Στον πρωτογενή τομέα δραστηριοποιείται μόνο μια επιχείρηση και όλες οι υπόλοιπες αφορούν στον τριτογενή τομέα. Η πλειονότητα των επιχειρήσεων ασχολείται με το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, ενώ αρκετές είναι και οι επιχειρήσεις εστίασης. Ακόμη λειτουργούν επιχειρήσεις αθλητικών δραστηριοτήτων, επισκευής ηλεκτρονικών υπολογιστών, παροχής επιστημονικών υπηρεσιών, κλπ.

Στο **Καινούριο Χωριό** υπάρχουν 11 επιχειρήσεις η πλειονότητα των οποίων (6/11) δραστηριοποιείται στον τριτογενή τομέα και συγκεκριμένα στο χονδρικό εμπόριο, στον κλάδο των καταλυμάτων, σε δραστηριότητες ταξιδιωτικών πρακτορείων, κ.α.

Ακόμη λειτουργούν επιχειρήσεις του δευτερογενή τομέα που αφορούν στον τομέα των κατασκευών.

Στο **Σγουροκεφάλι** λειτουργούν αρκετές επιχειρήσεις (14) εκ των οποίων οι μισές δραστηριοποιούνται στους κλάδους του χονδρικού και λιανικού εμπορίου και οι υπόλοιπες σχετίζονται με τη βιομηχανία τροφίμων και την κατασκευή μεταλλικών προϊόντων και επίπλων.

Στη **Γάλιπε** λειτουργούν ελάχιστες επιχειρήσεις και δραστηριοποιούνται στο λιανικό εμπόριο, στις υπηρεσίες εστίασης, στον τομέα της φυτικής και ζωϊκής παραγωγής, της ποτοποιίας και της παροχής ηλεκτρικού ρεύματος.

Στα **Σκόπελα** λειτουργεί επιχείρηση για πολλαπλασιασμό φυτών και επιχείρηση εξειδικευμένων κατασκευαστικών δραστηριοτήτων.

Στη **Γαλίφα** όπως και στους **Σταμνιούς** υπάρχουν ελάχιστες επιχειρήσεις οι οποίες αφορούν σε εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες, σε λιανικό εμπόριο και υπηρεσίες εστίασης αντίστοιχα.

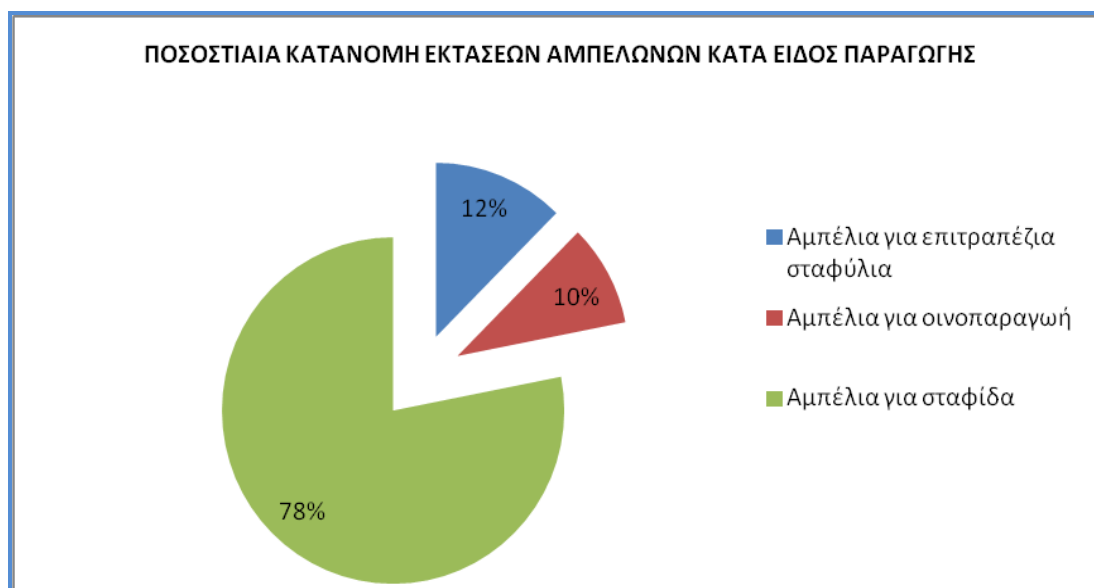
2.5.1 Πρωτογενής τομέας

Άξιο προσοχής αποτελεί το γεγονός ότι ενώ η Δ.Ε. Επισκοπής έχει μια πολύχρονη αγροτική παράδοση εντούτοις, ο πρωτογενής τομέας σημειώνει σχετικά περιορισμένη παρουσία που διαχρονικά μάλιστα βαίνει μειούμενη λόγω της ενασχόλησης των κατοίκων κυρίως με τον τριτογενή τομέα εξαιτίας και της εγγύτητας με τουριστικά αναπτυγμένες περιοχές (π.χ. Κοκκίνι Χάνι, Γούβες, Χερσόνησος, κ.α.). Το 2011 σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ. μόνο το 17% των απασχολούμενων της Δημοτικής Ενότητας Επισκοπής απορροφήθηκαν στον πρωτογενή τομέα. Σύμφωνα με στοιχεία του 2009 (ΕΛ. ΣΤΑΤ.), οι απασχολούμενοι στις αγροτικές εκμεταλεύσεις της περιοχής ήταν στη συντριπτική τους πλειοψηφία (61%) άνω των 50 ετών. Τα χαμηλά ποσοστά απασχολούμενων μικρότερων ηλικιακών ομάδων (30-39 ετών : 32% και 15-29 ετών : 7%) τεκμηριώνουν σταδιακά την εγκατάλειψη του κατά κύρια επάγγελμα αγρότη.

Η διάρθρωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων εμφανίζει τα ίδια χαρακτηριστικά με όλη την κρητική ύπαιθρο, ήτοι μικρός και πολυτεμαχισμένος κλήρος, πρόωρη γήρανση και μειωμένη ανταγωνιστικότητα προϊόντων λόγω του αυξημένου κόστους παραγωγής και μεταφοράς.

Ο παραγωγικός προσανατολισμός αφορά πρωτίστως σε δενδρώδεις καλλιέργειες και μάλιστα κατά βάση ελαιοκαλλιέργεια και δευτερευόντως σε αμπελοκαλλιέργεια.

Συγκεκριμένα με βάση τη Γεωργική Έρευνα του 2013 καταγράφονται 17.678 στρέμματα ελαιόδεντρων με ελιές για παραγωγή λαδιού και 6.549 στρέμματα με αμπέλια. Από το σύνολο των αμπελώνων το 78% αφορά σε αμπέλια για παραγωγή σουλτανίνας σταφίδας, το 12% για επιτραπέζια σταφύλια και το 10% για παραγωγή οίνου.

Σύμφωνα με στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής και την Ετήσια Γεωργική Έρευνα (2013) ο μεγαλύτερος όγκος παραγωγής αφορά στην ελαιοκομία και ακολουθεί η παραγωγή σε σταφίδα, κρασί, πατάτες, καρπούζια, ντομάτες και πεπόνια. Επίσης αξιόλογη είναι η παραγωγή κτηνοτροφικών φυτών (κριθάρι και βίκο για σανό, τριφύλλι), όπως και η παραγωγή λεμονιών και αχλαδιών.

Στην περιοχή παράγονται διάφορα κηπευτικά σε μικρές ποσότητες κυρίως για ιδιοκατανάλωση.

Γενικά, η παραγωγική δραστηριότητα επικεντρώνεται στη φυτική χωρίς όμως να απουσιάζει και η ζωική παραγωγή.

ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

ΕΙΔΟΣ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ (ΣΕ ΚΙΛΑ)
Ελαιόδενδρα	4.550.000
Πατάτες	175.000
Καρπούζια	105.000
Ντομάτες	90.000
Πεπόνια	85.500
Κριθάρι σανό	43.500
Βρώμη	30.000
Βίκο για σανό	26.500
Τριφύλλι	25.000
Λεμονιές	19.000
Αχλαδιές	10.500
Καρυδιές	7.500
Βερικοκιές	6.900
Πορτοκαλιές	6.200
Αμυγδαλιές	6.000

Σημείωση : Δεν είναι διαθέσιμα στοιχεία παραγωγής από την αμπελοκαλλιέργεια

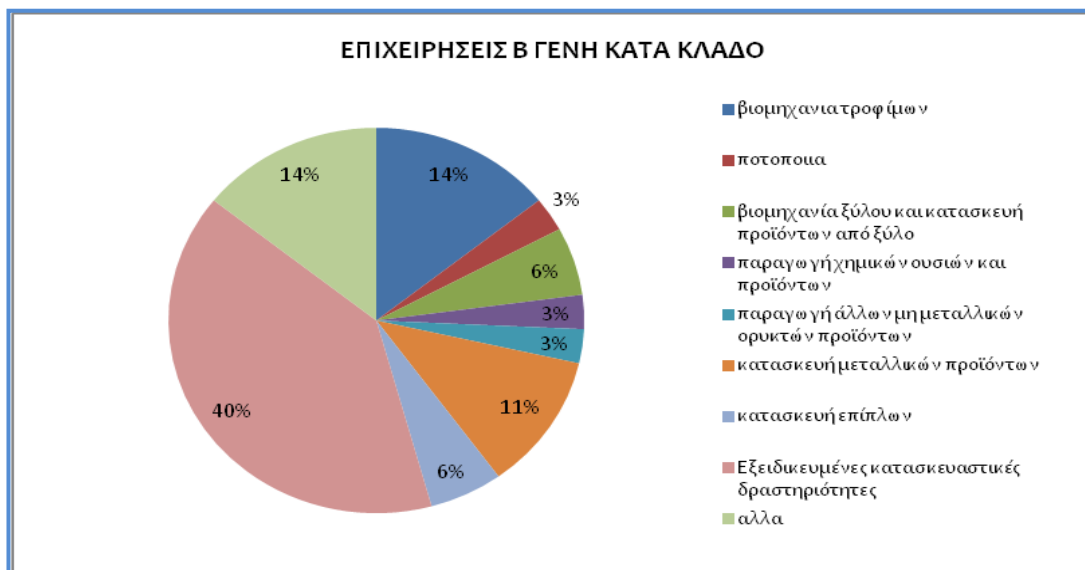
ΠΗΓΗ: ΕΛ.ΣΤΑΤ, Ετήσια Γεωργική Έρευνα (2013)

Στον τομέα της κτηνοτροφίας και σε ότι αφορά το ζωικό κεφάλαιο κυριαρχούν τα πουλερικά και τα κουνέλια και ακολουθούν τα πρόβατα και οι αίγες, ενώ πολύ μικρότερος είναι ο αριθμός των βοοειδών και των χοίρων.

Από πλευράς προϊόντων παράγονται σκληρό και μαλακό τυρί, μέλι και αυγά, καθώς και κρέας από τα είδη που προαναφέρθηκαν.

2.5.2 Δευτερογενής τομέας

Ο δευτερογενής τομέας είναι ο δεύτερος από πλευράς σημαντικότητας για την τοπική απασχόληση και οικονομία, καθώς απορροφά το 20% των εργαζομένων της περιοχής. Περισσότερο ανεπτυγμένος εμφανίζεται στους οικισμούς Επισκοπής, Σγουροκεφαλίου και Καινούριου Χωρίου όπου και εδρεύουν επιχειρήσεις στους κλάδους της μεταποίησης τροφίμων και ξύλου, της κατασκευής μεταλλικών προϊόντων και επίπλων, των εξειδικευμένων κατασκευαστικών δραστηριοτήτων, κ.α.

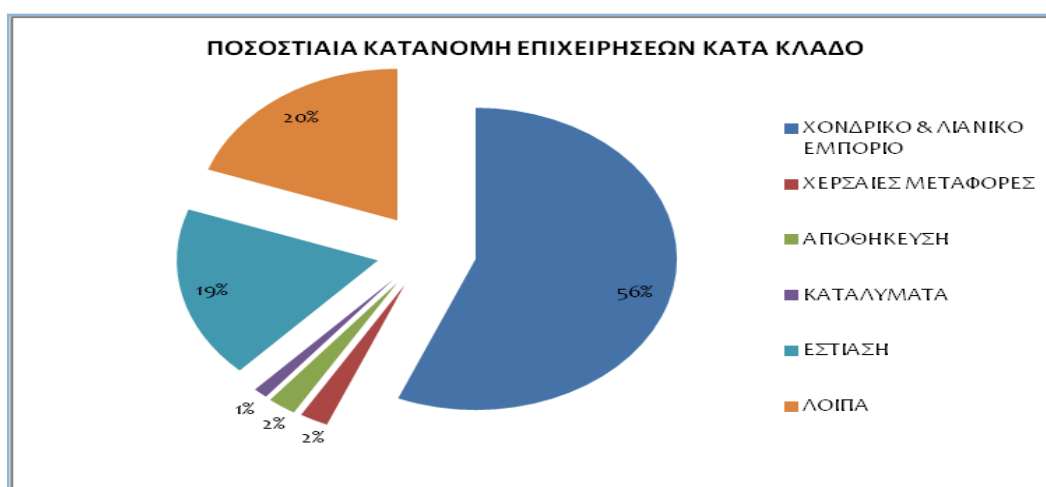

Οι επιχειρήσεις είναι κατά βάση μικρές, οικογενειακού χαρακτήρα, τοπικής εμβέλειας και επικεντρώνονται σε παραδοσιακούς κλάδους με περιορισμένη χρήση σύγχρονης τεχνολογίας. Τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά λειτουργούν σε αρκετές περιπτώσεις ανασταλτικά στην εν γένει πρόοδό τους, ερμηνεύει δε σε μεγάλο βαθμό τις οργανωτικές και οικονομικές αδυναμίες τους και την παρεπόμενη χαμηλή ένταση καινοτομίας.

2.5.3 Τριτογενής τομέας

Κυρίαρχος τομέας της τοπικής οικονομίας είναι ο τριτογενής ο οποίος διαχρονικά ενδυναμώνεται, απασχολώντας ολοένα και μεγαλύτερο αριθμό εργαζομένων. Το 2011 το ποσοστό απασχόλησης στο συγκεκριμένο τομέα ήταν 62% καταγράφοντας αλματώδη αύξηση σε σύγκριση με το 2001 (43%).

Επιπλέον, οι επιχειρήσεις της περιοχής που δραστηριοποιούνται στον τριτογενή τομέα αγγίζουν το 68,5% και είναι επιχειρήσεις κυρίως του εμπορικού και τουριστικού κλάδου. Ειδικότερα, στο χονδρικό και λιανικό εμπόριο δραστηριοποιείται πάνω από το ήμισυ των επιχειρήσεων, ενώ σημαντικός είναι και ο αριθμός των επιχειρήσεων εστίασης. Οι υπόλοιπες επιχειρήσεις αφορούν σε χερσαίες μεταφορές, υπηρεσίες διαμονής, ταξιδιωτικών πρακτορείων, αθλητικών δραστηριοτήτων, επιστημονικών υπηρεσιών κλπ.

Τουριστική δραστηριότητα

Η Δημοτική Ενότητα Επισκοπής αποτελεί το μέρος της ενδοχώρας του Δήμου Χερσονήσου όπου ο τουρισμός δεν έχει αναπτυχθεί, παρότι η περιοχή ανήκει σε έναν από τους πιο δημοφιλείς τουριστικούς δήμους - προορισμούς της Κρήτης. Η υψηλή επισκεψιμότητα και οι μεγάλοι αριθμοί αφίξεων και διανυκτερεύσεων καταγράφονται μόνο στους παραλιακούς οικισμούς με συνέπεια τον υπερκορεσμό και την υπέρβαση συχνά της φέρουσας ικανότητάς τους. Παρά το ότι στην περιοχή μελέτης υπάρχουν οικισμοί με μοναδικό φυσικό και πολιτιστικό πλούτο στους οποίους θα μπορούσε να γίνει διάχυση της τουριστικής κίνησης του Δήμου στη λογική της αποφόρτισης του παράκτιου τμήματός του και της διαφοροποίησης του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος, τούτο δεν έχει επιχειρηθεί οργανωμένα και συντονισμένα τουλάχιστον μέχρι σήμερα.

Συνέπεια της σχεδόν ανύπαρκτης τουριστικής ανάπτυξης είναι και ο πολύ μικρός αριθμός κλινών που προσφέρει η περιοχή μελέτης.

Σύμφωνα με στοιχεία του Μητρώου Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΜΗΤΕ) 2017, στη Δ.Ε. Επισκοπής καταγράφονται συνολικά 96 κλίνες εκ των οποίων οι 56 αντιστοιχούν σε οκτώ τουριστικές επαύλεις, οι 34 σε μη κύρια καταλύματα και 6 λειτουργούν σε ένα παραδοσιακό κατάλυμα. Έτσι, η συμμετοχή της Δ.Ε. Επισκοπής στον τομέα των κλινών είναι η πιο μικρή από όλες τις υπόλοιπες Δημοτικές Ενότητες του Δήμου Χερσονήσου.

Συμπερασματικά αναφέρεται ότι το τουριστικό προϊόν του Δήμου Χερσονήσου παρά τις υψηλές επιδόσεις που εμφανίζει χρήζει αναβάθμισης και εμπλουτισμού με αιχμή του δόρατος την ενδοχώρα. Η ευρύτερη περιοχή της Δ.Ε. Επισκοπής συγκεντρώνει τα εχέγγυα (φυσικό και πολιτιστικό απόθεμα) και θα μπορούσε να στηρίξει την προσπάθεια για διαφοροποίηση και εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος και χωρικής διεύρυνσης της τουριστικής δραστηριότητας. Η προσπάθεια ωστόσο αυτή για να επιτευχθεί απαιτεί και τη δημιουργία / συμπλήρωση των απαιτούμενων υποδομών.

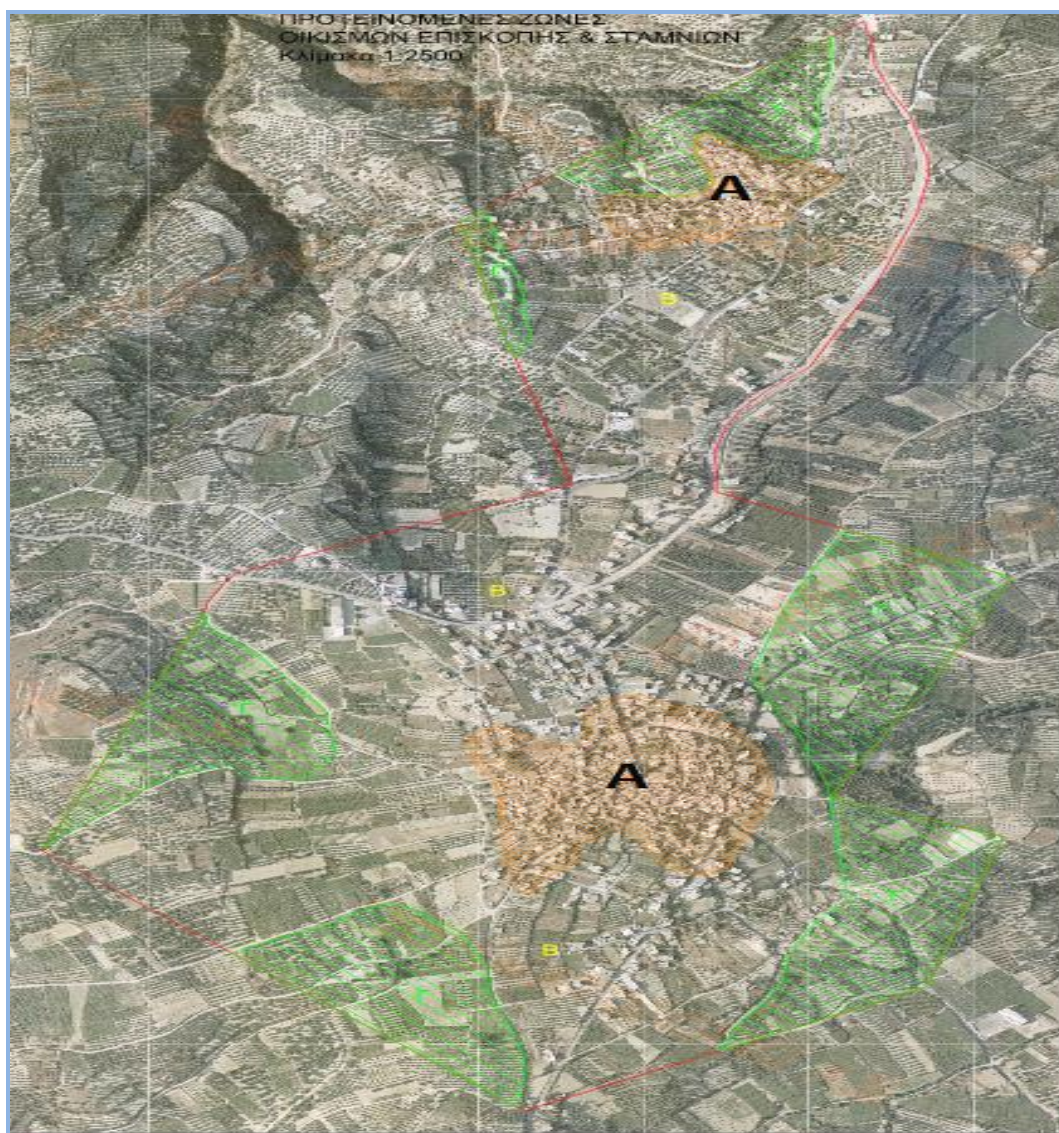
2.6 Χωροταξική - πολεοδομική οργάνωση

Η οικιστική εικόνα της Δ.Ε. Επισκοπής καθορίζεται από ένα ιεραρχημένο δίκτυο μικρών οικισμών που ιστορικά αναπτύσσονται στην ίδια θέση και εντάσσονται αρμονικά στη μορφολογία του φυσικού χώρου και του τοπίου, ενώ οι χρήσεις γης είναι εκείνες που προβλέπονται για οικισμούς με πληθυσμό μικρότερο των 2.000 κατοίκων για τους οποίους δεν έχει ολοκληρωθεί ο πολεοδομικός σχεδιασμός, ήτοι : κατοικία, εκπαίδευση, θρησκευτικοί χώροι, κοινωνική πρόνοια, εμπορικά καταστήματα, εστιατόρια (μέχρι 300τμ), ξενοδοχεία και τουριστικές εγκαταστάσεις μέχρι 50 κλίνες, πολιτιστικές εγκαταστάσεις, μικρές αθλητικές εγκαταστάσεις κ.α.

Η Επισκοπή αποτελεί το μεγαλύτερο οικισμό όπου είναι συγκεντρωμένες οι όποιες υποδομές, υπηρεσίες και εξυπηρετήσεις υπάρχουν στην περιοχή. Ο συγκεκριμένος οικισμός διατηρείται σε καλή σχετικά κατάσταση, χωρίς ιδιαίτερες αλλοιώσεις ως προς την αρχιτεκτονική του φυσιογνωμία όπως το ίδιο ισχύει και για τους Σταμνιούς. Οι

συγκεκριμένοι οικισμοί ενέχουν το χαρακτήρα των περιαστικών οικισμών και λόγω της εγγύτητάς τους με την πόλη του Ηρακλείου, διατηρούν την οικιστική οργάνωση και τον πληθυσμό τους, ωστόσο δέχονται πιέσεις Α' και Β' κατοικίας.

Σύμφωνα με Προεδρικό Διάταγμα τμήματα των οικισμών «Επισκοπή» και «Σταμνιό» που εμπίπτουν στους τομείς Α και Β όπως χαρακτηριστικά αποτυπώνονται στο παρακάτω απόσπασμα χάρτη καθορίζονται ως παραδοσιακά.

Ο Τομέας Α' αποβλέπει στην οριοθέτηση του παραδοσιακού πυρήνα εντός του ευρύτερου ορίου των οικισμών, ώστε ο χώρος αυτός να διακρίνεται και να ελέγχεται πολεοδομικά με ειδικούς όρους προστασίας και δόμησης. Ο Τομέας Β' περιλαμβάνει

αrainοδομημένο τμήμα των οικισμών και προβλέπεται ως ζώνη επέκτασής τους και οι προβλεπόμενες ρυθμίσεις αποσκοπούν στην ήπια οικιστική ανάπτυξη.

Ακόμη, το Καινούριο Χωριό είναι χαρακτηρισμένο ως παραδοσιακός οικισμός (ΠΔ13/1978, ΦΕΚ 594δ/1978) για τον οποίο ισχύουν ειδικοί όροι και περιορισμοί, ώστε να διατηρηθεί και να προστατευτεί ο παραδοσιακός του ιστός, ενώ ο οικισμός Γάλιπε χαρακτηρίζεται ως ενδιαφέρον/ αξιόλογος οικισμός.

Οι οικισμοί της Δ.Ε. Επισκοπής εμφανίζουν σχέσεις εξάρτησης μεταξύ τους, αλλά και με την ευρύτερη περιοχή τόσο του Δήμου Χερσονήσου, όσο και του αστικού συγκροτήματος του Ηρακλείου. Στην προσπάθεια μετριασμού του φαινομένου της πληθυσμιακής συρρίκνωσης προβλέπεται από το αναθεωρημένο Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΠΠΧΣΑΑ) Κρήτης η συλλειτουργία και συνεργασία οικιστικών κέντρων ως δίκτυα οικισμών / πολύπολα,

ΠΗΓΗ: ΠΠΧΣΑΑ Κρήτης, 2017

με κοινές συμπληρωματικές κοινωνικές εξυπηρετήσεις και αντίστοιχα προσανατολισμένα προς την εξυπηρέτηση τους οδικά δίκτυα.

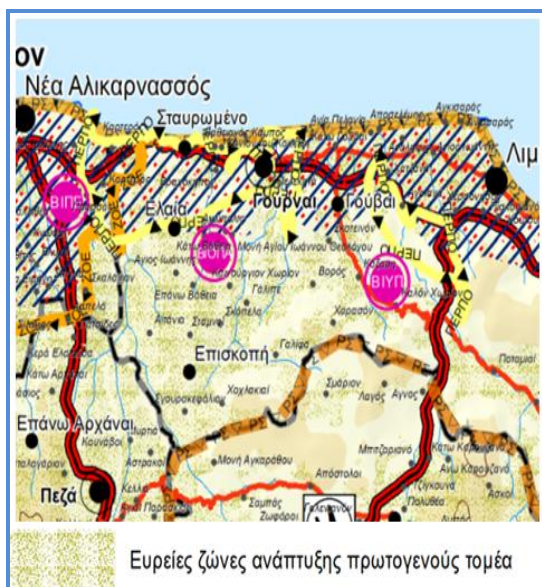
Ως τέτοιο, προτείνεται να λειτουργήσει το δίκτυο **Γούρνες/Σταυρωμένος - Ελιά, Γούβες, Επισκοπή**.

Η Επισκοπή εντάσσεται στο προτεινόμενο δίκτυο, καθώς αποτελεί κατά το αναθεωρημένο ΠΠΧΣΑΑ Οικιστικό Κέντρο 7^{ου} επιπέδου με σχετικά θετική πληθυσμιακή εικόνα έως και την Απογραφή του 2011 και κοινωνικές υποδομές.

Γενικότερα, σύμφωνα με το αναθεωρημένο ΠΠΧΣΑΑ και σε ότι αφορά τη χωρική οργάνωση της Δ.Ε. Επισκοπής, στο σύνολό της χαρακτηρίζεται ως «ευρεία ζώνη ανάπτυξης πρωτογενούς τομέα», ενώ σε ότι αφορά το περιβάλλον, την πολιτιστική

κληρονομία και το τοπίο χαρακτηρίζεται επίσης ως «περιοχή αναζήτησης γεωργικής γης πρώτης προτεραιότητας».

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΤΟΠΙΟ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΗΓΗ: ΠΠΧΣΑΑ Κρήτης, 2017

ΠΗΓΗ: ΠΠΧΣΑΑ Κρήτης, 2017

Για την περιοχή της Επισκοπής υπάρχει υπό θεσμοθέτηση Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ) που είχε εκπονηθεί στο πλαίσιο συνεργασίας των πρώην Καποδιστριακών Δήμων Επισκοπής – Αρχανών Αστερουσίων και Ν. Καζαντζάκη.

ΠΗΓΗ: Αξιολόγηση και εφαρμογή του ΠΠΧΣΑΑ Κρήτης, Δεκέμβριος 2013

Στο πλαίσιο του εν λόγω ΓΠΣ προβλέπεται στην Επισκοπή ΒΙΟΠΑ έκτασης 111 στρεμμάτων και αφορά τη μεταφορά σε νέα θέση του εγκεκριμένου ΒΙΟΠΑ σύμφωνα με την ΚΥΑ 22292/4915 (ΦΕΚ1768/20-09-1999).

Ειδικά σε ότι αφορά το Ρυθμιστικό Σχέδιο Ηρακλείου η περιοχή της Επισκοπής προσδιορίζεται ως ενδιάμεση χωρική ενότητα με αναπτυσσόμενο ημιαστικό χαρακτήρα λόγω των επιρροών που δέχεται από το βόρειο μέτωπο και τη μικρή χρονοαπόσταση από το Πολεοδομικό Συγκρότημα Ηρακλείου.

Έχει δε τη δυνατότητα να μετεξελιχθεί σε μικρό αστικό κέντρο της ενδοχώρας με περιθώρια περαιτέρω ενδυνάμωσης του ρόλου της στη βάση της ενίσχυσης των υποδομών και των κοινόχρηστων και κοινωφελών λειτουργιών της.

Από πλευράς χρήσεων γης και αναπτυξιακών προοπτικών προβλέπεται η οργανωμένη εγκατάσταση σε κατάλληλους χωρικούς υποδοχείς μεταποιητικών μονάδων χαμηλής όχλησης προσανατολισμένων στην επεξεργασία των τοπικών αγροδιατροφικών προϊόντων, αλλά και οικο-τουριστικών μονάδων στο πλαίσιο της πολυλειτουργικότητας της γεωργίας.

Επιπρόσθετα, απαιτείται η υιοθέτηση πολιτικής για την προστασία της γεωργικής γης, την προώθηση βιολογικών αγροδιατροφικών προϊόντων και την ενθάρρυνση της ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού με αιχμή τον οικο-πολιτιστικό και τον αγρο-διατροφικό τουρισμό.

2.7 Τεχνική υποδομή

2.7.1 Οδικό Δίκτυο

Το οδικό δίκτυο που έχει αναπτυχθεί, είναι κατά βάση επαρχιακό και δημοτικό που συνδέει τους οικισμούς μεταξύ τους και αγροτικό που προσφέρει πρόσβαση στις καλλιέργειες και εκμεταλλεύσεις.

Ειδικότερα, οι οικισμοί εξυπηρετούνται μέσω των επαρχιακών οδών :

- α) Καρτερού – Μονής Αγκαράθου,
- β) Αγίων Παρασκιών – Επισκοπής,
- γ) Κάτω Βάθειας – Σμαρίου.

Μέσω της Παλαιάς Εθνικής οδό Αγίου Νικολάου – Ηρακλείου και μέσω του Β.Ο.Α.Κ. συνδέονται οι οικισμοί της Δ.Ε. Επισκοπής με οικισμούς των βορείων παραλίων, ενώ με άλλους οικισμούς της ενδοχώρας της Περιφερειακής Ενότητας Ηρακλείου συνδέονται μέσω άλλων επαρχιακών οδών.

Η πρόσβαση στο Καστέλλι σήμερα γίνεται μέσω της Επαρχιακής Οδού Καρτερού – Μονής Αγκαράθου και Βόνης – Καστελλίου, ωστόσο με τη δημιουργία του νέου αεροδρομίου η οδική πρόσβαση αναμένεται με τις νέες υποδομές να βελτιωθεί.

2.7.2 Υποδομές ύδρευσης, αποχέτευσης

Ύδρευση

Τα δίκτυα ύδρευσης, άρδευσης και αποχέτευσης αποτελούν βασικές υποδομές που αναβαθμίζουν την ποιότητα του επιπέδου ζωής και συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής.

Στη Δημοτική Ενότητα της Επισκοπής παρουσιάζονται ορισμένα προβλήματα υδροδότησης που οφείλονται τόσο σε έλλειμμα επάρκειας υδρευτικού και αρδευτικού νερού, όσο και σε ελλείψεις και προβλήματα των βασικών υποδομών. Απαιτούνται ενέργειες προκειμένου να ανατραπεί η υφιστάμενη προβληματική κατάσταση. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι πρέπει να αναβαθμιστούν και να επεκταθούν τα βασικά

δίκτυα μεταφοράς, ώστε να υπάρχει δυνατότητα διανομής νερού, από όπου και αν προέρχεται.

Διαχείριση απορριμμάτων

Σε ότι αφορά στον τομέα της καθαριότητας στην περιοχή της Επισκοπής, όπως και σε όλο το Δήμο Χερσονήσου, η αποκομιδή των σύμμεικτων και ογκωδών απορριμμάτων, ο οδοκαθαρισμός και ο καθαρισμός των κοινόχρηστων χώρων γίνεται τα τελευταία χρόνια από ιδιωτική εταιρία, μέσω δημοσίων συμβάσεων. Η αποκομιδή ογκωδών απορριμμάτων όπως κλαδιά, στρώματα κ.λ.π εκτελείται χωριστά από τα υπόλοιπα οικιακά απόβλητα. Τα απορρίμματα που συλλέγονται οδηγούνται στο ΧΥΤΑ Χερσονήσου, ο οποίος βρίσκεται στη θέση «Πυργιά» της Τοπικής Κοινότητας Ποταμιών και εξυπηρετεί όλο το Δήμο Χερσονήσου (στον οποίο βρίσκεται και η Δ.Ε. Επισκοπής), αλλά και όμορους Δήμους (Μινώα Πεδιάδος και Οροπεδίου Λασιθίου).

Στον τομέα της ανακύκλωσης, αρμόδιος φορέας είναι ο ΦοΔΣΑ Βόρειας Πεδιάδας Α.Ε. ΟΤΑ που έχει αναλάβει το έργο της αποκομιδής των ανακυκλώσιμων απορριμμάτων για το Δήμο Χερσονήσου. Στο πλαίσιο αυτό έχει αναπτύξει 3 συστήματα ανακύκλωσης:

- Συσκευασιών
- Ηλεκτρικών και ηλεκτρονικών συσκευών και
- Λοιπών ογκωδών απορριμμάτων

Για τη διαδικασία της αποκομιδής χρησιμοποιούνται 4 απορριμματοφόρα του Δήμου (παραχωρημένα από την Ελληνική Εταιρεία Ανακύκλωσης). Τα ανακυκλώσιμα υλικά μεταφέρονται στο Κέντρο Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών (ΚΔΑΥ) Νέας Αλικαρνασσοῦ.

Το σύστημα ανακύκλωσης συσκευασιών εφαρμόζεται στο σύνολο του Δήμου διαθέτοντας μπλε κάδους σε όλες τις κοινότητες του Δήμου μεταξύ των οποίων και στην περιοχή της Επισκοπής.

Σε ότι αφορά τη συλλογή ογκωδών απορριμμάτων (π.χ. στρώματα, πλαστικά έπιπλα, ελαστικά κλπ), ο Δήμος Χερσονήσου σε συνεργασία με το ΦοΣΔΑ Βόρειας Πεδιάδας ΑΕ ΟΤΑ έχει θέσει σε λειτουργία σταθμό ανακύκλωσης- πράσινο σημείο (Green Point) και στη Δημοτική Ενότητα Επισκοπής. Ο εν λόγω σταθμός μάλιστα όταν δημιουργήθηκε αποτέλεσε το δεύτερο πράσινο σημείο σε όλη την Κρήτη και εγκαταστάθηκε σε ειδικό χώρο 4.000 m² που παραχώρησε προς χρήση ο Δήμος Χερσονήσου.

Στο σταθμό ανακύκλωσης εξυπηρετούνται δημότες της Δημοτικής Ενότητας Επισκοπής, αλλά και των όμορων τοπικών κοινοτήτων της Δημοτικής Ενότητας Γουβών.

Αναφορικά με τη συλλογή και διαχείριση των αστικών λυμάτων υπάρχουν δίκτυα συλλογής στους οικισμούς, τα οποία όμως στις περισσότερες περιπτώσεις δεν οδηγούνται σε εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων, αλλά διαχέονται σε διάφορες περιοχές εκτός οικισμών επιβαρύνοντας το περιβάλλον. Εξαίρεση αποτελεί ο οικισμός της Επισκοπής όπου λειτουργεί Εγκατάσταση Επεξεργασίας Λυμάτων που εξυπηρετεί τους οικισμούς Επισκοπής και Σγουροκεφάλι στο 60% περίπου.

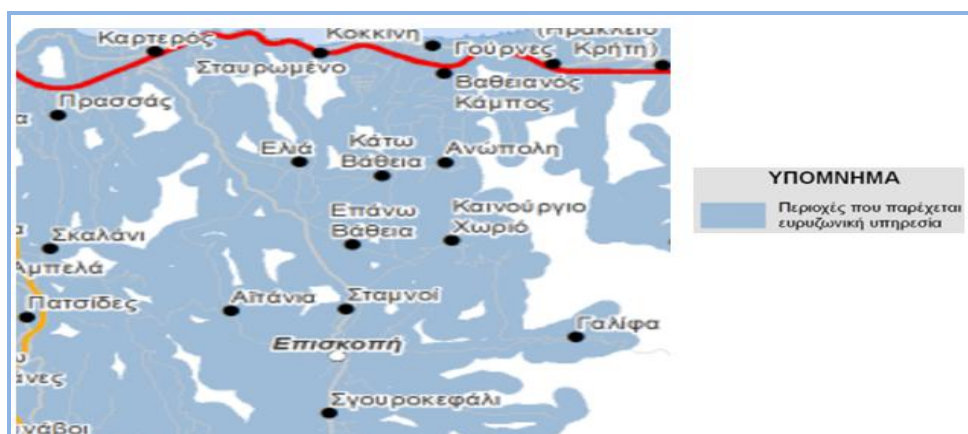
2.7.3 Ενέργεια και τηλεπικοινωνίες

Η διανομή ηλεκτρικής ενέργειας γίνεται από το δίκτυο του ΔΕΔΔΗΕ⁴, το οποίο εκτείνεται σε όλη την περιοχή του Δήμου Χερσονήσου και αποτελείται από δίκτυα υψηλής, μέσης και χαμηλής τάσης και τους μετασχηματιστές διανομής προς τους τελικούς καταναλωτές. Η παροχή ηλεκτρικής ενέργειας δίδεται από ένα υποσταθμό υψηλής τάσης (150kV/20kV) που βρίσκεται στη Σταλίδα. Από εκεί μέσω των δικτύων διανομής, η ηλεκτρική ενέργεια φθάνει στους τελικούς καταναλωτές.

Σε ότι αφορά τις τηλεπικοινωνιακές υποδομές, η περιοχή μελέτης καλύπτεται χωρίς προβλήματα από σταθερή και κινητή τηλεφωνία.

Η γεωγραφική κάλυψη του ευρυζωνικού δικτύου είναι ικανοποιητική, όπως φαίνεται στο χάρτη που ακολουθεί.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΛΥΨΗ ΕΥΡΥΖΩΝΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ

ΠΗΓΗ: Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων,
Γεωγραφικό Σύστημα Ευρυζωνικότητας

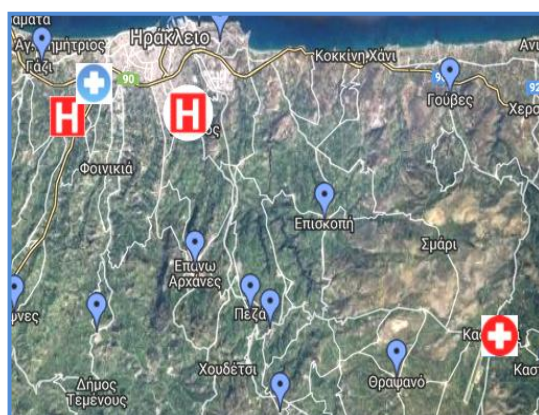
2.8 Κοινωνικές υποδομές και υπηρεσίες

Οι εκπαιδευτικές υποδομές της περιοχής συγκεντρώνονται στο μεγαλύτερο οικισμό, δηλαδή στην Επισκοπή όπου λειτουργούν : παιδικός σταθμός, νηπιαγωγείο, δημοτικό σχολείο, γυμνάσιο και γενικό λύκειο. Επίσης νηπιαγωγείο και δημοτικό σχολείο λειτουργούν στο Σγουροκεφάλι.

⁴ Διαχειριστής του Ελληνικού Δικτύου Διανομής Ηλεκτρικής Ενέργειας

Στο Δήμο Χερσονήσου λειτουργεί Κέντρο Δια Βίου Μάθησης (ΚΔΒΜ), το οποίο υπάγεται στο Ίδρυμα Νεολαίας & Δια Βίου Μάθησης του Υπουργείου Παιδείας & Θρησκευμάτων και υλοποιεί δωρεάν εκπαιδευτικά προγράμματα Γενικής Εκπαίδευσης Ενηλίκων. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα απευθύνονται σε ενήλικες, άνεργους και εργαζόμενους, νέους, φοιτητές, κ.λπ. Τα τμήματα μάθησης λειτουργούν σε όλες τις δημοτικές ενότητες του Δήμου Χερσονήσου και κυρίως στα σχολεία που βρίσκονται στις περιοχές αυτές, αλλά και στα πολιτιστικά κέντρα του Δήμου.

Σε επίπεδο πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, η περιοχή εξυπηρετείται από το **Περιφερειακό Ιατρείο Επισκοπής** και από το **Κέντρο Υγείας Καστελίου** του γειτονικού Δήμου Μινώα Πεδιάδος. Επίσης στο νέο κόμβο Χερσονήσου λειτουργεί σταθμός του ΕΚΑΒ για την αντιμετώπιση επειγόντων περιστατικών στην περιοχή.

Για τις πιο βεβαρημένες και επείγουσες περιπτώσεις οι κάτοικοι της Δημοτικής Ενότητας Επισκοπής εξυπηρετούνται από τα νοσοκομεία του Ηρακλείου.

Επίσης, σε ότι αφορά τον τομέα κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης, η περιοχή εξυπηρετείται από τις δομές «**Βοήθεια στο Σπίτι**» και «**Κέντρο Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων**», που δραστηριοποιούνται σε όλη την επικράτεια του Δήμου υπό την ευθύνη της Κοινωφελούς Επιχείρησης Δήμου Χερσονήσου. Επίσης, οι κάτοικοι της περιοχής της Επισκοπής εξυπηρετούνται από τα **Κέντρα Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων (Κ.Α.Π.Η.)** Δήμου Χερσονήσου, που λειτουργούν στο Λιμένα Χερσονήσου και στα Μάλια και από την **Ομάδα Υγείας**, η οποία απαρτίζεται από δημότες που συμμετέχουν σε εθελοντική βάση.

Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί σε μια νέα δομή που λειτουργεί στο Δήμο Χερσονήσου με τη χρηματοδοτική στήριξη του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΠΕΠ Κρήτης 2014-2020) και

συγκεκριμένα το «**Κέντρο Κοινότητας**». Το Κέντρο στεγάζεται μεν στο Λιμένα Χερσονήσου, οι υπηρεσίες του ωστόσο αφορούν τους κατοίκους όλου του Δήμου και συνεπώς και της Δ.Ε. Επισκοπής και απευθύνεται σε πολίτες που αντιμετωπίζουν

κάποιο κοινωνικό πρόβλημα (π.χ. ανεργία, έλλειψη στέγης, προβλήματα διαβίωσης, κλπ.). Ρόλος του Κέντρου είναι να αποτελέσει κοινωνική δομή υποδοχής, καταγραφής και διασύνδεσης πολιτών με όλα τα Κοινωνικά Προγράμματα και Υπηρεσίες Κοινωνικής Αλληλεγγύης που υλοποιούνται στο Δήμο Χερσονήσου, καθώς και συντονισμού δράσεων κοινωνικής ένταξης και παρακολούθησης της πορείας των ωφελουμένων.

Τέλος, σε ότι αφορά στον τομέα του αθλητισμού, οι υποδομές είναι σχεδόν ανύπαρκτες και αφορούν σε ένα γήπεδο ποδοσφαίρου χωρίς χορτάρι στην Επισκοπή.

2.9 Φυσικό και Πολιτιστικό περιβάλλον

2.9.1 Φυσικό περιβάλλον

Το υπάρχον αγροοικοσύστημα συνυπάρχει με τα φυσικά οικοσυστήματα εναλλασσόμενων τύπων βλάστησης, ενισχύοντας την ποικιλομορφία του υπαίθριου χώρου, τη δημιουργία ιδιαίτερης αισθητικής και φυσικής αξίας οικοτόπων και τη βιοποικιλότητα του τόπου. Στα διοικητικά όρια του οικισμού Αϊτανίων με Σκαλάνι υπάρχει το Φαράγγι του Καρτερού το οποίο είναι ενταγμένο στην προστατευόμενη περιοχή του ευρωπαϊκού δικτύου προστατευόμενων περιοχών «Natura 2000» με εντυπωσιακούς γεωλογικούς σχηματισμούς. Το δασοτουριστικό μονοπάτι, η τοποθέτηση γεφυρών, το ξύλινο κιγκλίδωμα κατά μήκος της πορείας και η σήμανση, διευκολύνουν και καθοδηγούν επαρκώς τον επισκέπτη, ενώ παράλληλα προστατεύουν και αναδεικνύουν το φυσικό περιβάλλον. Συνδέεται σε διάφορα σημεία με τους οικισμούς που βρίσκονται κατά μήκος της πορείας του. Υπάρχουν πέντε κυρίες είσοδοι: μια από τον Καρτερό, μία από τα Αϊτάνια (γέφυρα Αϊτανίων), μία από τις Αγ. Παρασκιές (περιοχή Κολομώδη), μία από τους Κάτω Αστρακούς και μία στο Κάμπο των Πεζών (είσοδος Κουναβιανού φαραγγιού).

Στην κοίτη του και κατά μήκος της διαδρομής κυλάει ο ποταμός Καρτερός. Το φαράγγι καταλήγει στον Μέσα Καρτερό, σε ένα ειδικά διαμορφωμένο χώρο που χαρακτηρίζεται από εξαιρετικό κάλλος, και υποδομές αναψυχής. Η πορεία και η προσπέλαση χαρακτηρίζεται εύκολη. Η χλωρίδα του φαραγγιού περιλαμβάνει υδρόφιλα είδη όπως πλατάνια, ιτιές και λυγαριές καθώς και πολλά ενδημικά της Ελλάδας ή της Κρήτης και η πανίδα του, περιλαμβάνει περισσότερα από 44 είδη πουλιών και 7 είδη θηλαστικών.

Φαράγγι Καρτερού

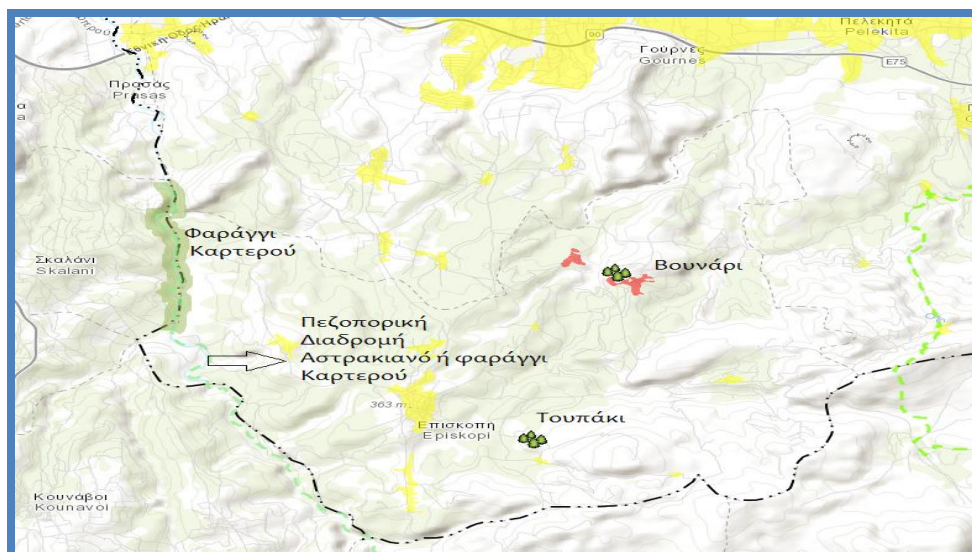

Οι λάτρεις της φύσης μπορούν να ακολουθήσουν την περιπατητική διαδρομή του φαραγγιού μήκους 11 χιλιομέτρων και διάρκειας περίπου 3 ωρών.

Επίσης στη Γάλιπε υπάρχει το **Αλσύλλιο «Βουνάρι»** που περιλαμβάνει αναδασωτέα έκταση περίπου 290 στρεμμάτων. Ο χώρος μπορεί να δεχθεί επισκέπτες για ολοήμερη παραμονή συμβάλλοντας στην ανάπτυξη δραστηριοτήτων δασικής αναψυχής, με την προϋπόθεση ότι θα υπάρξουν οι αναγκαίες κατασκευές και στοιχειώδεις διευκολύνσεις.

Ένα ακόμη **αλσύλλιο, του «Γ.Παναγιωτάκη»** αναπτύσσεται κοντά στο χωριό Χοχλακιές. Πρόκειται για πάρκο που προσφέρεται ως χώρος περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης. Στο χώρο υπάρχει παιδική χαρά, κιόσκι για ανάπαυση των επισκεπτών, υπαίθριο θέατρο, WC, μονοπάτια περιπάτου και ποικιλία δασικών φυτών.

Σημεία περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος

ΠΗΓΗ: <http://www.arcgis.com>

Στο περιβαλλοντικό απόθεμα της περιοχής προστίθεται και το **Φαράγγι της Αγίας Αναστασίας**. Ξεκινάει από το Καινούργιο Χωριό (υψόμετρο 160μ.) και καταλήγει στις Γούρνες. Το όνομα του το πήρε από τον σπηλαιώδη ναό της Αγίας Αναστασίας που βρίσκεται στην είσοδο του. Το ρέμα που το διαρρέει συγκεντρώνει τα νερά από την κοιλάδα που σχηματίζεται ανατολικά του Σγουροκεφαλίου και την περιοχή της Αγίας Τριάδας. Γύρω του, το πευκοδάσος που το περιβάλλει, του προσδίδει ξεχωριστή ομορφιά. Ένας χώρος κατάλληλα διαμορφωμένος και για αναψυχή, όπου το ρέμα του ποταμού, οδηγεί στο ομώνυμο φαράγγι. Η βλάστησή του περιορίζεται σε πικροδάφνες, ενώ τα τοιχώματά του σε αρκετά σημεία στενεύουν. Η κατάβαση του φαραγγιού απαιτεί περίπου 3 ώρες και δεν είναι ιδιαίτερα επίπονη.

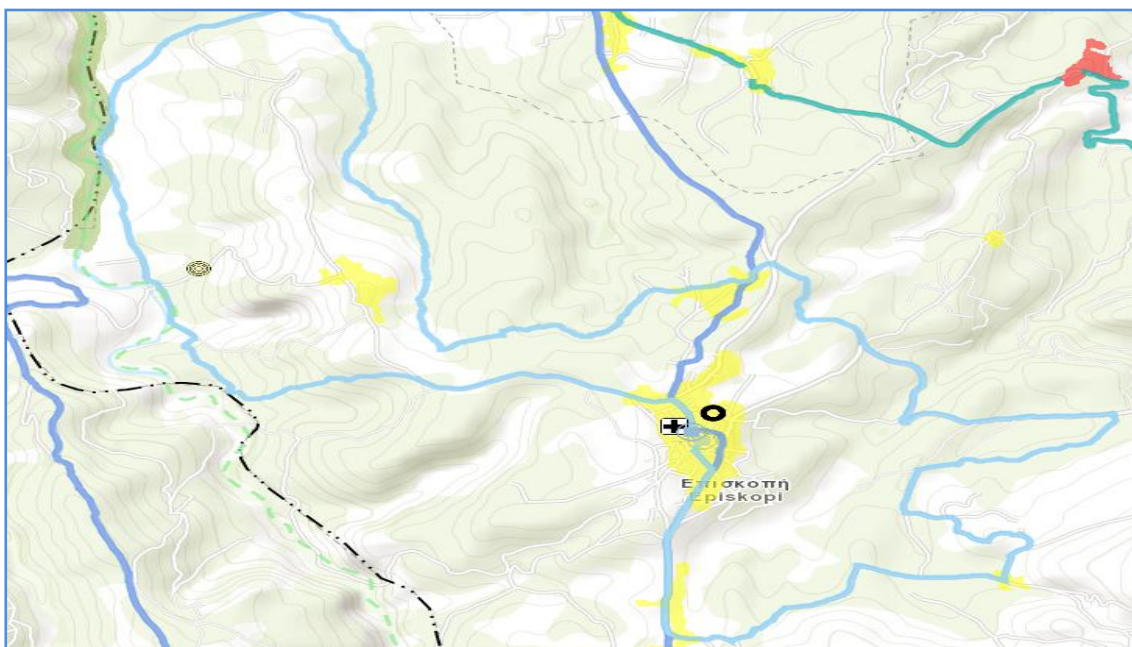
Φαράγγι Αγίας Αναστασίας

Οι επισκέπτες της περιοχής μπορούν να απολαύσουν το τοπίο και τις φυσικές ομορφιές και με το ποδήλατο επιλέγοντας κάποια από τις παρακάτω ποδηλατικές διαδρομές :

Ποδηλατική Διαδρομή : Επισκοπή - Σταμνιοί - Σγουροκεφάλι

Έχει μήκος 21,5 χιλιόμετρα και διάρκεια περίπου 2 ώρες. Αφετηρία της διαδρομής είναι η Επισκοπή, διέρχεται από το φαράγγι του Καρτερού και οι υπόλοιποι οικισμοί που συναντώνται είναι οι Σταμνιοί, οι Χοχλακιές και το Σγουροκεφάλι.

Ποδηλατική διαδρομή Επισκοπή – Σταμνιοί - Σγουροκεφάλι

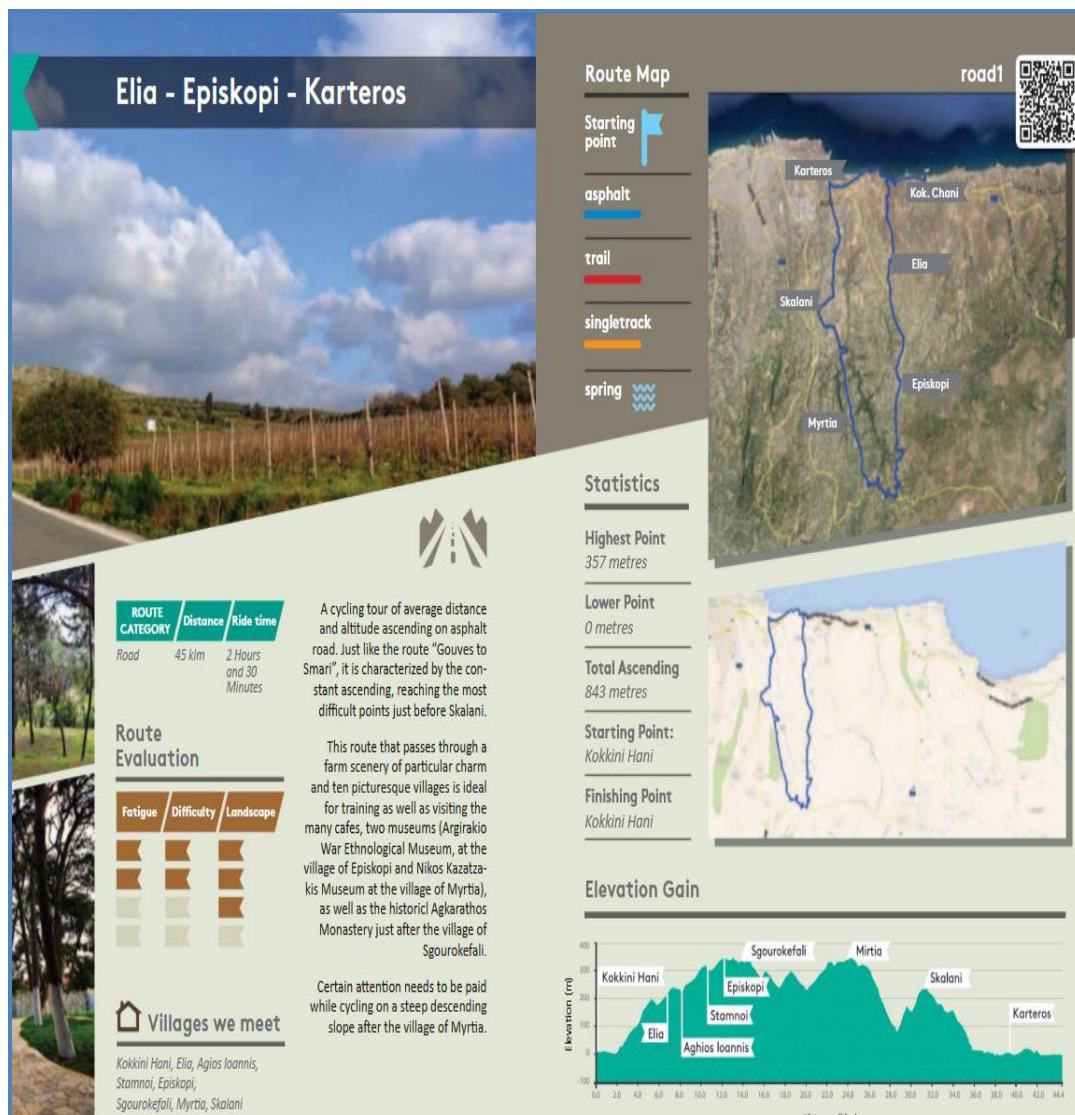

ΠΗΓΗ : Δήμος Χερσονήσου, έκδοση «Outdoor adventure experience»

Ποδηλατική Διαδρομή : Ελιά - Επισκοπή - Καρτερός

Είναι συνολικού μήκους 45 χιλιομέτρων και απαιτεί περίπου 2,5 ώρες για τη διάσχισή της. Είναι κυκλική διαδρομή και διέρχεται όχι μόνο από οικισμούς της Δ.Ε. Επισκοπής, αλλά και από γειτονικά χωριά. Συγκεκριμένα η διαδρομή έχει αφετηρία και τερματισμό το Κοκκίνο Χάνι, ενώ στην πορεία της συναντώνται οι οικισμοί : Ελιά, Άγιος Ιωάννης, Σταμνιοί, Σγουροκεφάλι, Μυρτιά και Σκαλάνι. Σε όλη τη διαδρομή μπορεί κανείς να θαυμάσει βυζαντινές εκκλησίες, ενώ αξίζει η επίσκεψη στο Αργυράκειο Πολεμικό Εθνολογικό Μουσείο, στο Μουσείο του Ν. Καζαντζάκη, στην ιστορική Μονή Αγκαράθου, κ.α.

Ποδηλατική διαδρομή Ελιά – Επισκοπή - Καρτερός

ΠΗΓΗ: Δήμος Χερσονήσου, έκδοση «Outdoor adventure experience»

2.9.2 Πολιτιστικό περιβάλλον

Η περιοχή της Επισκοπής κατά τη μινωική περίοδο υπαγόταν στην επικράτεια της πρωτεύουσας Κνωσού. Η γειτνίαση της περιοχής της Επισκοπής με τα δυο μεγάλα μινωικά κέντρα, την Κνωσό και τις Αρχάνες, ίσως είναι ο λόγος που δεν αναπτύχθηκε εδώ ένα μείζον κέντρο. Είναι όμως βέβαιο ότι υπήρχαν τουλάχιστον τρεις μεσαίου μεγέθους μινωικοί αγροτικοί οικισμοί. Ο μεγαλύτερος πιθανολογείται ότι ήταν στην Κεφάλα, όπου εντοπίστηκαν και ανασκάφτηκαν μερικώς κάποια τμήματα του οικισμού με πλακόστρωτο δρόμο και τμήματα σπιτιών. Τη βεβαιότητα για την ύπαρξη και άλλων αγροτικών οικισμών, ιδίως τους τελευταίους τρεις αιώνες της μινωικής

εποχής, πιστοποιεί περισσότερο ακόμη η ύπαρξη των λαξευτών τάφων της εποχής. Οι σημαντικότεροι ιστορικοί χώροι και μνημεία της περιοχής είναι :

- **Άγιος Απόστολος:** Ανασκάφτηκε το 1935 ένας μινωικός λαξευτός τάφος.
- **Αλωνάκι Ποταμού:** Στην τοποθεσία αυτή, δυτικά από την Επισκοπή, ανασκάφτηκαν φτωχοί λαξευτοί μινωικοί τάφοι. Στην ίδια θέση εντοπίστηκαν και κτίρια ρωμαϊκών χρόνων.
- **Άη Λιάς:** Περισυλλέχτηκε ένας αρύβαλλος γεωμετρικών χρόνων και μια χάλκινη αξίνα.
- **Καβούσι:** Στη θέση αυτή ανασκάφτηκαν κατά καιρούς γεωμετρικοί τάφοι.
- **Καλύβες:** Στη θέση αυτή εντοπίστηκε, αλλά δεν ανασκάφτηκε, μεγάλο μινωικό κτίριο, που πιθανόν ήταν μια αγρέπαυλη της νεοανακτορικής περιόδου.
- **Καλυβότοπος:** Εδώ ανασκάφτηκε το 1952 ένας καλά διατηρημένος λαξευτός τάφος με δρόμο της τελευταίας μινωικής περιόδου (ΥΜ ΙΙΙ, 1400-1100 π.Χ.).
- **Κάμπος:** Ανασκάφτηκε το 1952 μικρός και πτωχός λαξευτός τάφος της τελευταίας μινωικής περιόδου (ΥΜ ΙΙΙ, 1400-1100 π.Χ.).
- **Κεφάλαια:** Δίπλα στη μικρή εκκλησία της Παναγίας ανασκάφτηκαν λαξευτοί τάφοι της τελευταίας μινωικής περιόδου (ΥΜ ΙΙΙ, 1400-1100 π.Χ.) σε συστάδες με ορθογώνιους και κυκλικούς θαλάμους. Στην ίδια τοποθεσία, κοντά στους τάφους εντοπίστηκε τμήμα του μινωικού συνοικισμού με πλακόστρωτο δρόμο και τμήματα κτιρίων.
- **Μαλαθρέ:** Εδώ ανασκάφτηκε το 1951 ένας μινωικός λαξευτός τάφος (ΥΜ ΙΙΙ περίοδος, 1400-1100 π.Χ.) με τετραγωνικό θάλαμο λαξευμένο με επιμέλεια και με δρόμο που είχε σκαλοπάτια.
- **Μαρκαβούσα:** Εδώ ανασκάφτηκε το 1916 ένας μινωικός λαξευτός τάφος.
- **Χριστός:** Ανασκάφτηκαν μινωικοί και γεωμετρικοί τάφοι κοντά στο χωριό και μεγάλος ΥΜ ΙΙΙ λαξευτός τάφος με οχτώ σαρκοφάγους.
- **Κρύγια Βρύση:** Εντοπίστηκε νεοανακτορικό μινωικό οικοδόμημα, καθώς και μινωικοί λαξευτοί τάφοι με λάρνακες.
- **Σταμνιοί:** Ανασκάφτηκαν γεωμετρικές ταφές.
- **Αγία Αικατερίνη:** Ανάμεσα στη Κάτω Βάθεια και τους Σταμνιούς βρέθηκε πήλινη λάρνακα μινωικών χρόνων.

- **Παλιάλωνα:** Εδώ ανασκάφτηκαν το 1952 και το 1956 λαξευτοί τάφοι της τελευταίας μινωικής εποχής (ΥΜ ΙΙΙ, 1400-1100 π.Χ.).
- **Πατέλα:** Πιθανή θέση μινωικής αγροικίας.
- **Φονιάς:** Τάφος των γεωμετρικών χρόνων.

Η περιοχή συγκεντρώνει αξιόλογο πολιτιστικό απόθεμα που αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της ιστορίας του τόπου και των ανθρώπων του, της φυσιογνωμίας και της ταυτότητας του.

Στον επόμενο πίνακα αποτυπώνονται τα σημαντικότερα πολιτιστικά στοιχεία :

Κηρυγμένα – ανεγνωρισμένα μνημεία και αρχαιολογικοί χώροι			
A/A	Ονομασία Μνημείου	Είδος Μνημείου	ΦΕΚ Κήρυξης
1	Λιθόκτιστη γέφυρα στην περιοχή «Κακιά Ράχη»	Γέφυρα	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΝΣΑΚ/64910/1579/22-9-2004, ΦΕΚ 1547/Β/15-10-2004
2	Νερόμυλος στην περιοχή «Κακιά Ράχη»	Μύλος	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΝΣΑΚ/64910/1579/22-9-2004, ΦΕΚ 1547/Β/15-10-2004
3	Καινούργιο Χωριό Ενετικός πύργος ιδιοκτησίας Εμ. Μπαλμπακάκη	Αμυντικό Συγκρότημα, Πύργος	ΥΑ ΥΠΠΕ/Β1/Φ38/64926/1455/29-11-1982, ΦΕΚ 1080/Β/31-12-1982
4	Καινούργιο Χωριό Ενετικοί ληνοί	Αγροτική Οικονομία	ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ38/50809/1483/14-11-1995, ΦΕΚ 994/Β/1-12-1995
5	Καινούργιο Χωριό Παραδοσιακός Οικισμός	Οικιστικό Σύνολο	ΠΔ 19-10-1978, ΦΕΚ 594/Δ/13-11-1978, ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ38/50809/1483/14-11-1995, ΦΕΚ 994/Β/1-12-1995

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα βενετσιάνικα πατητήρια που βρίσκονται στο βόρειο άκρο του οικισμού Καινούριο Χωριό και αποτελούνται από τρεις μεγάλους πετρόκτιστους ληνούς (πατητήρια), με τρία υπολήνια, ένα για κάθε ληνό.

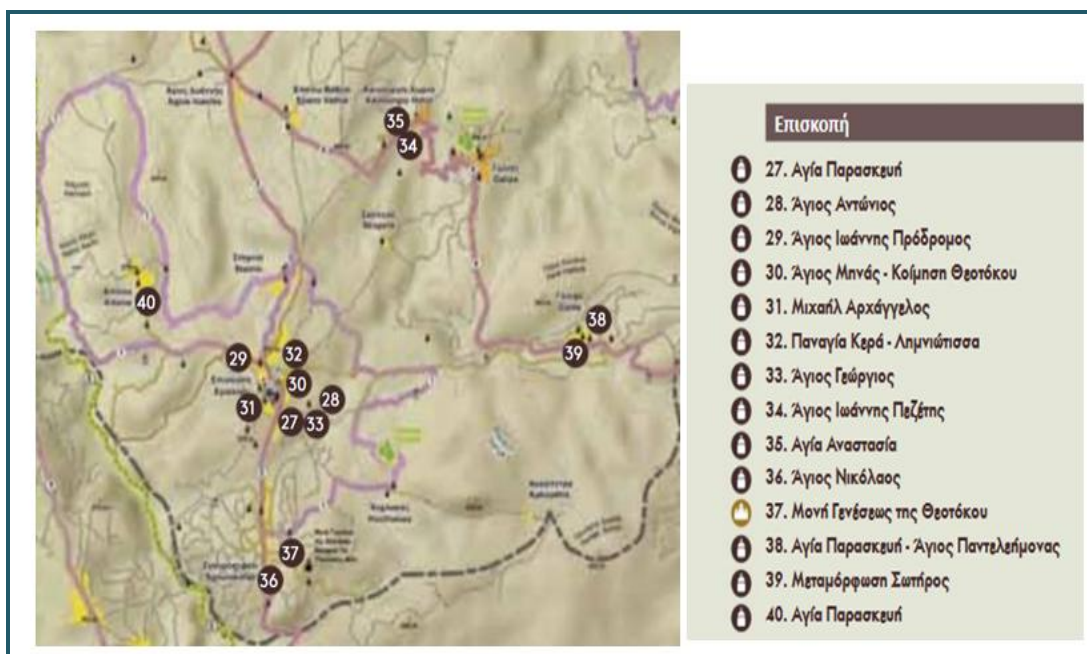
Τα εν λόγω πατητήρια ανήκουν στην κατηγορία των κτιστών, σκεπαστών πατητηριών.

Βενετσιάνικα πατητήρια Καινούριου Χωριού

Μεγάλος είναι και ο αριθμός των εκκλησιών που συναντώνται στην περιοχή εκ των οποίων οι πιο αξιόλογες παρουσιάζονται αναλυτικά παρακάτω :

Χαρτογραφική απεικόνιση εκκλησιών Δ.Ε. Επισκοπής

Επισκοπή - Επισκοπή

Αγία Παρασκευή

Αρχιτεκτονική
Μονόχωρος
καμαροσκεπής
ναός

Χρονολόγηση
15ος αιώνας

Τοποθεσία
Επισκοπή (εντός
οικισμού, νότια
της πλατείας
Μελιτάνι, στη
μικρή πλατεία
της Αγίας
Παρασκευής)

Εορτασμός
26 Ιουλίου

Τοιχογράφηση
✓

Πρόσβαση
Εύκολη

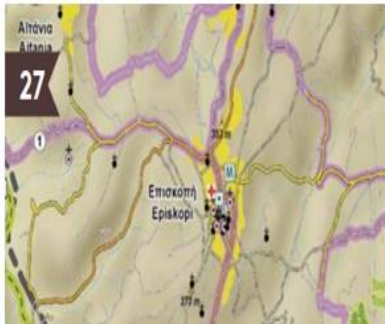
Επισκεψιμότητα
Ανοιχτά

Σημεία
x: 612423
y: 3901882
z: 360m

Μικρός μονόχωρος καμαροσκεπής ναός που βρίσκεται στη νότια πλευρά της ομώνυμης πλατείας. Ο ναός χρονολογείται στην ενετοκρατία και πιο συγκεκριμένα στον 15ο αιώνα. Υπάρχουν δύο εισοδοί, μία στα δυτικά και μία στα βόρεια με περίτεχνα ενετικά θυρώματα. Στο μονολιθικό υπέρθυρο της βόρειας εισόδου έχουν χαραχτεί δύο περίτεχνες σπείρες. Μπροστά ακριβώς από το Ιερό Βήμα εντοπίζεται ένας τάφος, ο οποίος δεν είναι γνωστό σε ποιόν ανήκει. Το τέμπλο είναι ξύλινο και έχει ζωγραφιστεί σε κάποια σημεία ενώ φέρει στοιχεία της αμπέλου πάνω από την κεντρική πύλη. Κοσμείται από τις εικόνες της Βρεφοκρατούσας (1979), του Παντοκράτορος (1982) και της Αγίας Παρασκευής (1964). Στο ναό πραγματοποιήθηκε ανακαίνιση το 1960 και το 1999 καθώς αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα μνημεία της Επισκοπής.

Στο τεταρτοσφαίριο της αψίδας βρίσκεται ο Χριστός ως Μέγας Αρχιερέυς, στην κόγχη οι Συλλειτουργούντες Ιεράρχες και στον βόρειο και νότιο τοίχο του ιερού μετωπικοί Άγιοι. Στο μέτωπο του ανατολικού τοίχου, παρουσιάζεται η «Φιλοξενία του Αβραάμ» και λίγο χαμηλότερα ο «Ευαγγελισμός». Στη καμάρα που καταλαμβάνει μέρος του ιερού βήματος εικονογραφείται η «Ανάληψη» και η «Πεντηκοστή». Στη καμάρα του κυρίως ναού εντοπίζονται 22 σκηνές από τον βίο της Αγίας Παρασκευής. Στην εικονογράφηση αυτή παρουσιάζεται κάτι ιδιαίτερα ενδιαφέρον και σπάνιο. Είναι γνωστό ότι την περίοδο που χτίστηκε ο ναός, η Κρήτη ήταν ενετοκρατούμενη. Σε όλη λοιπόν την εικονογράφηση παρουσιάζονται οι Ενετοί να έχουν φανερά τον ρόλο του εχθρού καθώς φέρουν μεταλλικές πανοπλίες και κράνη κλειστού τύπου. Αυτό γίνεται περισσότερο αντιληπτό στη παράσταση της «Κολάσεως» όπου παρουσιάζονται πρόσωπα Ενετών να καίγονται. Εντύπωση προκαλεί επίσης ο δράκος που εικονογραφείται σε μία σκηνή από τον βίο της Αγίας Παρασκευής, ο οποίος παραπέμπει σε βενετσιάνικο οικόσημο. Προπαγάνδα του καλλιτέχνη ή απλά δυτική επιρροή στην εικονογράφηση;

Στην καμάρα εντοπίζονται και δύο ενισχυτικά τόξα στα οποία εικονογραφούνται Προφύτες. Τον βόρειο και νότιο τοίχο καταλαμβάνουν ολόσωμες μορφές μετωπικών Αγίων και ανάμεσα τους (στο νότιο τοίχο) ο «Ασπασμός Πέτρου και Παύλου». Στον δυτικό τοίχο εικονίζονται η «Δευτέρα Παρουσία» από την οποία διατηρούνται μόνο σπαράγματα.

Επισκοπή - Επισκοπή

Άγιος Αντώνιος

Αρχιτεκτονική
Μονόχωρος
καμαροσκέπης
ναός

Χρονολόγηση
15ος αιώνας

Τοποθεσία
Επισκοπή
(ανατολικά και
εντός οικισμού,
νοτιοδυτικά του
πάρκου)

Εορτασμός
17 Ιανουαρίου

Τοιχογράφηση

Πρόσβαση
Εύκολη

Επισκεψιμότητα
Ανοικτά

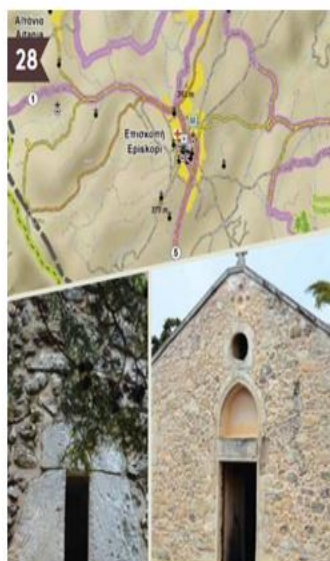
Σημεία
x: 612538
y: 3902033
z: 322m

Πρόκειται για έναν μονόχωρο καμαροσκέπαστο ναό με διαμορφωμένο προαύλιο χώρο που χρονολογείται στις αρχές, ίσως και λίγο νωρίτερα του 15ου αιώνα. Ο ναός είναι κατάγραφος με τοιχογραφίες οι οποίες αποτελούν εξαιρετικά δείγματα παλαιολόγιας τέχνης. Σήμερα σώζονται λίγες μόνο παραστάσεις.

Στο τεταρτοσφαίριο της αψίδας εντοπίζεται η μορφή του Παντοκράτορος, στο κέντρο της κόγχης ο «Μελισμός» και έκκεντρα ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος που πλαισιώνουν μαζί με την βρεφική μορφή του Χριστού (Μελισμός) έναν Άγγελο απαράμιλλου κάλλους, ζωντανίας και χάρης. Στο μέτωπο του ανατολικού τοίχου πιθανόν να απεικονίζονταν η «Φιλοξενία του Αβραάμ» και λίγο χαμηλότερα στην αψίδα ο «Ευαγγελισμός». Η εικασία αυτή στηρίζεται στο γεγονός ότι το εικονογραφικό πρόγραμμα ακολουθείται στους περισσότερους ναούς αλλά και σε σπαράγματα που υπάρχουν στη θέση αυτή και ταυτίζονται με αυτές τις σκηνές. Στην καμάρα που καταλαμβάνει το Ιερό Βήμα, διατηρούνται σπαράγματα από τις σκηνές της «Γέννησης» και της «Ανάληψης» του Κυρίου.

Στη καμάρα του κυρίως ναού εντοπίζονται σκηνές από το Δωδεκάορτο (Κοίμηση Θεοτόκου, Σταύρωση, Βαΐοφόρος), στον βόρειο τοίχο τέσσερις μετωπικές στηθαίες Αγίες και στο νότιο τέσσερις μετωπικοί στηθαίοι Άγιοι. Επίσης στο ένα από τα δύο ενισχυτικά τόξα εικονογραφούνται πέντε Προφύτες. Στη καμάρα του κυρίως ναού έχουν αποκαλυφθεί ακουστικά αγγεία ή «ηχεία» τα οποία βοηθούσαν στην καλύτερη ακουστική του χώρου. Σε πολλά σημεία της τοιχογράφησης διακρίνονται χαράγματα τα οποία έχουν γίνει στο πέρασμα του χρόνου από επισκέπτες.

Πάνω από την δυτική είσοδο εντοπίζονται το αποτύπωμα από την τοποθέτηση πινακίων σε σχήμα σταυρού τα οποία δεν σώζονται. Αντίθετα, στην ανατολική πλευρά διατηρούνται πέντε εφωαλωμένα πινακία, πάλι σε σχήμα σταυρού, τα οποία είχαν αποτροπαϊκό χαρακτήρα.

Επισκοπή - Επισκοπή

Άγιος Ιωάννης Πρόδρομος

Αρχιτεκτονική
Μονόχωρος
καμαροσκεπή
ναός

Χρονολόγηση
λίγο μετά το 1350

Τοποθεσία
Επισκοπή (εντός
του οικισμού,
νότια της πλατείας
Μεϊντάνι)

Εορτασμός
29 Αυγούστου

Τοιογράφηση

Πρόσβαση
εύκολη

Επισκεψιμότητα
Ανοικτά

Σημεία
x: 612475
y: 3901884
z: 353m

Πρόκειται για έναν μικρό μονόχωρο καμαροσκεπή ναό, εξωτερικά του οποίου εντοπίζεται αρκοσόλιο (καμαρωτός τάφος, που χαμηλά τοποθετείται ο νεκρός και πάνω φέρει μεγάλο βαθύ τόξο). Άλλοι δύο τάφοι βρίσκονται στο δάπεδο του κυρίως ναού, είναι όμως άγνωστο σε ποιους ανήκουν.

Ο ναός είναι κατάγραφος. Πιθανόν να υπήρξαν δύο διαφορετικά χέρια αγιογράφων καθώς η τεχνοτροπία του ιερού βήματος διαφέρει από αυτή του κυρίως ναού. Συγκεκριμένα, στο τεταρτοσφαίριο της αψίδας εικονίζεται ο Χριστός Ένθρονος, πλαισιωμένος από την Παναγία και τον Ιωάννη τον Πρόδρομο σε «Δέηση». Στο μέτωπο του ανατολικού τοίχου, η «Φιλοξενία του Αβραάμ» και ο «Ευαγγελισμός», ενώ σε χαμηλότερο επίπεδο δύο στηθαίοι μετωπικοί Διάκονοι. Στην καμάρα που καταλαμβάνει μέρος του ιερού εικονίζεται η σκηνή της «Αναλήψεως» και οι «Μυροφόρες στον Τάφο».

Στην καμάρα του κυρίως ναού εντοπίζονται δύο ενισχυτικά τόξα. Στο δυτικό παρουσιάζονται μετωπικές μορφές Αγίων ενώ στο ανατολικό το «Ιερό Μανδήλιο» με τέσσερις μορφές ολόσωμων μετωπικών Αγίων εκατέρωθεν αυτού. Το εικονογραφικό πρόγραμμα του ναού διαρθρώνεται σε ζώνες. Στην καμάρα εικονογραφούνται σκηνές από τον Βίο και τα Θαύματα του Χριστού: «Βαϊοφόρος», «Βάπτισμα», «Νιπτήρας», «Σταύρωση», «Γέννηση», «Υπαπαντή», «Έγερση του Λαζάρου», «Επιτάφιος Θρήνος», «Εις Άδου Κάθοδος», «Μεταμόρφωση», «Πεντηκοστή», «Σύναξη των Αρχαγγέλων». Στον βόρειο τοίχο παρουσιάζονται μορφές ολόσωμων μετωπικών Αγίων καθώς και η μεγάλη μορφή του Αγίου Ιωάννου του Κεφαλοφόρου. Στο νότιο, σκηνή «Δέησης» με τον Χριστό Ένθρονο, την Παναγία και τον Άγιο Ιωάννη τον Πρόδρομο. Στο μέτωπο του δυτικού τοίχου εικονογραφείται η «Προετοιμασία του Θρόνου», ενώ σε χαμηλότερο επίπεδο, δεξιά και αριστερά από την είσοδο, απεικονίζονται δύο Αρχάγγελοι.

Επισκοπή- Επισκοπή

Άγιος Μηνάς - Κοίμηση Θεοτόκου

Αρχιτεκτονική

Δίκλιτος
καμαροσκεπής
ναός

Χρονολόγηση

1882 - 1884

Τοποθεσία

Επισκοπή (στο
κέντρο του
οικισμού, δίπλα
από την πλατεία
Μεϊνιάνι)

Εορτασμός

11 Νοεμβρίου,
15 Αυγούστου

Τοχογράφηση

—

Πρόσβαση

Εύκολη

Επισκεψιμότητα

Ανοικτά

Σημεία

x: 612464

y: 3901964

z: 355m

Δίκλιτος καμαροσκεπής ναός που χτίστηκε το 1882 – 1884. Το βόρειο κλίτος είναι αφιερωμένο στην Κοίμηση της Θεοτόκου και το νότιο στον Άγιο Μηνά. Από σωστική ανασκαφική έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 1998 - 1999 στο δάπεδο αποκαλύφθηκε πως ο ναός ήταν χτισμένος στα ερείπια παλαιότερου του 12ου – 15ου αιώνα, ο οποίος αντικατέστησε ναού του 7ου αιώνα.

Ο ναός του 12ου - 15ου αιώνα ήταν αφιερωμένος στη Παναγία της Βηθλεέμ τμήματα του οποίου είναι ορατά στο δάπεδο του σημερινού ναού. Εσωτερικά εντοπίζονται 6 ενισχυτικά τόξα με διακοσμητικές απολήξεις. Η επικοινωνία των δύο κλιτών γίνεται με τρία μεγάλα τοξωτά ανοίγματα τα οποία στηρίζονται πάνω σε τέσσερις πεσσούς. Την μεγαλοπρέπεια του ναού έρχεται να εμπλουτίσει το τέμπλο του 1900, το οποίο είναι κατασκευασμένο από πεντελικό μάρμαρο και κοσμείται από τις εικόνες της Κοίμησης της Θεοτόκου (1922), του Χριστού που εμφανίζεται ως Μέγας Αρχιερέας (1922), των Αγίων Δέκα (1922), του Αγίου Μηνά (1909), της Βρεφοκρατούσας (1908), του Παντοκράτορος (1909) και του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου (1909). Όλες τις εικόνες χαρακτηρίζει η ρεαλιστική διάθεση του καλλιτέχνη αλλά και η έντονη σκίαση. Το τέμπλο αυτό δεν είναι το αρχικό καθώς το πρώτο τέμπλο του ναού ήταν ξύλινο και καταστράφηκε μαζί με τις εικόνες από πυρκαγιά το 1889.

Το κωδωνοστάσιο είναι τρίλοβο και αποτελεί αντίγραφο του παλαιότερου. Στους τοίχους, βόρεια και νότια υψώνονται έξι κατακόρυφες αντηρίδες που μαζί με την δυτική όψη ακολουθούν τους κανόνες της νεοκλασικής αρχιτεκτονικής του 19ου αιώνα.

Επισκοπή - Επισκοπή

Μιχαήλ Αρχάγγελος

Αρχιτεκτονική
Μονόχωρος
καμαροσκεπής
ναός

Χρονολόγηση
14ος αιώνας

Τοποθεσία
Επισκοπή
(απέναντι από το
δημαρχείο και το
Κ.Ε.Π. Επισκοπής,
εντός του
οικισμού)

Εορτασμός
8 Νοεμβρίου

Τοιχογράφηση
✓

Πρόσβαση
Εύκολη

Επισκεψιμότητα
Κλειστά. Οι
επισκέπτες
θα πρέπει να
επικοινωνούν
με τον ιερέα
Καλουτσάκη
Παύλο στο
τηλέφωνο
2810 – 771405

Μονόχωρος καμαροσκεπής ναός που παλαιότερα ήταν κοιμητηριακός. Το συμπέρασμα αυτό εξάγεται όχι μόνο από τους τάφους που έχουν βρεθεί στον προαύλιο χώρο αλλά και από το εικονογραφικό πρόγραμμα του ναού, καθώς δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στον κύκλο των Παθών.

Στο μέτωπο του ανατολικού τοίχου εικονίζονται η «Φιλοξενία του Αβραάμ», ο «Ευαγγελισμός της Θεοτόκου» και σε χαμηλότερο επίπεδο ο Άγιος Πολύκαρπος.

Στην καμάρα του κυρίως ναού παριστάνονται οι σκηνές της «Γέννησης», της «Υπαπαντής», της «ΐασης του τυφλού», της «Σταύρωσης», του «Επιτάφιου Θρήνου», καθώς και σκηνές από θαύματα των Αρχαγγέλων Μιχαήλ και Γαβριήλ. Εντοπίζονται επίσης δύο ενισχυτικά τόξα, στα εσωρράχια των οποίων εικονίζονται ολόσωμοι και στηθαίοι μετωπικοί Άγιοι. Στο νότιο τοίχο η τοιχογράφηση διαρθρώνεται σε ζώνες. Συγκεκριμένα στην άνω ζώνη εικονίζεται ο Χριστός Αναπεσών, ο Συμεών ο Θεοδόχος, η Αγία Άννα και η Θεοτόκος, αλλά και δύο σκηνές από την παράσταση της «Μελλούσης Κρίσεως». Στην κάτω ζώνη παριστάνονται πέντε ολόσωμοι, μετωπικοί Άγιοι, ανάμεσά τους και ο Αρχάγγελος Μιχαήλ με έξεργο χρυσό φωτοστέφανο. Στην άνω ζώνη του βόρειου τοίχου εικονογραφείται ο Αρχάγγελος Γαβριήλ, και αυτός με έξεργο χρυσό φωτοστέφανο, να εμφανίζεται στον Ιησού το Ναυή και η «Κοίμηση της Θεοτόκου». Στον δυτικό τοίχο σώζονται μόνο σπαράγματα από την άλλοτε μεγαλειώδη σκηνή της «Δευτέρας Παρουσίας».

Το τέμπλο του ναού είναι ξύλινο και σχεδόν σύγχρονο (1940) ενώ κοσμεύεται από τις εικόνες της Βρεφοκρατούσας (1964), του Παντοκράτορος (1969) και του Μιχαήλ Αρχαγγέλου (1958).

Επισκοπή - Επισκοπή

Παναγία Κερά - Λημνιώτισσα

Αρχιτεκτονική
Συνεπτυγμένος
σταυροειδής με
τρούλο ναός

Χρονολόγηση
11ος αιώνας

Τοποθεσία
Επισκοπή
(ανατολικά
και εκτός του
οικισμού, από τον
επαρχιακό δρόμο
προς Σκόπελα)

Εορτασμός
15 Αυγούστου

Τοιχογράφηση
✓

Πρόσβαση
Σχετικά δύσκολη
πρόσβαση από
επαρχιακό δρόμο
προς Σκόπελα
και στη συνέχεια
από αγροτικό
χωματόδρομο

Επισκεψιμότητα
Ανοικτά

Σημεία
κ: 614299
γ: 3901911
z: 287m

Πρόκειται για το καθολικό παλαιάς Μονής, η οποία υπαγόταν στην Μονή Αγκαράθου. Ο ναός ακολουθεί τον τύπο του συνεπτυγμένου σταυροειδούς με τρούλο.

Ο ναός είναι αναστηλωμένος με τον τρούλο να είναι νεότερος. Στη νότια πλευρά του ναού εντοπίζονται δύο μικρές μεταγενέστερες αντηρίδες. Πάνω από την είσοδο υπάρχουν πέντε πινάκια που σχηματίζουν σταυρό και έχουν αποτροπαϊκό χαρακτήρα. Τα πινάκια αυτά έχουν Ιταλική προέλευση και τοποθετήθηκαν κατά την ανακαίνιση του 15ου αιώνα. Ο ναός ήταν κατάγραφος, όμως σήμερα σώζονται αποσπασματικές τοιχογραφίες, στις οποίες εντοπίζονται δύο στρώματα ζωγραφικής. Σύμφωνα με τον Μανώλη Μπορμπουδάκη, η πρώτη φάση χρονολογείται στον 11ο αιώνα και η δεύτερη στον 15ο αιώνα.

Στο τεταρτοσφαίριο της κόγχης εικονίζεται η Παναγία Νικοποιοίς πλαισιωμένη από δύο μετάλλια Αρχαγγέλων. Στη κόγχη εικονίζονται τέσσερις στηθαίοι Συλλειτουργούντες Ιεράρχες, και σε χαμηλότερο επίπεδο πάλι τέσσερις Συλλειτουργούντες Ιεράρχες. Ίσως στο κέντρο της κόγχης να εικονιζόταν ο «Μελισμός». Η εικονογράφηση στον ανατολικό τοίχο, διαρθρώνεται σε ζώνες, εκ των οποίων στην άνω ζώνη πιθανόν να εικονιζόταν το «Ιερό Μανδήλιο», στην μεσαία διακρίνεται ένας Διάκονος και ένας Ιεράρχης και στη χαμηλότερη ζώνη, πάλι ένας Διάκονος και ένας Άγιος. Στην καμάρα που καταλαμβάνει το Ιερό Βήμα, διακρίνεται στο πρώτο στρώμα η «Μεταμόρφωση του Σωτήρος» (βόρειο μισό), και στο δεύτερο στρώμα η «Ανάληψη». Στο νότιο και βόρειο τοίχο εικονογραφούνται τέσσερις ολόσωμοι μετωπικοί Ιεράρχες.

Στο διακονικό (νοτιοανατολικό γωνιαίο διαμέρισμα), παριστάνεται στην κόγχη ένας μετωπικός ολόσωμος Ιεράρχης, στην άνω ζώνη ο «Χριστός με τις Μυροφόρες» και στην κάτω ζώνη τρεις ολόσωμοι μετωπικοί Ιεράρχες. Στην πρόθεση (βορειοανατολικό γωνιαίο διαμέρισμα) παριστάνεται στην κόγχη ένα Εξαπτέρυγο, στην άνω ζώνη ο «Λίθος» και στην κάτω η «Ταπείνωση».

Στη βόρεια κεραία η τοιχογράφηση διαρθρώνεται πάλι σε ζώνες. Έτσι, στην άνω ζώνη διατηρείται σε πρώτο στρώμα η «Εις Άδου Κάθοδος», σε δεύτερο στρώμα τα «Εισόδια» και στη κάτω ζώνη το «Γενέσιο της Θεοτόκου». Τέλος, στο βορειοδυτικό γωνιαίο διαμέρισμα εντοπίζεται τμήμα από την σκηνή της «Κοίμησης της Θεοτόκου». Ίχνη τοιχογράφησης εντοπίζονται επίσης στα εσωράχια της βόρειας (στηθαίοι μετωπικοί Άγιοι μέσα σε μετάλλια) και ανατολικής κεραίας.

Επισκοπή - Επισκοπή

Άγιος Γεώργιος

Αρχιτεκτονική
Μονόχωρος
καμαροσκέπης
ναός

Χρονολόγηση
15ος αιώνας

Τοποθεσία
Επισκοπή
(ανατολικά
και εκτός του
οικισμού πάνω
στο ύψωμα
Τουπάκι)

Εορτασμός
23 Απριλίου

Τοιχογράφηση

Πρόσβαση
Σχετικά εύκολη

Επισκεψιμότητα
Ανοικτά

Σημεία
x: 613897
y: 3901281
z: 339m

Πρόκειται για έναν μονόχωρο καμαροσκέπαστο ναό ο οποίος αποτελούσε το καθολικό παλαιάς Μονής, που βρισκόταν στο συγκεκριμένο σημείο και σχετιζόταν με την Μονή Αγκαράθου. Σήμερα σώζεται μόνο ο ναός και το σαρνίτσι, ενώ τα κελιά έχουν καταστραφεί στο πέρασμα του χρόνου. Ο ναός βρίσκεται σε ύψωμα μέσα σε μία κατάφυτη περιοχή με ειδυλλιακή θέα. Η μοναδική είσοδος του ναού βρίσκεται στην δυτική πλευρά και φέρει βενετσιάνικο θύρωμα με οδοντωτή ταινία. Στο υπέρθυρο εντοπίζονται δύο σπείρες που πλαισιώνουν ένα λουλούδι. Βάσει του θυρώματος αλλά και του τοιχογραφικού διακόσμου, εντάσσουμε το ναό στις αρχές του 15ου αιώνα. Το τέμπλο του ναού είναι κτιστό υστεροαναγεννησιακό και κοσμεύεται από σύγχρονες μεγάλες φορητές εικόνες του Ευαγγελισμού και του Αγίου Γεωργίου.

Στο τεταρτοσφαίριο της αψίδας εικονογραφείται ο Χριστός Παντοκράτορας και στην κόγχη Συλλειτουργούντες Ιεράρχες. Στο μέτωπο του ανατολικού τοίχου εικονίζεται η σκηνή της «Φιλοξενίας του Αβραάμ», στη μεσαία ζώνη ο «Ευαγγελισμός» και στη τελευταία ολόσωμοι μετωπικοί Άγιοι. Στη καμάρα του ιερού βρίσκονται οι σκηνές της «Πεντηκοστής», της «Κοινωνίας των Αποστόλων», της «Αναλήψεως» αλλά και άλλες σκηνές από την Καινή Διαθήκη. Στο βόρειο και νότιο τοίχο εικονίζονται από δύο ολόσωμοι μετωπικοί Άγιοι.

Στην καμάρα του κυρίως ναού εικονογραφούνται σκηνές από τον Βίο του Αγίου Γεωργίου και η «Σταύρωση» στο βόρειο η «Δρακοκτονία» του Αγίου Γεωργίου και δίπλα από αυτή τη σκηνή καθώς και στο νότιο τοίχο, ολόσωμοι μετωπικοί Άγιοι. Μεγάλο μέρος των τοιχογραφιών στο δυτικό τμήμα της καμάρας έχει καταστραφεί. Στον δυτικό τοίχο εντοπίζεται η σκηνή της «Δευτέρας Παρουσίας» η οποία διαρθρώνεται σε τρεις ζώνες. Στο ναό υπάρχουν επίσης δύο ενισχυτικά τόξα στα εσωράχια των οποίων παρουσιάζονται στηθαίοι μετωπικοί Προφύτες. Το κατώτερο τμήμα των τοιχογραφιών περιτρέπει διακοσμητική ποδέα.

Επισκοπή - Καινούργιο Χωριό

Άγιος Ιωάννης Πεζέτης

Αρχιτεκτονική
Μονόχωρος
καμαροσκεπή
ναός

Χρονολόγηση
τέλη 12ου αιώνα

Τοποθεσία
Καινούργιο Χωριό
(θαρειοανατολικά
του οικισμού,
περιοχή Σεθύγλι)

Εορτασμός
29 Αυγούστου

Τοιχογράφηση

Πρόσβαση
Σχετικά εύκολη
από αγροτικό
χωματόδρομο

Επισκεψιμότητα
Ανοικτά

Σημεία
x: 616618
y: 3906652
z: 120 m

Πρόκειται για έναν μονόχωρο καμαροσκεπή ναΐσκο που είναι αφιερωμένος στη μνήμη του Τιμίου Προδρόμου. Ο ναός αποτελούσε το καθολικό μετοχίου της Μονής Αγίου Ιωάννου του Θεολόγου Ανωπόλεως, όπου ανήκει και σήμερα. Βόρεια από το ναό σώζονται ερείπια του μετοχίου. Το θύρωμα χαρακτηρίζεται ενετικό, ενώ ο ναός είναι κατάγραφος και στη τοιχογράφηση ενοπίζονται δύο ειδών τεχνοτροπίες. Η πρώτη ανάγεται στα τέλη του 12ου με αρχές 13ου αιώνα και η δεύτερη στον 14ο αιώνα.

Στη πρώτη περίοδο ανήκουν τα λείψανα από την παράσταση της «Δέησης» στο τεταρτοσφαίριο της αψίδας καθώς και τέσσερις Συλλειτουργούντες Ιεράρχες από τους οποίους διατηρούνται μόνο οι δύο στην κόγχη. Στον ανατολικό τοίχο εικονίζεται ο «Ευαγγελισμός της Θεοτόκου» και σε χαμηλότερο επίπεδο δύο ολόσωμοι μετωπικοί Άγιοι. Στη νότια και βόρεια πλευρά τρεις μετωπικοί ολόσωμοι Ιεράρχες. Στο νότιο μισό της καμάρας που καταλαμβάνει το μέρος του Ιερού Βήματος, εντοπίζονται οι σκηνές της «Γεννήσεως» και του «Λουτρού».

Στη δεύτερη περίοδο ανήκουν η σκηνή της «Ανάληψης» και η τοιχογράφηση της καμάρας του κυρίως ναού όπου παριστάνονται οι σκηνές της «Βάπτισης», της «Μεταμόρφωσης», της «Υπαπαντής», της «Αποτομής του Τιμίου Προδρόμου» και το «Συμπόσιο του Ηρώδη». Στην καμάρα υπάρχει ενισχυτικό τόξο, στο εσωρράχιο του οποίου σώζεται μόνο η ολόσωμη μετωπική μορφή του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου. Στο νότιο τοίχο του ναού εικονογραφούνται τρεις ολόσωμοι μετωπικοί Άγιοι, ενώ στο βόρειο, έφιππος ο Άγιος Γεώργιος ο Δρακοντοκτόνος. Δυτικά της σκηνής αυτής εντοπίζεται η σκηνή του Μαρτυρίου του Αγίου Γεωργίου. Στο δυτικό τοίχο εικονίζονται οι κτήτορες του ναού, οι οποίοι προσφέρουν ομοίωμα του ναού στο Χριστό.

Το τέμπλο είναι ανάλογο των διαστάσεων του ναού. Πρόκειται για ένα μικρό ξυλόγλυπτο τέμπλο που φέρει τις εικόνες της Βρεφοκρατούσας και του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου.

Επισκοπή - Καινούριο Χωριό

Αγία Αναστασία

Αρχιτεκτονική

Σπηλαιώδης ναός

Χρονολόγηση

-

Τοποθεσία

Καινούριο Χωριό
- φαράγγι Αγίας
Αναστασίας

Εορτασμός

22 Δεκεμβρίου

Τοιχογράφηση

—

Πρόσβαση

Εύκολη

Επισκεψιμότητα

Ανοικτά

Σημεία

x: 614735

y: 3905075

z: 156m

Πρόκειται για ένα σπηλαιώδη ναό για τον οποίο δεν υπάρχει χρονο-λόγηση. Εσωτερικά υπάρχει έντονη κατωφέρεια λόγω του βράχου και γι' αυτό έχει δημιουργηθεί μια μικρή κλίμακα η οποία χωρίζει το ναό σε δύο επίπεδα. Υπάρχει τσιμεντένιο σύγχρονο τέμπλο το οποίο κοσμείται από τις εικόνες της Βρεφοκρατούσας, του Παντοκράτορος και της Αγίας Αναστασίας της Φαρμακολύτριας. Αν και ο ναός έχει διαμορφωθεί μέσα στον βράχο, εντοπίζεται μία λαξευτή κόγχη μέσα στο ιερό. Κατά την διάρκεια της γερμανικής κατοχής ο ναός λειτουργούσε σαν καταφύγιο για τους κατοίκους. Εκεί είχε βρεθεί σύμφωνα με την παράδοση η εικόνα της Αγίας από έναν βοσκό και στη συνέχεια αποφασίστηκε η διαμόρφωση του βράχου σε ναό. Η περιοχή ήταν γνωστή στους κατοίκους καθώς εκεί συγκεντρώνονταν οι γυναίκες του χωριού για να πλύνουν τα ρούχα τους αφού υπάρχουν τέσσερα πηγάδια. Πάνω στον βράχο υπάρχει κωδωνοστάσιο το οποίο κατασκευάστηκε το 1960. Ο εξωτερικός προαύλιος χώρος είναι διαμορφωμένος και κατάφυτος από κυπαρίσσια, πεύκα, ελιές και τριανταφυλλιές.

Επισκοπή - Σγουροκεφάλι

Άγιος Νικόλαος

Αρχιτεκτονική

Μονόχωρος
καμαροσκεπής
ναός

Χρονολόγηση

14ος αιώνας

Τοποθεσία

Σγουροκεφάλι
(νότια και
εκτός οικισμού
στην περιοχή
Βουκυλάρι)

Εορτασμός

6 Δεκεμβρίου

Τοιχογράφηση

Πρόσβαση

Σχετικά εύκολη
πρόσβαση
από αγροτικό
χωματόδρομο

Επισκεψιμότητα

Κλειστά. Οι
επισκέπτες
θα πρέπει να
επικοινωνούν
με τον ιερέα
Μπαλτζάκη
Γεώργιο στο
τηλέφωνο
6972235157

Μονόχωρος καμαροσκεπής ναός που χρονολογείται στα μέσα περίπου του 14ου αιώνα. Ο ναός είναι κατάγραφος και η τοιχογράφηση πιθανόν είναι σύγχρονη του ναού.

Στο τεταρτοσφαίριο της αψίδας εικονογραφείται η Θεοτόκος πλαισιωμένη από τους Αρχάγγελους Γαβριήλ και Μιχαήλ, ενώ στο κάτω μέρος της κόγχης διατηρούνται μόνο σπαράγματα, πιθανόν από Συλλειτουργούντες Ιεράρχες. Στο μέτωπο του ανατολικού τοίχου εντοπίζεται «η Φιλοξενία του Αβραάμ», ο «Ευαγγελισμός της Θεοτόκου» και δύο μετωπικοί Άγιοι. Στο τμήμα της καμάρας, που καταλαμβάνει το Ιερό Βήμα, υπάρχουν οι σκηνές της «Γέννησης του Χριστού», της «Υπαπαντής», της «Αναλήψεως», και της «Έγερσης του Λαζάρου». Στον βόρειο και νότιο τοίχο εντοπίζονται ολόσωμες μορφές μετωπικών Αγίων. Στην καμάρα του κυρίως ναού εικονίζονται οι σκηνές της «Βάπτισης» και της «Βαϊοφόρου». Τον κυρίως ναό από το ιερό βήμα χωρίζει ένα σύγχρονο χαμηλό τέμπλο. Στο ναό υπάρχουν δύο εισοδοί, μία στα δυτικά και μία στη νότια πλευρά. Ο ναός αποτελεί ένα κόσμημα για την περιοχή με μεγάλο αρχαιολογικό ενδιαφέρον.

Επισκοπή - Σγουροκέφαλι

Μονή Γενέσεως της Θεοτόκου

Αρχιτεκτονική
Δίκλιτος
καμαροσκεπής
ναός

Χρονολόγηση
1990

Τοποθεσία
Σγουροκέφαλι
(ανατολικά του
οικισμού στη
περιοχή Κορυφή)

Εορτασμός
8 Σεπτεμβρίου

Τοιχογράφηση

Πρόσβαση
Σχετικά εύκολη
πρόσβαση
από αγροτικό
χωματόδρομο

Επισκεψιμότητα
Καθημερινά, δεκτές
επισκέψεις 8:00 -
12:00 πρωί, 17:00
- 19:00 απόγευμα,
εκτός από κάθε
Δευτέρα που το
ησυχαστήριο
παραμένει κλειστό.

Η Μονή χτίστηκε το 1989 από την μοναχή Ειρήνη Παπαστεφανάκη και από το 2000 λειτουργεί σαν ησυχαστήριο το οποίο είναι κτισμένο σε επίπεδα. Στο πρώτο επίπεδο, δεξιά της εισόδου (νότια), βρίσκεται ένας μονόχωρος κοιμητηριακός ναΐσκος. Στο δεύτερο επίπεδο βρίσκεται η αίθουσα φιλοξενίας, στο τρίτο το καθολικό της Μονής, και στο τέταρτο το αρχονταρίκι. Πάνω ακριβώς από το αρχονταρίκι βρίσκονται τα κελιά των δύο φιλόξεων μοναχών που σήμερα ζουν εκεί. Το καθολικό της Μονής είναι δίκλιτο με εσωνάρθηκα, με το βόρειο κλίτος αφιερωμένο στους Αγίους Πάντες και το νότιο στο Γενέσιο της Θεοτόκου. Τα δύο κλίτη επικοινωνούν μεταξύ τους με τρία τοξωτά ανοίγματα και ένα μικρό μέσα στο ιερό, τα οποία στηρίζονται σε τρεις τσιμεντένιους κίονες. Το τέμπλο είναι ξυλόγλυπτο και κοσμείται από τις εικόνες της Παναγίας της Οδηγήτριας, του Παντοκράτορος, των Αγίων Πάντων, της Ρίζας του Ιεσσαί, της Γέννησης της Θεοτόκου, της Παναγίας Δεόμενης, του Χριστού Ευλογόντος και του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου Δεόμενου. Ο ναός πρόκειται να τοιχογραφηθεί πλήρως, όμως προς το παρόν, τοιχογράφηση υπάρχει στο μέτωπο του δυτικού τοίχου, στο νότιο κλίτος, όπου απεικονίζεται η «Γέννηση της Θεοτόκου» και στην καμάρα του κυρίως ναού (στο ίδιο κλίτος) η οποία κοσμείται από αστέρια σε γαλάζιο φόντο.

Επισκοπή - Γαλύφα

Αγία Παρασκευή - Άγιος Παντελεήμονας

Αρχιτεκτονική

Τρίκλιτος ναός
όπου το ένα κλίτος
είναι εγκάρσιο και
το άλλο βοηθητικό

Χρονολόγηση

12ος και 15ος
αιώνας

Τοποθεσία

Γαλύφα
(νοτιοανατολικά
και εκτός του
οικισμού,
στη περιοχή
Ποταμός ή Αγία
Παρασκευή)

Εορτασμός

26 και 27 Ιουλίου

Τοιχογράφηση

Πρόσβαση

Δύσκολη
πρόσβαση
από αγροτικό
χωματόδρομο

Επισκεψιμότητα

Αντικτά

Πρόκειται για τρίκλιτο ναό όπου το ένα κλίτος είναι εγκάρσιο και το άλλο βοηθητικό. Παλαιότερα αποτελούσε μετόχι μοναστηριού. Το αρχαιότερο μέρος αυτού του ναού είναι το νότιο κλίτος, που χρονολογείται στα τέλη του 12ου αιώνα ή στις αρχές του 13ου. Στο κλίτος αυτό εντοπίζονται εξωτερικά δύο μεγάλα τυφλά αψιδώματα. Μέσα στον 13ο αιώνα πραγματοποιήθηκε ανακατασκευή αλλά και η τοιχογράφηση του ναού. Το τεταρτοσφαίριο της αψίδας κοσμεύεται από την Παναγία Νικοποιά ενώ στην κόγχη εμφανίζονται τέσσερις ολόσωμοι μετωπικοί Ιεράρχες. Στο μέτωπο του ανατολικού τοίχου εικονογραφείται το «Ιερό Μανδήλιο», σε χαμηλότερο επίπεδο ο «Ευαγγελισμός», και στην τελευταία ζώνη ο δύο ολόσωμοι μετωπικοί Άγιοι. Στην καμάρα του ιερού βήματος παρουσιάζεται η σκηνή της «Αναλήψεως».

Στον κυρίως ναό εικονογραφούνται Ευαγγελικές σκηνές, ολόσωμοι μετωπικοί Άγιοι, αλλά και η Αφιερώτρια του ναού σε δέηση.

Τον 15ο αιώνα ο ναός επεκτάθηκε προς τα δυτικά με την προσθήκη ενός εγκάρσιου κατάγραφου κλίτους. Τα δύο αυτά κλίτη επικοινωνούν με ένα μεγάλο τοξωτό άνοιγμα. Σε αυτό εικονογραφούνται Ευαγγελικές σκηνές αλλά και σκηνές από τον Βίο της Αγίας Παρασκευής. Στον ανατολικό τοίχο αυτού του κλίτους σώζεται δίκωγχο ιερό με κτιστές ιερές τράπεζες. Στο τεταρτοσφαίριο της βόρειας αψίδας εικονογραφείται η Παναγία Νικοποιάς και στην κόγχη Συλλειτουργούντες Ιεράρχες, ενώ στο τεταρτοσφαίριο της νότιας αψίδας ο Παντοκράτορας. Εσωτερικά, ανάμεσα στο δύο κλίτη, εντοπίζεται καβούσι. Μεταγενέστερα πραγματοποιήθηκε η ανοικοδόμηση του βόρειου κλίτους το οποίο επικοινωνεί μόνο με το νότιο.

Επισκοπή - Γαλύφα

Μεταμόρφωση Σωτήρος

Αρχιτεκτονική

Μονόχωρος
καμαροσκεπής
ναός

Χρονολόγηση

14ος αιώνας

Τοποθεσία

Γαλύφα (δυτικά
και εκτός
οικισμού, στον
επαρχιακό δρόμο
Επισκοπής)

Εορτασμός

6 Αυγούστου

Τοιχογράφηση

Πρόσβαση

Δύσκολη
πρόσβαση
από αγροτικό
χωματόδρομο

Επισκεψιμότητα

Άνοικτα

Μικρός μονόχωρος καμαροσκεπαστος ναός που έχει κατασκευαστεί στα ερείπια παλαιότερου και διατηρεί τοιχογράφηση. Το τέμπλο είναι ξύλινο και κοσμείται από τις εικόνες της Παναγίας της Γαλακτοτροφούσας (1962) και της Μεταμορφώσεως. Στην καμάρα του ιερού εντοπίζεται η σκηνή της «Αναλήψεως», ενώ στην καμάρα του κυρίως ναού η σκηνή της «Δευτέρας Παρουσίας». Οι υπόλοιπες τοιχογραφίες του ναού έχουν καταστραφεί. Το θύρωμα της εισόδου είναι βενετσιάνικο, ενώ πάνω από την είσοδο υπάρχει και ένα μικρό ανακουφιστικό τόξο.

Επισκοπή - Αϊτάνια

Αγία Παρασκευή

Αρχιτεκτονική
Μονόχωρος
καμαροσκεπής
ναός

Χρονολόγηση
14ος αιώνας μ.Χ.

Τοποθεσία
Αϊτάνια
(περιοχή Αγίας
Παρασκευής,
νότια και εκτός
του οικισμού)

Εορτασμός
26 Ιουλίου

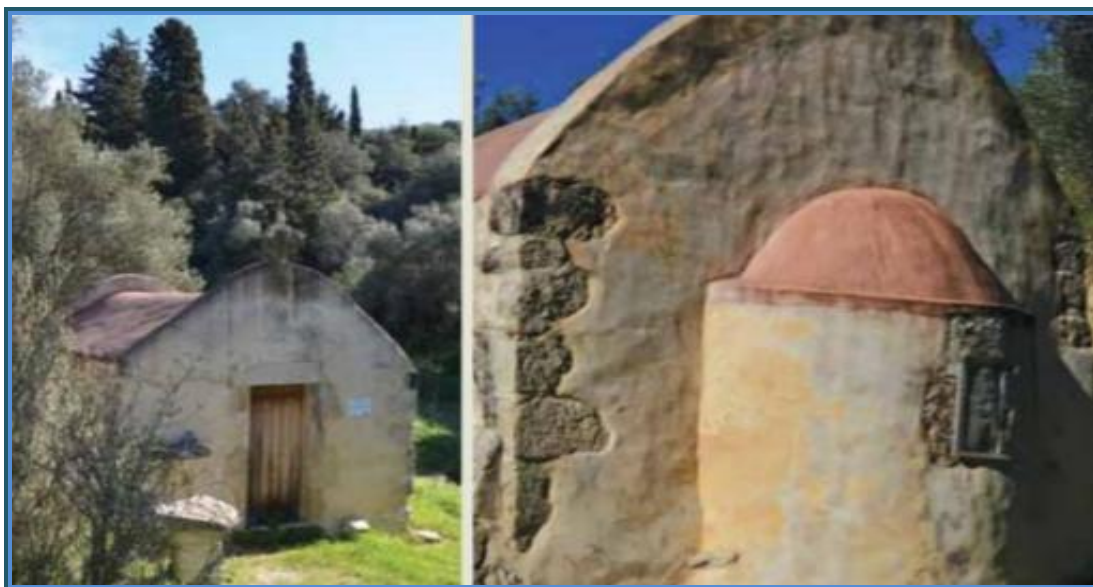
Τοιχογράφηση

Πρόσβαση
Δύσκολη
πρόσβαση
από αγροτικό
χωματόδρομο

Πρόκειται για ένα μονόχωρο καμαροσκεπαστο ναΐσκο ο οποίος αποκαταστάθηκε το 2003. Εσωτερικά ο ναός είναι κατάγραφος και οι τοιχογραφίες ανάγονται στον 14ο αιώνα. Η τοιχογράφηση του ναού είναι ιδιαίτερη καθώς η τεχνοτροπία μαρτυρά πως είτε έχει γίνει σε δύο φάσεις είτε από δύο διαφορετικούς αγιογράφους. Συγκεκριμένα το ιερό το οποίο έχει διαφορετική τεχνοτροπία από τον υπόλοιπο ναό κοσμεύεται στο τεταρτοσφαίριο της αψίδας από τη «Δέηση» με τον Παντοκράτορα και εκατέρωθεν την Παναγία με τον Ιωάννη τον Πρόδρομο, ενώ η κόγχη με τη σκηνή του «Μελισμού», όπου ο Χριστός είναι πλαισιωμένος από τους Συλλειτουργούντες Ιεράρχες. Στο μέτωπο του ανατολικού τοίχου εικονογραφείται σκηνή από τον «Επιτάφιο Θρήνο» και λίγο χαμηλότερα ο «Ευαγγελισμός». Στην καμάρα εικονογραφούνται οι σκηνές της «Γέννησης» και της «Βάπτισης», στον βόρειο τοίχο, που βρίσκεται μέσα στο ιερό, απεικονίζεται ο Άγιος Τίτος και ο Διάκονος Στέφανος και στο νότιο ο Άγιος Βλάσιος, ο Κύρος και ο Μέγας Αθανάσιος.

Στη καμάρα του κυρίως ναού απεικονίζονται σκηνές από το Δωδεκάορτο, όπως η «Μεταμόρφωση», η «Υπαπαντή» και η «Βαϊοφόρος». Στο νότιο τοίχο ο Χριστός και ο Άγιος Νικόλαος Μύρων, στον βόρειο τοίχο απεικονίζεται ο Άγιος Γεώργιος, ο Άγιος Δημήτριος και ο Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος. Στο νότιο τοίχο απεικονίζεται ο Χριστός, ο Άγιος Νικόλαος και ένας μετωπικός Άγιος. Στον δυτικό τοίχο, ο Προφήτης Δαβίδ και ο Προφήτης Σολομών, ενώ σε χαμηλότερο επίπεδο η Αγία Αναστασία.

ΠΗΓΗ: Δήμος Χερσονήσου, Θρησκευτικές περιηγήσεις, 2014

Ένας ακόμη σημαντικός πολιτιστικός πόρος της περιοχής είναι το «Αργυράκειο Πολεμικό Εθνολογικό Μουσείο» στην Επισκοπή το οποίο από το 1994 φιλοξενεί μια πολύ σημαντική πολεμική συλλογή του ιδρυτή του Μιχάλη Αργυράκη. Παρουσιάζονται οικογενειακά κειμήλια, στρατιωτικός εξοπλισμός από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, φωτογραφίες και έγγραφα, ενώ υπάρχει και πλούσιο λαογραφικό υλικό του νεωτέρου Κρητικού Λαϊκού πολιτισμού.

Επίσης, στο Καινούριο Χωριό που χαρακτηρίζεται για την μακρόχρονη ιστορία του στην παραγωγή κρασιού λειτουργεί μουσείο οίνου όπου στο υπόγειο υπάρχει κελάρι που φυλάσσονται βαρέλια με πολλά διαφορετικά είδη κρασιού, καθώς και οι εγκαταστάσεις παραγωγής κρασιού που διασώζονται από την Ενετική εποχή.

Στην περιοχή δραστηριοποιούνται αρκετοί πολιτιστικοί σύλλογοι που με τη δράση τους προσπαθούν να αναδείξουν το πολιτιστικό απόθεμα μέσα από διάφορα δρώμενα.

Οι πολιτιστικοί Σύλλογοι ανά οικισμό είναι:

- Κίνηση Πολιτών Επισκοπής
- Πολιτιστικός Σύλλογος Σταμνίων
- Πολιτιστικός Σύλλογος Καινούριου Χωριού
- Πολιτιστικός Σύλλογος Γαλίφας
- Πολιτιστικός Σύλλογος Αϊτανίων
- Πολιτιστικός Σύλλογος Σγουροκεφαλίου
- Πολιτιστικός Σύλλογος Γάλιπε
- Πολιτιστικός Σύλλογος Επισκοπής
- Πολιτιστικός Σύλλογος Σκοπέλων

Εκτός των παραπάνω πολιτιστικών συλλόγων δραστηριοποιείται στην περιοχή και ο ιδιαίτερα ενεργός Σύλλογος Γυναικών Επισκοπής «Εργάνη» με υπερτοπική εμβέλεια και φήμη.

Η πολιτιστική δράση στην περιοχή δεν περιορίζεται μόνο σε τοπικές εκδηλώσεις αντίθετα τα τελευταία χρόνια στην Επισκοπή πραγματοποιούνται διεθνείς εμβέλειας πολιτιστικά γεγονότα που προβάλλουν την περιοχή και προσελκύουν πλήθος επισκεπτών. Ενδεικτικά αναφέρεται το διεθνές φεστιβάλ μουσικής και τέχνης “Aegean arts”.

2.10 Διαρθρωτικές παρεμβάσεις και έργα

Κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο στην περιοχή μελέτης υλοποιήθηκαν διάφορες παρεμβάσεις στο πλαίσιο της αναβάθμισης της ποιότητας ζωής της ενδοχώρας.

Ειδικότερα :

Στον **τομέα της εκπαίδευσης** εντάσσεται η λειτουργία παιδικού σταθμού στην Επισκοπή, η διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου και η κατασκευή περίφραξης του παιδικού σταθμού που χρηματοδοτήθηκε από το Πρόγραμμα «Κρήτη - Πράσινη Ανάπτυξη». Επίσης υλοποιήθηκε το πρόγραμμα πιλοτικής εισαγωγής διαδραστικών συστημάτων και συναφούς εξοπλισμού στην τάξη – Σχολική Επιτροπή Γυμνασίου Επισκοπής.

Στον **οικιστικό τομέα** έχουν πραγματοποιηθεί αρκετές παρεμβάσεις που βελτιώνουν την ποιότητα ζωής των κατοίκων, την αισθητική των οικισμών και παράλληλα, ενισχύουν την επισκεψιμότητά τους.

Ειδικότερα αναφέρονται :

- ☒ η ανάπλαση της κεντρικής πλατείας στο Σγουροκεφάλι με χρηματοδότηση από το ΕΣΠΑ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου 2007-2013. Στόχος της παρέμβασης ήταν η βελτίωση της προσβασιμότητας και της ασφάλειας, με το διαχωρισμό πεζών και οχημάτων, η δημιουργία χώρων στάθμευσης και διαβάσεων πεζών και

παράλληλα η αισθητική αναβάθμιση του οικισμού με δενδροφυτεύσεις, τοποθέτηση φωτιστικών σωμάτων, κ.α.

- ☒ η ολοκλήρωση της αναβάθμισης του οικισμού της Επισκοπής με στόχο την ισόρροπη αναβάθμιση τόσο σε αισθητικό, όσο και σε χρηστικό επίπεδο. Ο οικισμός αναβαθμίστηκε και περιβαλλοντικά με την αντικατάσταση υποδομών ύδρευσης από άλλες, φιλικότερες προς το περιβάλλον. Το έργο χρηματοδοτήθηκε από το ΕΣΠΑ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου 2007-2013.
- ☒ η ολοκλήρωση του δρόμου πατητηριών – παρεμβάσεις σοκακιών Καινούριου Χωριού. Με το εν λόγω έργο αναβαθμίστηκε αισθητικά ο οικισμός μέσα από την επίτευξη ομοιόμορφης εικόνας του δημόσιου χώρου. Οι παρεμβάσεις χρηματοδοτήθηκαν από το Πρόγραμμα «Κρήτη – Πράσινη Ανάπτυξη».
- ☒ η ανάπλαση των οικισμών Αϊτανίων – Γαλίφας και Γάλιπε, χρηματοδότηση: Πρόγραμμα «Κρήτη – Πράσινη Ανάπτυξη».
- ☒ η αναβάθμιση του οικισμού της Επισκοπής που χρηματοδοτήθηκε από το Πρόγραμμα «Κρήτη – Πράσινη Ανάπτυξη».
- ☒ η ανάπλαση της πίσω γειτονιάς του Σγουροκεφαλίου με χρηματοδότηση από το Πρόγραμμα «Κρήτη – Πράσινη Ανάπτυξη».
- ☒ η αντικατάσταση επίστρωσης της κεντρικής πλατείας Επισκοπής, που υλοποιήθηκε με ίδια έσοδα του Δήμου.

Στον τομέα των **οδικών υποδομών** αναφέρεται η ασφαλτόστρωση του δρόμου σύνδεσης Επισκοπής με τις Χοχλακιές και το γήπεδο ποδοσφαίρου, έργο που χρηματοδοτήθηκε από το Πρόγραμμα «Κρήτη – Πράσινη Ανάπτυξη». Σημαντικό έργο θεωρείται η βελτίωση του δρόμου Καρτερός – Επισκοπής. Πραγματοποιήθηκαν εργασίες κατασκευής ισόπεδων κόμβων, συνδετήριων κλάδων, τοίχων αντιστήριξης, αποκατάστασης υφιστάμενου οδικού δικτύου, οδοστρωσίας και ασφαλικών, σήμανσης και φύτευσης, καθώς και εργασίες ηλεκτροφωτισμού των κόμβων.

Ο συγκεκριμένος δρόμος συνδέει τον Βόρειο Οδικό Άξονα της Κρήτης και την τουριστική ζώνη της Βόρειας Κρήτης με την ενδοχώρα της ΠΕ Ηρακλείου επιτυγχάνοντας ασφαλέστερη και ταχύτερη πρόσβαση των κατοίκων της περιοχής,

αλλά και διάχυση των τουριστών από τις παράκτιες τουριστικές περιοχές, στην ενδοχώρα. Το έργο χρηματοδοτήθηκε από το ΠΕΠ ΚΡΗΤΗΣ 2007-2013.

Στον τομέα των **υποδομών περιβάλλοντος** αναφέρονται η αντικατάσταση και επέκταση τμημάτων εξωτερικών δικτύων ύδρευσης στο σύνολο του Δήμου Χερσονήσου και η δημιουργία δικτύου πληροφοριακής σήμανσης στην ενδοχώρα του Δήμου όπου βρίσκεται και η περιοχή της Επισκοπής.

Ακόμη, υλοποιήθηκαν **δασοτεχνικά έργα** όπως : αποκατάσταση - συντήρηση του κοινόχρηστου πάρκου «Γ. Παναγιωτάκη», υλοποίηση ήπιων παρεμβάσεων για την προστασία - αποκατάσταση στο φαράγγι Καρτερού και αντιπυρική προστασία αναδασώσεων οικισμού Γάλιπε.

Στον **πρωτογενή τομέα**, το 2014 υπεγράφη προγραμματική σύμβαση μεταξύ της Περιφέρειας Κρήτης, του Δήμου Χερσονήσου και του Ελληνικού Γεωργικού Οργανισμού "Δήμητρα" για την υλοποίηση του έργου «Δημιουργία πιλοτικού – πειραματικού αμπελώνα» στη Δημοτική Ενότητα Επισκοπής. Επίσης με ίδια έσοδα του Δήμου Χερσονήσου πραγματοποιήθηκε συντήρηση των αρδευτικών γεωτρήσεων της Δ.Ε. Επισκοπής.

Στον **τομέα του τουρισμού** αναφέρεται η υλοποίηση του έργου «Δημιουργία δικτύου πληροφοριακής σήμανσης στην Ενδοχώρα του Δήμου Χερσονήσου» με τη στήριξη του ΠΕΠ Κρήτης 2007-2013 (ΟΣΑΠΥ). Ειδικότερα, τοποθετήθηκαν θεματικές πινακίδες προσανατολισμού και άλλες πληροφοριακές πινακίδες σήμανσης σε σημεία τουριστικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος, εντός των οικισμών αλλά και σε κοντινή

απόσταση γύρω από αυτούς για τις πιθανές διαδρομές περιήγησης μεταξύ αυτών των σημείων. Επίσης, πραγματοποιήθηκε η προμήθεια εφαρμογών Γεωγραφικού Συστήματος Πληροφοριών (GIS) και Σημείων Ενημέρωσης Κοινού (Infokiosks), καθώς και η ανάπτυξη γεωχωρικής βάσης δεδομένων. Το αποτέλεσμα της παρέμβασης ήταν η δημιουργία ενός σύνθετου δικτύου πληροφοριακής σήμανσης για τους επισκέπτες της ενδοχώρας του Δήμου Χερσονήσου, με αξιοποίηση και των νέων τεχνολογιών.

Σε ότι αφορά την ιδιωτική πρωτοβουλία, στο πλαίσιο του Προγράμματος LEADER+ (2007-2013) υλοποιήθηκαν δύο ιδιωτικές επενδύσεις στην Επισκοπή που αφορούσαν σε εκσυγχρονισμό ελαιοτριβείου και αρτοποιείου αντίστοιχα.

Από τα προηγούμενα καθίσταται σαφές ότι η όποια επενδυτική δραστηριότητα έχει αναπτυχθεί έως σήμερα στην περιοχή της Επισκοπής εστιάζεται σχεδόν αποκλειστικά σε δημόσιου χαρακτήρα παρεμβάσεις και ειδικά σε υποδομές, ενώ απουσιάζουν οι επενδύσεις στον ιδιωτικό τομέα. Αυτό ερμηνεύεται από την οικονομική κρίση, την ανασφάλεια και την αδυναμία ανάληψης επιχειρηματικού ρίσκου, αλλά και στην έλλειψη ιδιωτικών και τραπεζικών κεφαλαίων.

3. Ανάλυση συγκριτικών πλεονεκτημάτων & μειονεκτημάτων (Swot Analysis)

Η SWOT ανάλυση αποτελεί μια τεχνική σχεδιασμού και οργάνωσης ενός συνεκτικού πλαισίου λήψης αποφάσεων με ευρεία χρήση, ιδιαίτερα στον τομέα των στρατηγικών και επιχειρησιακών αποφάσεων. Χρονικά εφαρμόζεται κατά τα πρώτα στάδια της αναπτυξιακής διαδικασίας.

Βασικό ζητούμενο της εφαρμογής της ανάλυσης SWOT είναι ο αποτελεσματικός συνδυασμός των ενδογενών αναπτυξιακών χαρακτηριστικών και δυνατοτήτων, με μια σειρά από εξωτερικούς προσδιοριστικούς (ευνοϊκούς ή δυσμενείς) παράγοντες, με στόχο την επιτυχή υποστήριξη δράσεων σε τοπικό και υπερτοπικό επίπεδο.

Οι βασικές διαστάσεις της ανάλυσης παρουσιάζονται ως ακολούθως :

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	Απειλές (Threats)	Δράσεις Αντιμετώπισης	Προσπάθειες Αποφυγής
	Ευκαιρίες (Opportunities)	Δράσεις Αξιοποίησης	Δράσεις Διερεύνησης
		Πλεονεκτήματα (Strengths)	Αδυναμίες (Weaknesses)
		ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	

Κατά την ανάλυση επιχειρείται να απαντηθούν ερωτήματα που αφορούν την περιοχή όπως:

Δυνάμεις:

- ☒ Ποια είναι τα τοπικά πλεονεκτήματα;
- ☒ Σε τι συνιστάται το τοπικό κεφάλαιο;
- ☒ Ποιοι είναι οι διαθέσιμοι πόροι που είναι μοναδικοί;
- ☒ Τι θεωρούν οι κάτοικοι ως πραγματική δυναμική της περιοχής;

Αδυναμίες:

- ☒ Τι θα μπορούσε να βελτιωθεί;
- ☒ Τι θα έπρεπε να αποφευχθεί;
- ☒ Τι θεωρούν οι κάτοικοι ως πραγματική αδυναμία;

Ευκαιρίες:

- ☒ Ποιές είναι οι ευκαιρίες για την περιοχή (π.χ. αλλαγή τρόπου ζωής, νέα πρότυπα ανάπτυξης, τουριστικές τάσεις, καταναλωτικά πρότυπα, κ.α.)

- ☒ Ποιές είναι οι τάσεις που αφορούν και επηρεάζουν την περιοχή;

Απειλές:

- ☒ Ποια εμπόδια εμφανίζονται και συγκρατούν την ανάπτυξη της περιοχής;
- ☒ Καταγράφονται πολιτικές, αποφάσεις και πρωτοβουλίες που αναμένεται να λειτουργήσουν αρνητικά για την περιοχή;
- ☒ Αποτελεί κάποια από τις αδυναμίες πραγματική απειλή για την ανάπτυξη της περιοχής;

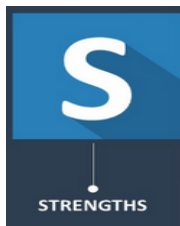
Εσωτερικά πλεονεκτήματα – ευκαιρίες εξωτερικού περιβάλλοντος	Εσωτερικές αδυναμίες – ευκαιρίες εξωτερικού περιβάλλοντος
Πλήρης «εκμετάλλευση» των εσωτερικών πλεονεκτημάτων για την αποτελεσματική αξιοποίηση των ευκαιριών που προσφέρει το εξωτερικό περιβάλλον	Έμφαση στις δράσεις αντιμετώπισης των εσωτερικών αδυναμιών και ιδιαίτερα εκείνων που εμποδίζουν την πλήρη αξιοποίηση των ευκαιριών, που προσφέρει το εξωτερικό περιβάλλον
Εσωτερικά πλεονεκτήματα – απειλές εξωτερικού περιβάλλοντος	Εσωτερικές αδυναμίες - απειλές εξωτερικού περιβάλλοντος
Έμφαση στις δράσεις που στοχεύουν στην περεταίρω ενίσχυση και εκμετάλλευση των εσωτερικών πλεονεκτημάτων και ιδιαίτερα εκείνων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν αποτελεσματικότερα, για την αντιμετώπιση των εξωτερικών απειλών	Έμφαση στις δράσεις που στοχεύουν στην εξάλειψη ή στη μείωση των εσωτερικών αδυναμιών και ιδιαίτερα εκείνων που αυξάνονται από την αρνητική επίδραση των παραγόντων των εξωτερικών απειλών

Στη βάση των παραπάνω και έπειτα από την καταγραφή των στοιχείων και δεδομένων που συνθέτουν τη φυσιογνωμία της περιοχής της Επισκοπής εντοπίζονται και αξιολογούνται οι πόροι εκείνοι, υλικοί και άυλοι (φυσικοί, πολιτιστικοί, ανθρώπινοι πόροι, φήμη, εικόνα, δυνατότητες, προοπτικές κ.α.), που αποτελούν το ενδογενές δυναμικό και αποτυπώνουν το εσωτερικό περιβάλλον, από το οποίο προκύπτουν τα τοπικά χαρακτηριστικά και τα σημεία υπεροχής – συγκριτικά πλεονεκτήματα. Ωστόσο, οι πόροι από μόνοι τους δε μπορούν να δώσουν ώθηση στην τοπική ανάπτυξη. Πρέπει να συνδυαστούν κατάλληλα και να μετατραπούν σε «θεμελιώδεις ικανότητες» που προσδίδουν διατηρήσιμο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα

και δημιουργούν τις προϋποθέσεις σε τοπικό επίπεδο για μεγαλύτερη ελκυστικότητα και γενικότερη αναζωογόνηση. Είναι άλλωστε διαπιστωμένο ότι όταν ένα συγκριτικό πλεονέκτημα είναι ισχυρό και περιλαμβάνει συνδυασμό πολλών ικανοτήτων και πόρων είναι δύσκολο να γίνει αντικείμενο μίμησης και αντιγραφής. Δεσπόζουσας σημασίας ενέργεια κατά την ανάλυση του εσωτερικού περιβάλλοντος είναι και ο εντοπισμός των αδυναμιών, προκειμένου αυτές να εκτιμηθούν και να ληφθούν τα απαιτούμενα μέτρα αντιμετώπισής τους.

Παράλληλα, στο πλαίσιο της ανάλυσης SWOT διερευνάται το εξωτερικό περιβάλλον (οικονομικό, κοινωνικό, πολιτικό, θεσμικό κ.ά.) και εντοπίζονται οι ευκαιρίες που μπορούν να ενισχύσουν την αναπτυξιακή διαδικασία και προοπτική. Οι καταγεγραμμένες ευκαιρίες συνδυαζόμενες αποτελεσματικά με τα συγκριτικά πλεονεκτήματα, αποτελούν μέρος του στρατηγικού πλαισίου ανάπτυξης για ελκυστικές και πολύ-λειτουργικές τοπικές κοινότητες με αυξημένη ελκυστικότητα - επισκεψιμότητα και βιώσιμες θέσεις εργασίας. Είναι βέβαιο ότι η επιτυχία της αναπτυξιακής στρατηγικής εξαρτάται σημαντικά από τη δυνατότητα αξιοποίησης των ευκαιριών που προκύπτουν από το εξωτερικό περιβάλλον και κυρίως από την ετοιμότητα και ικανότητα προσαρμογής στις συνεχώς μεταβαλλόμενες συνθήκες. Επίσης, βασική παράμετρο αποτελεί και η διάγνωση εκείνων των μεταβλητών που εγκυμονούν κινδύνους για την τοπική ανάπτυξη, υπό την έννοια των απειλών που αν δεν αναγνωριστούν ή προληφθούν έγκαιρα, θα λειτουργήσουν επιζήμια.

Συνοψίζοντας, η ανάλυση SWOT που ακολουθεί αντικατοπτρίζει σε απόλυτο βαθμό την υπάρχουσα εικόνα της περιοχής της Επισκοπής, αφού στηρίχθηκε στα ευρήματα της ανάλυσης της υφιστάμενης κατάστασης όπως αυτά αποτυπώθηκαν στις ενότητες που προηγήθηκαν, και θα επικαιροποιηθούν-διαμορφωθούν από τα πορίσματα που θα προκύψουν από τη διαδικασία της διαβούλευσης που θα ακολουθήσει σε επόμενη φάση. Βασική επιδίωξη είναι μια πλήρη και καλά τεκμηριωμένη διάγνωση των εσωτερικών και εξωτερικών δεδομένων αλλά και προκλήσεων, στις οποίες καλείται να ανταποκριθεί η στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη της Δημοτικής Ενότητας της Επισκοπής.

Πλεονεκτήματα / Strengths

- ⊙ Ενδοχώρα - τμήμα ενός από τους πιο ανεπτυγμένους και δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς της Κρήτης.
- ⊙ Γειτνίαση με την πόλη του Ηρακλείου και τις κύριες πύλες εισόδου- εξόδου του νησιού, εύκολη και γρήγορη πρόσβαση.
- ⊙ Άμεση πρόσβαση από τον ΒΟΑΚ σε συνδυασμό με ικανοποιητικό οδικό δίκτυο.
- ⊙ Μικρή απόσταση από περιοχές με μεγάλη πληθυσμιακή συγκέντρωση και τουριστική δραστηριότητα (Μάλια, Χερσόνησος, Γούβες, κ.α.).
- ⊙ Ευκολία πρόσβασης από τουριστικές περιοχές που προσφέρουν οργανωμένες υποδομές διαμονής και εστίασης.
- ⊙ Προσέλκυση μόνιμων κατοίκων στους μεγαλύτερους οικισμούς.
- ⊙ Αισθητική αναβάθμιση οικισμών μέσα από δράσεις ανάπλασης.
- ⊙ Συγκέντρωση αξιόλογων φυσικών και πολιτιστικών πόρων, ύπαρξη περιπατητικών και ποδηλατικών διαδρομών, δικτύου βυζαντινών εκκλησιών, κ.α.
- ⊙ Ενεργό τοπικό δυναμικό (σημαντικός αριθμός πολιτιστικών συλλόγων, σύλλογος γυναικών «ΕΡΓΑΝΗ» που προωθεί τα τοπικά προϊόντα και τη γαστρονομία).
- ⊙ Σημαντικός αριθμός υποδομών εστίασης και αναψυχής (ταβέρνες, καφεενεία).
- ⊙ Ύπαρξη τουριστικών κλινών.
- ⊙ Υλοποίηση πολιτιστικών δράσεων διεθνούς εμβέλειας.
- ⊙ Ικανοποιητικό επίπεδο κοινωνικών υποδομών συγκριτικά με τον υφιστάμενο πληθυσμό.

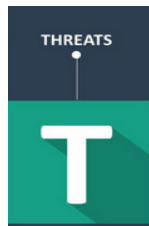
Αδυναμίες / Weaknesses

- ⊙ Αδυναμία συγκράτησης του πληθυσμού στο σύνολο της περιοχής και ιδίως των νέων.
- ⊙ Ανομοιόμορφη κατανομή του πληθυσμού στους οικισμούς.
- ⊙ Δυσμενείς δημογραφικοί δείκτες (γηρασμένος πληθυσμός και δυσκολία ανανέωσής του).
- ⊙ Χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και περιορισμένη εξειδίκευση του εργατικού δυναμικού.
- ⊙ Αυξημένες εκροές – μετακινήσεις πληθυσμού για εργασία σε όμορες περιοχές (πόλη Ηρακλείου, τουριστικούς οικισμούς).
- ⊙ Υψηλό ποσοστό μη οικονομικά ενεργού πληθυσμού, μείωση της απασχόλησης στο διάστημα 2001-2011 και αντίστοιχα αύξηση του ποσοστού ανεργίας το οποίο κινείται σε επίπεδα υψηλότερα του μέσου όρου της Περιφέρειας Κρήτης.
- ⊙ Συρρίκνωση του πρωτογενή τομέα και συνεχής ενδυνάμωση του τριτογενή τομέα.
- ⊙ Περιορισμένη και μικρής δυναμικής επιχειρηματικότητα, εστιασμένη σε παραδοσιακούς τομείς.
- ⊙ Εξάρτηση της γεωργίας κυρίως από την ελαιοκαλλιέργεια και λιγότερο από την αμπελοκαλλιέργεια, χαμηλές επιδόσεις λόγω της κλιματικής αλλαγής και της λειψυδρίας.
- ⊙ Πολυτεμαχισμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, γήρανση των αγροτών, εγκατάλειψη καλλιεργειών.
- ⊙ Ανεπάρκεια υποδομών διαχείρισης υγρών αποβλήτων.
- ⊙ Χαμηλός βαθμός επιχειρηματικής δραστηριότητας και ιδιωτικών επενδύσεων και έλλειψη συνεργιών μεταξύ παραγωγικών κλάδων.

Ευκαιρίες / Opportunities

- ⊙ Η γεωγραφική θέση – περιαστικός χαρακτήρας της περιοχής.
- ⊙ Η τάση επανεγκατάστασης στον αγροτικό χώρο για πρώτη και δεύτερη κατοικία και ανάληψη επιχειρηματικής δραστηριότητας.
- ⊙ Το άθικτο και ιδιαίτερο φυσικό περιβάλλον.
- ⊙ Η νέα πραγματικότητα που θα προκύψει με την κατασκευή και λειτουργία του νέου αεροδρομίου στο Καστέλι, σε μικρή σχετικά απόσταση από την περιοχή.
- ⊙ Η ανάγκη αποφόρτισης του παράκτιου μετώπου του Δήμου Χερσονήσου με διάχυση της τουριστικής δραστηριότητας (και) στους οικισμούς της ενδοχώρας.
- ⊙ Η ανάγκη εμπλουτισμού και διαφοροποίησης του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος του Δήμου Χερσονήσου με στοιχεία που προωθούν τον εναλλακτικό τουρισμό (αξιοποίηση των πλούσιων φυσικών, πολιτιστικών και ανθρωπογενών πόρων της περιοχής).
- ⊙ Η προώθηση της διασύνδεσης τουρισμού – πολιτισμού με τον αγροδιατροφικό τομέα ως στρατηγική επιλογή της Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Κρήτης.
- ⊙ Η αξιοποίηση χρηματοδοτικών πόρων για τη στήριξη του αγροτικού χώρου (ΤΑΠΤΟΚ, ΕΓΤΑΑ) και τη βελτίωση των υποδομών υγείας & πρόνοιας, περιβάλλοντος, εκπαίδευσης κ.α. (ΕΚΤ, ΕΤΠΑ).
- ⊙ Οι πολιτικές ενίσχυσης κοινωνικής οικονομίας.
- ⊙ Η διασύνδεση ανεπτυγμένων οικονομικών κέντρων με ζώνες της υπαίθρου.
- ⊙ Η αύξηση του καταναλωτικού ενδιαφέροντος για ποιοτικά, αναγνωρίσιμα και σε μικρές συσκευασίες προϊόντα.

Απειλές / Threats

- ⊙ Η συνέχιση της πληθυσμιακής αποψίλωσης και η περεταίρω γήρανση του πληθυσμού.
- ⊙ Η συνεχής εγκατάλειψη του πρωτογενή τομέα και η συρρίκνωση παραδοσιακών καλλιεργειών και δραστηριοτήτων.
- ⊙ Η περαιτέρω αύξηση του κόστους της αγροτικής παραγωγής.
- ⊙ Οι πιέσεις της αγροτικής γης από τη ζήτηση για Α' και Β' κατοικία.
- ⊙ Οι διεθνείς πιέσεις στην αγορά του ελαιολάδου που αποτελεί για την περιοχή βασικό προϊόν.
- ⊙ Η ανάπτυξη άναρχων χρήσεων γης λόγω καθυστέρησης στη διευθέτησή-ρύθμιση τους (έγκριση ΣΧΟΟΑΠ πρώην Καποδιστριακού Δήμου Επισκοπής).
- ⊙ Η έλλειψη κεφαλαίων για ιδιωτικές επενδύσεις, λόγω της συνέχισης της οικονομικής ύφεσης.
- ⊙ Η έλλειψη ουσιαστικών κινήτρων για μόνιμη εγκατάσταση στην περιοχή.
- ⊙ Η μη αξιοποίηση του τοπικού κεφαλαίου και η περιορισμένη συνέργεια και συνεργασία των τοπικών φορέων.
- ⊙ Περιβαλλοντικές πιέσεις στο φυσικό περιβάλλον λόγω ανεπάρκειας σχετικών υποδομών.

Από το σύνολο των ευρημάτων της Swot Ανάλυσης παρουσιάζονται παρακάτω τα σημαντικότερα πορίσματα εξ αυτών, από τα οποία μάλιστα αναδεικνύονται και προκύπτουν βασικές αναπτυξιακές ανάγκες και προτεραιότητες της περιοχής στις οποίες καλείται να στοχεύσει το Πρόγραμμα.

Ειδικότερα:

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Η περιοχή της Επισκοπής όντας ζώνη της ενδοχώρας του Δήμου Χερσονήσου βρίσκεται σε λειτουργική αλλά και οικονομική εξάρτηση από τις παράκτιες τουριστικές περιοχές που την περιβάλλουν και κυρίως από το Πολεοδομικό Συγκρότημα Ηρακλείου. Ο κοινωνικός της ιστός διακρίνεται από δημογραφική γήρανση, δυσκολία ανανέωσης του πληθυσμού, φυγή των νέων και πληθυσμιακή ερήμωση των μικρότερων οικισμών. Το εργατικό δυναμικό, μικρό σε μέγεθος και συνεχώς μειούμενο, χαρακτηρίζεται από χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και εξειδίκευση και απασχολείται σε δραστηριότητες χαμηλής προστιθέμενης αξίας και υψηλής εποχικότητας (τουρισμός, γεωργία).

Η απασχόληση και το τοπικό εισόδημα συγκρατούνται σε χαμηλά επίπεδα και επηρεάζονται αρνητικά από την απουσία επιχειρηματικού ενδιαφέροντος και επενδύσεων στην περιοχή που αποτελεί παγιωμένη κατάσταση των τελευταίων ετών συνέπεια και της οικονομικής ύφεσης.

Η αναβάθμιση των γνώσεων και των δεξιοτήτων των κατοίκων και η συνεχής ενημέρωση συνιστά καίριο ζήτημα, καθώς το ανθρώπινο δυναμικό επηρεάζεται και επηρεάζει καθοριστικά την αναπτυξιακή πορεία της περιοχής. Η ενημέρωση για νέες ευκαιρίες (π.χ. νέες δυναμικές καλλιέργειες, νέοι κλάδοι της οικονομίας όπως κοινωνική οικονομία, κυκλική οικονομία, πράσινη ανάπτυξη) ενδέχεται να κινητοποιήσουν το επιχειρηματικό και επενδυτικό ενδιαφέρον.

Το επίπεδο ποιότητας ζωής και οι ευκαιρίες απασχόλησης υπολείπονται εκείνων των αστικών περιοχών και αποτελούν τα βασικά αίτια εγκατάλειψης της περιοχής. Ακόμη, η μη εφαρμογή χωροταξικού σχεδιασμού και θεσμοθετημένων χρήσεων γης έχει

επηρεάσει την αναπτυξιακή φυσιογνωμία της και προς τούτο απαιτείται άμεση αντιμετώπιση του θέματος στην κατεύθυνση μάλιστα της ολοκληρωμένης και βιώσιμης ανάπτυξης της Επισκοπής δεδομένων και των αντίστοιχων πολιτικών χωρικής ανάπτυξης που προωθούνται στα διάφορα επίπεδα λήψης αποφάσεων (εθνικά, περιφερειακά και τοπικά).

Από την άλλη, η περαιτέρω αύξηση του κόστους της αγροτικής παραγωγής σε συνάρτηση με τα διαρθρωτικά προβλήματα που αντιμετωπίζει ο αγροτικός τομέας και διαρκώς εντείνονται, ενδέχεται να οδηγήσουν σε περεταίρω συρρίκνωση του πρωτογενή τομέα. Σε περίπτωση μάλιστα που δε δημιουργηθούν προϋποθέσεις και νέα κίνητρα για εργασία, προβλέπεται ερήμωση των οικισμών που στηρίζονται σήμερα στη γεωργία και γενικότερα πληθυσμιακή αποψίλωση με ροές προς τις τουριστικά αναπτυγμένες περιοχές. Ζητούμενο επομένως είναι να διαμορφωθούν εκείνες οι προϋποθέσεις που θα καταστήσουν την Επισκοπή τόπο ελκυστικό για κατοικία και εργασία, αξιοποιώντας τη μέχρι σήμερα αργούσα δυναμική και τους αναξιοποίητους ή /και σε λανθάνουσα κατάσταση τοπικούς πόρους.

Τέλος, η προστασία, αξιοποίηση και ανάδειξη των στοιχείων που διαμορφώνουν την τοπική ταυτότητα της περιοχής κρίνεται επιβεβλημένη και αποτελεί πρόκληση που πρέπει να κερδηθεί, καθώς συνιστούν τα εχέγγυα που μπορούν να διαμορφώσουν ένα νέο πρότυπο ανάπτυξης με προοπτικές για ένα καλύτερο μέλλον για την τοπική κοινωνία και οικονομία.

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

Η εγγύτητα της περιοχής της Επισκοπής με την πόλη του Ηρακλείου, καθώς και με τουριστικές περιοχές υψηλής επισκεψιμότητας του Δήμου Χερσονήσου σε συνάρτηση με την εύκολη και γρήγορη πρόσβαση προς αυτές, και το προγραμματισμένο νέο διεθνές αεροδρόμιο Ηρακλείου στο Καστέλι Πεδιάδος διαμορφώνουν το πλαίσιο των κύριων σημείων υπεροχής της περιοχής μελέτης από τα οποία με τον κατάλληλο σχεδιασμό μπορούν να προκύψουν βάσιμες ευκαιρίες τοπικής ανάπτυξης.

Τα πλεονεκτήματα πρέπει να αξιοποιηθούν σε συνδυασμό, σύνδεση και σε συνάρτηση με το τοπικό κεφάλαιο (φυσικό περιβάλλον, πολιτιστικοί και ανθρωπογενείς πόροι) στην κατεύθυνση της διαμόρφωσης μιας πολύ-λειτουργικής ενδοχώρας στην οποία θα διαχέεται η πληθυσμιακή συγκέντρωση της πόλης του Ηρακλείου ολόκληρο το χρόνο, αλλά και η τουριστική κίνηση των παράλιων οικισμών στη λογική της προσφοράς εναλλακτικού τουρισμού με αιχμή το περιβάλλον, τον πολιτισμό και τη γαστρονομία.

Η τουριστική ανάπτυξη της περιοχής στα πρότυπα του βιώσιμου εναλλακτικού τουρισμού και του τουρισμού διημέρευσης θα δημιουργήσει μια νέα τάξη πραγμάτων, νέες ευκαιρίες απασχόλησης και τόνωσης της τοπικής οικονομίας και εν τέλει θα αποτελέσει το κίνητρο για την προσέλκυση νέων κατοίκων και την αναζωογόνηση της περιοχής.

Μέσα από το παρών Πρόγραμμα επιβάλλεται να καθοριστούν οι αναγκαίες παρεμβάσεις για την εξασφάλιση των απαιτούμενων υποδομών/υπηρεσιών/λειτουργιών που θα δράσουν υποστηρικτικά και συμπληρωματικά προς αυτή την κατεύθυνση.

Στο πλαίσιο αυτό καλούνται να συνεργαστούν και να συνδράμουν και όλοι οι τοπικοί φορείς (πολιτιστικοί σύλλογοι, σύλλογος γυναικών Εργάνη, κ.α.) της περιοχής δεδομένου ότι έχουν επίγνωση των προς ικανοποίηση αναγκών και των ενδογενών ευκαιριών που πρέπει να αξιοποιηθούν, μέσα από το συμμετοχικό σχεδιασμό από όπου θα προκύψει ένα Πρόγραμμα ρεαλιστικό, με επιτεύξιμους στόχους, δηλαδή ένας «οδικός χάρτης» με διαβάθμιση προτεραιοτήτων και χρονική ιεράρχηση που θα μπορεί να τεθεί άμεσα σε εφαρμογή.

Τέλος, στην περιοχή έχουν γίνει κατά το παρελθόν αξιόλογες διαρθρωτικές παρεμβάσεις (δημόσια έργα) σε διάφορους τομείς αναβαθμίζοντας την αισθητική των οικισμών και την ποιότητα ζωής. Για τις υπάρχουσες ανάγκες εκείνο που πρέπει να τύχει εκμετάλλευσης την τρέχουσα περίοδο είναι η αξιοποίηση των διαθέσιμων χρηματοδοτικών πόρων για τη στήριξη του αγροτικού χώρου (ΤΑΠΤΟΚ, ΕΓΤΑΑ) και τη βελτίωση των υποδομών (ΕΚΤ, ΕΤΠΑ) που κατά ευτυχή συγκυρία συνάδουν με τη φυσιογνωμία και τη διάρθρωση της περιοχής.

Η αξιοποίηση κονδυλίων για ανάπτυξη υποδομών που θα εξασφαλίσουν επάρκεια αρδευτικών πόρων θα συμβάλλει θετικά στις επιδόσεις του αγροτικού τομέα και της τοπικής οικονομίας εν γένει.

Τέλος, και κατά προτεραιότητα οι όποιες αναξιοποίητες υπάρχουσες υποδομές πρέπει να ενεργοποιηθούν, να ενταχθούν στην υπηρεσία της τοπικής ανάπτυξης, να λάβουν συγκεκριμένη χρήση και ρόλο προκειμένου να διαμορφωθεί μια «ζωντανή» και με προοπτικές περιοχή.

4. Σενάρια – Προτάσεις

Στην ενότητα αυτή αναδεικνύονται, υπό τη μορφή αρχικών κατευθύνσεων, οι κύριοι προβληματισμοί που αποτελούν συνάμα και κρίσιμα ζητήματα ανάπτυξης για τη Δημοτική Ενότητα της Επισκοπής. Πρόκειται για θέματα που αναδείχθηκαν από τη μελέτη του προφίλ της περιοχής και την ανάλυση SWOT, και είναι αυτά που θα αποτελέσουν κατά βάση το αντικείμενο συζήτησης μεταξύ της Δημοτικής Αρχής, της τοπικής κοινωνίας, αλλά και των φορέων της περιοχής, κατά το στάδιο της διαβούλευσης που θα ακολουθήσει, ώστε να γνωμοδοτήσουν όλα τα εμπλεκόμενα μέρη σε ότι αφορά τις ανάγκες, τη στόχευση, τη φιλοσοφία, το όραμα, το είδος και το περιεχόμενο του Ολοκληρωμένου Προγράμματος Βιώσιμης Ανάπτυξης για τη Δ.Ε. Επισκοπής.

Ειδικότερα, «πεδίο μελέτης» αποτελούν :

1. Το Πρότυπο Χωρικής Ανάπτυξης

Τα τελευταία χρόνια συντελείται δομικός μετασχηματισμός σε όλα τα χωρικά επίπεδα (αστικός χώρος, περιαστικός και αγροτικός χώρος) σε πολλαπλά πεδία όπως ο πληθυσμός, η απασχόληση, η παραγωγή-κατανάλωση, ο τρόπος ζωής, κ.α. Ο κοινωνικός αυτός μετασχηματισμός, επιβάλλει την υιοθέτηση στρατηγικού επαναπροσδιορισμού σε ότι αφορά το σχεδιασμό και τις κατευθύνσεις της τοπικής ανάπτυξης.

Το πρότυπο ανάπτυξης που υιοθετείται για την περιοχή της Επισκοπής είναι εκείνο της **βιώσιμης και αειφόρου ανάπτυξης** διασφαλίζοντας έτσι μακροχρόνια οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική ευημερία, ικανοποίηση των κατοίκων και των επισκεπτών από την πλευρά των παρεχόμενων υπηρεσιών και λειτουργιών.

Πρωθείται εν προκειμένου, ένα μοντέλο ανάπτυξης που δε θα επιφέρει μια στατική – παθητική στάση σε ότι αφορά το μικρό και μεγάλο περιβάλλον της περιοχής αντίθετα, θα προάγει μία συνεχή πορεία αλλαγής και προσαρμογής με στόχο την ικανοποίηση των αναγκών του σήμερα, χωρίς όμως να μειώνεται η δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν και τις δικές τους ανάγκες, μέσα από την ισόρροπη και

ισότιμη επιδίωξη και των τριών πυλώνων της Βιώσιμης Ανάπτυξης : Οικονομία – Περιβάλλον – Κοινωνία.

Κυρίαρχο ζητούμενο του Προγράμματος είναι να ανατρέψει τη μέχρι σήμερα εικόνα της πληθυσμιακής αποδυνάμωσης των περισσότερων οικισμών της Δ.Ε. Επισκοπής. Για να το πετύχει όμως αυτό, ο κρισιμότερος παράγοντας είναι να προκύψουν προϋποθέσεις που θα δημιουργήσουν νέες θέσεις απασχόλησης και θα κρατήσουν όχι μόνο τους υφιστάμενους κατοίκους, αλλά θα προσελκύσουν και νέους.

Ο στόχος λοιπόν για βελτίωση της (συνολικής) ανταγωνιστικότητας της περιοχής προϋποθέτει την ανάδειξη και αξιοποίηση των υφιστάμενων σημείων υπεροχής της περιοχής δηλαδή, των στοιχείων εκείνων που προσδιορίζουν την τοπικότητα, την ιδιαιτερότητα και μοναδικότητά της με ζητούμενο τη διαμόρφωση μιας ενιαίας χωρικής οντότητας, ανταγωνιστικής και ελκυστικής, τόπος κατοικίας, εργασίας, φιλικής από πλευράς επενδύσεων και επιχειρηματικότητας και φημισμένης ως προορισμός αναψυχής.

Ο προβληματισμός που προκύπτει είναι αν θα επιχειρηθεί να αξιοποιηθεί το σύνολο των ισχυρών στοιχείων/πλεονεκτημάτων της περιοχής ή αν πρέπει να προκριθούν/επιλεγούν εκείνοι οι πόροι της περιοχής που είναι πιο «ώριμοι», ικανοί και μπορούν με μικρές και όχι ιδιαίτερα χρονοβόρες παρεμβάσεις να στηρίξουν το εγχείρημα της βελτίωσης της τοπικής ανταγωνιστικότητας της περιοχής διαμορφώνοντας νέα δεδομένα και επιφέροντας πρόοδο σε πολλαπλά επίπεδα (οικονομική, ποιότητα ζωής, κ.α.).

Εφικτό, ρεαλιστικό και ορθότερο (στην παρούσα φάση) κρίνεται να προσδιοριστούν οι κατευθύνσεις και οι τομείς οικονομικής δραστηριότητας που εμφανίζουν δυναμική και προοπτικές και συνάμα μπορούν να στηρίξουν την ολοκληρωμένη ανάπτυξη και την πολυδραστηριότητα στην περιοχή.

Η μονοκαλλιέργεια που μέχρι σήμερα υπάρχει και εστιάζει σε ότι αφορά στον αγροτικό τομέα στην ελαιοκαλλιέργεια και δευτερευόντως στην αμπελοκαλλιέργεια, στο δευτερογενή τομέα στις κατασκευαστικές εργασίες και στον τριτογενή τομέα στο εμπόριο δεν μπορεί να συνεχιστεί, καθώς οι οικονομικές επιδόσεις είναι χαμηλές και γενικότερα οι ευκαιρίες εργασίας και επιχειρηματικότητας περιορισμένες με κίνδυνο

την περεταίρω ερήμωση των οικισμών. Κατά συνέπεια η ανάπτυξη νέων συμπληρωματικών δραστηριοτήτων και η δημιουργία μιας πολύ-λειτουργικής υπαίθρου θεωρείται μονόδρομος και το πλέον κατάλληλο σενάριο στην προσπάθεια να ενταχθεί η Επισκοπή σε μια νέα αναπτυξιακή τροχιά.

Το δίλημμα λοιπόν για τι είδους ανάπτυξη οραματιζόμαστε για την περιοχή «τομεακή» ή «πολυτομεακή» κλίνει με βεβαιότητα προς το δεύτερο σενάριο με παρεμβάσεις όχι μόνο σε έναν τομέα, αλλά στο συνδυασμό δραστηριοτήτων και στους τρεις τομείς της οικονομίας και σε διαφορετικά αναπτυξιακά πεδία (περιβάλλον, πολιτισμός, τουρισμός, αγροδιατροφή). Σε αυτό το πρότυπο κινείται άλλωστε και ο περιφερειακός σχεδιασμός και η Έξυπνη Εξειδίκευση της Κρήτης προωθώντας τα συμπλέγματα : Τουρισμός – Αγροδιατροφή, Τουρισμός - Περιβάλλον – Πολιτισμός.

Σε ότι αφορά τον πρωτογενή τομέα, τα ερωτήματα που προκύπτουν είναι κατά πόσο μπορεί να σταματήσει να παρακμάζει ο συγκεκριμένος τομέας, ποιες παρεμβάσεις μπορούν να πραγματοποιηθούν προκειμένου να αντιμετωπιστούν καίρια προβλήματα που επηρεάζουν την αγροτική παραγωγή, πόσο μπορεί να συνδράμει ο τομέας της κοινωνικής οικονομίας στην αναδιάταξη δυνάμεων και στην ενδυνάμωση του πρώτου τομέα της οικονομίας και αν υπάρχει δυνατότητα ανάπτυξης, συμπληρωματικά με τις υφιστάμενες, νέων δυναμικών καλλιέργειών και ποιες είναι αυτές, καθώς και αν υπάρχει η δυνατότητα μετάβασης και σε ποια ένταση, σε μια γεωργία πιο φιλική προς το περιβάλλον.

Το γεγονός ότι η ηλικία των μέχρι σήμερα απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα είναι σχετικά μεγάλη (το 61% είναι άνω των 50 ετών) δεν αφήνει πολλά περιθώρια για μεταβολές στο παραγωγικό μοντέλο της αγροτικής οικονομίας και ως εκ τούτου η προσέλκυση νέων αγροτών συνιστά θέμα προς διερεύνηση.

Αναφορικά με το δευτερογενή τομέα και τη μεταποίηση δεν προδιαγράφονται ιδιαίτερες προοπτικές και αυτό άλλωστε αποτυπώνεται από τη στασιμότητα που χαρακτηρίζει το συγκεκριμένο τομέα στο διάστημα της δεκαετίας 2001-2011 και συνεπώς οι όποιες σκέψεις ενδυνάμωσης μόνο θεωρητική υπόσταση μπορούν να έχουν.

Κατά συνέπεια, η βελτίωση της οικονομικής ανταγωνιστικότητας της περιοχής μπορεί να προέλθει από την περεταίρω ενίσχυση του τριτογενή τομέα ο οποίος άλλωστε σημειώνει συνεχή ανάπτυξη και διαρκώς απορροφά μεγαλύτερο αριθμό εργαζομένων. Συγκεκριμένα οι νέες ευκαιρίες απασχόλησης που κατά πρώτης διαφαίνονται στην περιοχή της Δ.Ε. Επισκοπής είναι μέσα από την ανάπτυξη του τουρισμού και τις συναφείς με αυτόν δραστηριότητες, που μέχρι σήμερα βρίσκεται σε σχεδόν μηδενικό επίπεδο και συνεπώς υπάρχει πρόσφορο έδαφος.

Τούτο μάλιστα τεκμηριώνεται και από την ανάγκη του Δήμου Χερσονήσου να αποφορτίσει τους ήδη κορεσμένους τουριστικά οικισμούς και να αναδιανείμει σε ορθότερη βάση την τουριστική δραστηριότητα με διάχυση του τουριστικού ρεύματος προς την ενδοχώρα του, στο πλαίσιο ταυτόχρονα του εμπλουτισμού του υφιστάμενου τουριστικού προϊόντος.

Ο προβληματισμός και το ερώτημα που προκύπτει είναι με ποιο τρόπο θα οργανωθεί η τουριστική ανάπτυξη και πώς μπορεί να υποστηριχθεί δεδομένου ότι στην παρούσα φάση στην περιοχή της Επισκοπής η τουριστική προσφορά είναι περιορισμένη και αφορά στη λειτουργία μόνο λίγων κλινών και κέντρων εστίασης. Αυτό το έλλειμμα πρέπει να καλυφθεί χωρίς ωστόσο να επέλθει ανισορροπία και απρογραμματίστη ανάπτυξη στα πρότυπα των υποδομών και εγκαταστάσεων του μαζικού τουρισμού.

Άλλο ζήτημα που πρέπει να αποσαφηνιστεί είναι ποια είδη τουρισμού προκρίνουμε ότι μπορούν να αναπτυχθούν δηλαδή, διερχόμενος, διημέρευσης, κ.α., καθώς και για ποιες μορφές θεματικού τουρισμού προσφέρεται η περιοχή (θρησκευτικός τουρισμός, περιπατητικός, γαστρονομικός, κλπ) και σε ποιο βαθμό οι απαιτούμενοι σχετικοί πόροι και υποδομές μπορούν να υποστηρίξουν τις συγκεκριμένες μορφές τουρισμού.

2. Το Τοπικό Κεφάλαιο

Η ανάπτυξη της περιοχής δε μπορεί εκ των πραγμάτων να στηριχθεί σε εξωγενείς δυνάμεις, αλλά θα πρέπει να είναι αυτοτροφοδοτούμενη και θα προέλθει μέσα από την αξιοποίηση του ενδογενούς δυναμικού της ή άλλως, του τοπικού της κεφαλαίου.

Με τον όρο τοπικό κεφάλαιο “νοούνται όλα εκείνα τα στοιχεία που συνθέτουν τον πλούτο της περιοχής (φυσικό τοπίο, πολιτιστικό απόθεμα, τοπική παραγωγή, φήμη, ανθρώπινοι πόροι, κ.ά.)”. Το τοπικό κεφάλαιο, αναμφίβολα αποτελεί το πλέον αξιόπιστο αναπτυξιακό εργαλείο που μπορεί να λειτουργήσει ως πλατφόρμα για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της περιοχής, την παραγωγική ανασυγκρότηση της τοπικής οικονομίας, τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος και γενικότερα τη δημιουργία ευκαιριών επιχειρηματικότητας και απασχόλησης και εν τέλει στην ανάσχεση της πληθυσμιακής ερήμωσης των οικισμών.

Στη βάση των παραπάνω, επιδιώκεται η διαφύλαξη/διατήρηση και ήπια αξιοποίηση των στοιχείων του τοπικού κεφαλαίου που μπορούν να στηρίξουν την παραγωγική δομή, καθώς και την ανάπτυξη του πολυθεματικού τουρισμού, δηλαδή ένα πολυμορφικό αναπτυξιακό μοντέλο. Επιδίωξη αποτελεί η αξιολόγηση των υφιστάμενων πόρων που μέχρι σήμερα είτε παρέμεναν ανενεργοί, είτε εμφάνιζαν αργούσα δυναμική ή βρίσκονταν σε λανθάνουσα κατάσταση σε εκείνους με δυνατότητα άμεσης αξιοποίησης για την παραγωγική ανασυγκρότηση της υπαίθρου και τη διαμόρφωση του τουριστικού προϊόντος της περιοχής και σε εκείνους με βάσιμες προοπτικές μελλοντικής ένταξης (στο τουριστικό προϊόν). Σκοπός είναι να προσδιοριστούν όλες οι αναγκαίες παρεμβάσεις και ενέργειες που θα διαφυλάξουν πρωτίστως τη βιωσιμότητα των πόρων που θα επιλεγούν να συμμετάσχουν στη διαδικασία της τοπικής ανάπτυξης και επιπλέον, θα ενεργοποιήσουν αποδοτικά ώστε να βγάλουν από την αφάνεια τα πιο δυναμικά στοιχεία της περιοχής. Συνεπώς το Πρόγραμμα θα επιδιώξει το συνδυασμό και τη συνέργεια δυνάμεων ικανών να διαμορφώσουν ένα νέο τοπίο που θα καταστήσουν την Επισκοπή πιο ελκυστική και πιο ανταγωνιστική από άλλες περιοχές της Κρήτης και σε βάθος χρόνου να αποτελέσει ένα βιώσιμο αγροτικό χώρο ικανό να δημιουργήσει ευκαιρίες απασχόλησης και αιτίες μόνιμης εγκατάστασης και εμπειρίες για τους επισκέπτες.

Ο προβληματισμός που υπάρχει είναι η διαχείριση και αξιοποίηση του τοπικού κεφαλαίου να υπακούει στις αρχές της ήπιας και βιώσιμης ανάπτυξης, ώστε να μην υπάρξουν φαινόμενα επιβάρυνσης και αλλοίωσης των πόρων. Οι όποιες ενέργειες και δράσεις υλοποιηθούν πρέπει να γίνονται με ιδιαίτερη προσοχή, χωρίς υπερβάσεις και υπερβολές.

3. Το Κοινωνικό Κεφάλαιο

Το Πρόγραμμα για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη της Δ.Ε. Επισκοπής δε θα προκύψει ούτε θα είναι αποτέλεσμα ενός «από τα πάνω προς τα κάτω σχεδιασμού» αντίθετα, υιοθετείται το σενάριο και η λογική του συμμετοχικού σχεδιασμού και της προσέγγισης από «τα κάτω προς τα πάνω» (bottom up approach) με εμπλοκή, ενεργό συμμετοχή και ανάληψη ευθύνης από τους τοπικούς φορείς, οργανισμούς και κυρίως την κοινωνία των πολιτών. Ο σχεδιασμός οφείλει να πείσει, να συγκεντρώνει και να ενεργοποιήσει τις τοπικές δυνάμεις και κυρίως, να προωθήσει τη συνέργεια και την εμπλοκή τους σε αυτόν.

Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να προσδιοριστεί ο ρόλος όλων των τοπικών δυνάμεων, συλλογικοτήτων, προσωπικοτήτων, κ.α. που γενικότερα πρέπει να λειτουργήσουν ως υποστηρικτικές, συνδιαμορφωτές και τροφοδότες της ανάπτυξης της περιοχής, να συνεργαστούν και να ευαισθητοποιήσουν και το σύνολο της τοπικής κοινωνίας. Επίσης δεν πρέπει να αγνοηθεί ο θεσμός του εθελοντισμού που μπορεί να συνδράμει σε πολλαπλά επίπεδα και με σπουδαία αποτελέσματα.

Το κοινωνικό κεφάλαιο ή αλλιώς η κοινωνική ανταγωνιστικότητα συνιστά πηγή υπεραξίας. Η ικανότητα συλλογικής δράσης με αποτελεσματικό τρόπο αποτελεί βασική συνιστώσα επίτευξης οικονομικής ανταγωνιστικότητας. Διαδραματίζει εν ολίγοις καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη μιας περιοχής. Κατά συνέπεια, η κοινωνική ανταγωνιστικότητα αναδεικνύεται ως κρίσιμη προϋπόθεση στο σχεδιασμό και την υλοποίηση του Ολοκληρωμένου Προγράμματος Βιώσιμης Ανάπτυξης της Δ.Ε. Επισκοπής.

ΑΝΑΘΕΤΟΥΣΑ ΑΡΧΗ

ΔΗΜΟΣ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ
Δημαρχείο Χερσονήσου, 70014, Γούρνες Πεδιάδος
Τηλ: 2813 404601 | Φαξ: 2813 404608
dimos@hersonisos.gr | www.hersonissos.gr

ΕΤΑΜ α.ε.
εταιρεία συμβούλων

ΕΤΑΜ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΩΝ
& ΜΕΛΕΤΗΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
Γ. Παπανδρέου 5, 71306, Ηράκλειο
Τηλ: 2810 361242 | Φαξ: 2810 361152
info@etam.gr | www.etam.gr

ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΕΡΓΟΥ